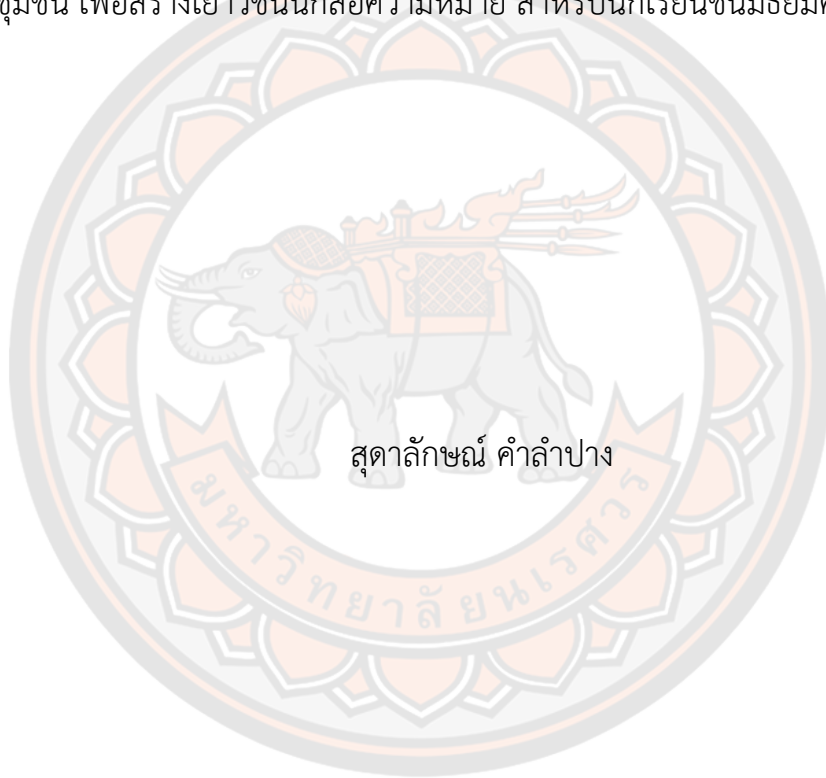

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์สมัยพระเจ้าตากสินมหาราชในเมืองระแหงบน
ฐานชุมชน เพื่อสร้างเยาวชนนักสื่อความหมาย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

สุดาลักษณ์ คำลำปาง

การค้นคว้าอิสระเสนอบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร
เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา หลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต
สาขาวิชาสังคมศึกษา
ปีการศึกษา 2564
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยนเรศวร

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์สมัยพระเจ้าตากสินมหาราชในเมืองระแหงบน
ฐานชุมชน เพื่อสร้างเยาวชนนักสื่อความหมาย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

การค้นคว้าอิสระเสนอบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยนเรศวร
เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา หลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต
สาขาวิชาสังคมศึกษา
ปีการศึกษา 2564
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยนเรศวร

การค้นคว้าอิสระ เรื่อง "การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์สมัยพระเจ้าตากสินมหาราชในเมือง
ระแหงบนฐานชุมชน เพื่อสร้างเยาวชนนักสื่อความหมาย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย"

ของ สุดาลักษณ์ คำลำปาง

ได้รับการพิจารณาให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร

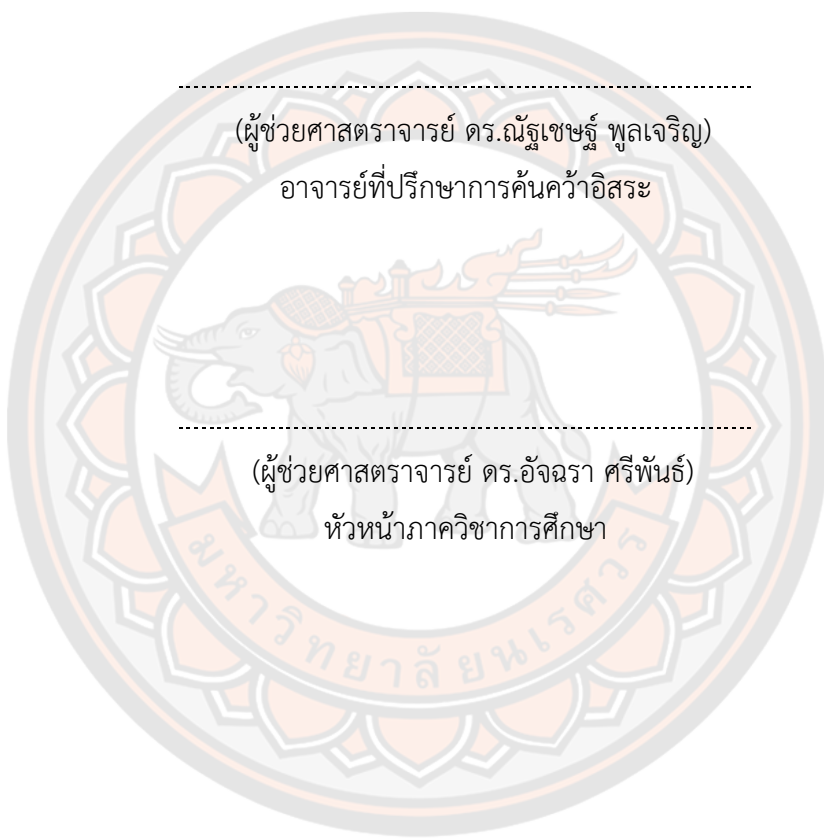
ปริญญาการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษา

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐเชษฐ์ พูลเจริญ)

อาจารย์ที่ปรึกษาการค้นคว้าอิสระ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัจฉรา ศรีพันธ์)

หัวหน้าภาควิชาการศึกษา

ชื่อเรื่อง	การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์สมัยพระเจ้าตากสินมหาราช ในเมืองระแหงบนฐานชุมชน เพื่อสร้างเยาวชนนักร้องความหมาย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย
ผู้วิจัย	สุดาลักษณ์ คำลำปาง
ประธานที่ปรึกษา	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐเชษฐ์ พูลเจริญ
ประเภทสารนิพนธ์	การค้นคว้าอิสระ กศ.ม. สังคมศึกษา, มหาวิทยาลัยนเรศวร, 2564
คำสำคัญ	กิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์สมัยพระเจ้าตากสินมหาราช, ใน เมืองระแหงบนฐานชุมชน, เยาวชนนักร้องความหมาย

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์สมัยพระเจ้าตากสินมหาราชในเมืองระแหง 2) เพื่อพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ทักษะเยาวชนนักร้องความหมายประวัติศาสตร์สมัยพระเจ้าตากสินมหาราชในเมืองระแหงบนฐานชุมชน งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 33 คน ได้แก่ ศึกษาสภาพปัจจุบันของการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์สมัยพระเจ้าตากสินมหาราชในเมืองระแหง ศึกษาการเรียนรู้ประวัติศาสตร์สมัยพระเจ้าตากสินมหาราชในเมืองระแหงบนฐานชุมชน ประกอบด้วย ประชาชนชาวบ้าน ผู้อำนวยการโรงเรียน ผู้มีประสบการณ์ด้านการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียน เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2564 โรงเรียนทุ่งฟ้าวิทยาคม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย 1) แบบสังเกตแบบมีส่วนร่วม 2) แนวคำถามในการสัมภาษณ์เชิงลึก การเก็บรวบรวมข้อมูล 1) การศึกษารวบรวมข้อมูลจากเอกสารหรือข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย 2) วิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วม 3) วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการวิเคราะห์สรุปอุปนัย โดยการวิเคราะห์สรุปข้อมูลจากนวัตกรรมของนักเรียนสื่อความหมายประวัติศาสตร์สมัยพระเจ้าตากสินมหาราชในเมืองระแหงบนฐานชุมชนแบบพรรณนา วิธีการตรวจสอบคุณภาพความน่าเชื่อถือของข้อมูลโดยอาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบ

ผลการวิจัย พบว่า สภาพปัจจุบันการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์สมัยพระเจ้าตากสินมหาราชจัดการเรียนรู้ด้วยการบรรยาย เล่าเรื่อง เป็นเนื้อหาประวัติศาสตร์กระแสหลัก การแผ่ระบาดของไวรัสโคโรนาหรือโควิด-19 ไม่สามารถลงพื้นที่ได้ การเรียนรู้ประวัติศาสตร์สมัยพระเจ้าตากสินมหาราชในเมืองระแหงบนฐานชุมชน นักเรียนเกิดการเรียนรู้แบบ Active learning เป็นการฝึกกระบวนการทำงานเป็นกลุ่ม การวางแผนเป็นขั้นตอน และพัฒนาทักษะการเรียนรู้ในคริสต์ศตวรรษ

ที่ 21 นักสื่อความหมายในการวิจัยนี้ คือ ไม่ใช่คนที่แค่พูดอย่างเดียว แต่ต้องนำเสนอผ่านเรื่องราว ผ่านการแสดง ผ่านเพลง ผ่านอาหาร ผ่านภาษาถิ่น แต่ทั้งหมดนี้ คือ การนำเสนอประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเมืองระแหงเกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริง

Title COMMUNITY-BASED LEARNING ACTIVITY MANAGEMENT ON THE HISTORY OF RAHAENG DURING TAKSIN THE GREAT PERIOD FOR THE DEVELOPMENT OF YOUNG INTERPRETER AT THE HIGH SCHOOL LEVEL

Author SUDALAK KAMLAMPANG

Advisor Assistant Professor Nattachet Pooncharoen, Ph.D.

Academic Paper M.Ed. Independent Study in Social Studies - (Plan B), Naresuan University, 2021

Keywords Learning activities about the history of King Taksin the Great, In Rahaeng on community-based, Youth communicators

ABSTRACT

The objective of this research is to 1) study the present condition of historical learning management in the reign of King Taksin the Great in the city of Rahaeng and 2) organize learning activities to develop the skills of youth interpreters of history in the reign of King Taksin the Great in the city of Rahaeng on a community base. This research is qualitative research. The key informants in the research were divided into 7 groups of 37 people, namely, 3 people studying the current state of learning management of Taksin the Great's reign in Rahaeng and 34 studying the history of Taksin the Great's reign in the Rahaeng on a community base. People consist of village philosophers, students, school directors, and people who have experience in teaching management in schools and government agencies. who are Grade 10 students in the second semester of the 2021 academic year at Thungfa Wittayakhom school. Research tools are 1) a participant observation form and 2) in-depth interview questions. The methods of collecting information are: 1) The study gathered information from the documents. Documents or information related to research, 2) the technique of participatory observation, and 3) an in-depth interview. Qualitative data analysis uses the inductive summary analysis method. By analyzing the summaries of the data from the historical interpretation video innovation of King

Taksin the Great's reign in the community-based city to promote descriptive historical tourism. An advisor reviewed methods for ensuring the quality and reliability of the data.

The results of the research revealed that the present condition of the historical learning management in the reign of King Taksin the Great, the lecture learning management based on mainstream history, the spread of the novel coronavirus disease 2019, or COVID-19, cannot be visited in the area. Learning about the history of the reign of King Taksin the Great in Rahaeng on a community base Students learn active learning, which is an exercise in working in groups. Real learning takes place when educators follow a step-by-step plan and develop learning skills in the 21st century.

ประกาศคุณูปการ

การศึกษาค้นคว้าอิสระฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดีจากความอนุเคราะห์อย่างยิ่งของ ดร.ประจวบ ทองศรี ประธานกรรมการสอบการค้นคว้าอิสระ ที่ได้กรุณาเติมเต็มและชี้แนะแนวทางในการทำงานวิจัยฉบับนี้อย่างสมบูรณ์ ทั้งนี้ ขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัจฉรา ศรีพันธ์ หัวหน้าภาควิชาบริหารและพัฒนาการศึกษา และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐเชษฐ์ พูลเจริญ ประธานที่ปรึกษาการศึกษาค้นคว้าอิสระ ที่ได้กรุณาถ่ายทอดความรู้ ให้คำปรึกษา ตลอดจนแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ด้วยความเมตตา เอาใจใส่ และเสียสละเวลาอันมีค่า ให้แก่ผู้วิจัยเป็นอย่างดีตลอดมา นอกจากนี้ ขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.วศิน ปัญญาวุธตระกูล กรรมการสอบการค้นคว้าอิสระ ผู้ทรงคุณวุฒิภายในที่กรุณาให้แนวคิดและแนะนำเพิ่มเติม จนทำให้การศึกษาค้นคว้าอิสระฉบับนี้ มีความถูกต้องและมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ผู้วิจัยขอขอบคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบคุณผู้เชี่ยวชาญทุกท่านที่ได้กรุณาให้คำแนะนำ ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ และให้ข้อเสนอแนะต่าง ๆ เป็นอย่างดีในการสร้างเครื่องมือในการวิจัยให้ถูกต้อง และสมบูรณ์

ขอขอบคุณผู้บริหารสถานศึกษา ว่าที่ ร.ต.อาคม มาจันทร์ ผู้อำนวยการโรงเรียนทุ่งฟ้าวิทยาคม อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก ที่สนับสนุน ให้กำลังกับผู้วิจัยทำการศึกษาค้นคว้าอิสระในครั้งนี้ ตลอดจน ครูอาจารย์ทุกท่านและนักเรียนทุกคน รวมทั้งผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการเก็บรวบรวมข้อมูลและอำนวยความสะดวกแก่ผู้วิจัยเป็นอย่างดีในการทำวิจัยในครั้งนี้

ขอขอบคุณคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร จังหวัดพิษณุโลก ที่ดูแลการทำวิจัยตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา และขอขอบคุณอาจารย์ประจำหลักสูตรทุกท่าน พี่ เพื่อน และน้อง ๆ ทุกท่าน ที่ได้ให้คำแนะนำและให้กำลังใจตลอดมา

เหนือสิ่งอื่นใด ขอกราบขอบพระคุณ ครอบครัวของผู้วิจัย ที่ห่วงใยเป็นกำลังใจและสนับสนุน การศึกษาแก่ผู้วิจัย ทำให้การศึกษาค้นคว้าอิสระ ฉบับนี้เสร็จสมบูรณ์ คุณค่าและคุณประโยชน์ใด ๆ อันพึงมีจากการศึกษาค้นคว้าอิสระฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบแต่ บิดานายยวงคำ คำลำปาง มารดานางยุพิน ผาแสนถิ่น คุณวรวิทย์ น้ำเพชร คุณครูคุณาจารย์ และสถาบันการศึกษาที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชา มีส่วนร่วมในการวางรากฐานการศึกษาอบรมและให้การสนับสนุนผู้วิจัยตลอดมาจนจัดทำการศึกษา ค้นคว้าอิสระฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

สุดาลักษณ์ คำลำปาง

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....ค	
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....จ	
ประกาศคุณูปการ.....ช	
สารบัญ.....ซ	
สารบัญตาราง.....ญ	
สารบัญภาพ.....ฎ	
บทที่ 1 บทนำ.....1	
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....1	
คำถามการวิจัย.....7	
วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....8	
ขอบเขตของงานวิจัย.....8	
นิยามศัพท์เฉพาะ.....11	
ประโยชน์ของงานวิจัย.....12	
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....14	
ปรัชญาการศึกษาทฤษฎีมนุษยนิยม.....15	
หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคม ศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม.....35	
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....43	
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....45	

ผู้ให้ข้อมูลหลัก.....	46
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	47
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	47
การวิเคราะห์ข้อมูล	49
ตรวจสอบข้อมูล.....	49
วิธีการดำเนินการวิจัย	50
บทที่ 4 ผลการวิจัย.....	53
กระบวนการสร้างกิจกรรมการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์สมัยพระเจ้าตากสิน มหาราช ในเมืองระแหงบนฐานชุมชน	53
สื่อ/แหล่งเรียนรู้ในชุมชน	61
บทที่ 5 สรุปและอภิปรายผล.....	70
สรุปผลการวิจัย.....	72
อภิปรายผล	75
ข้อเสนอแนะ	77
บรรณานุกรม	78
ภาคผนวก.....	80
ประวัติผู้วิจัย	94

สารบัญตาราง

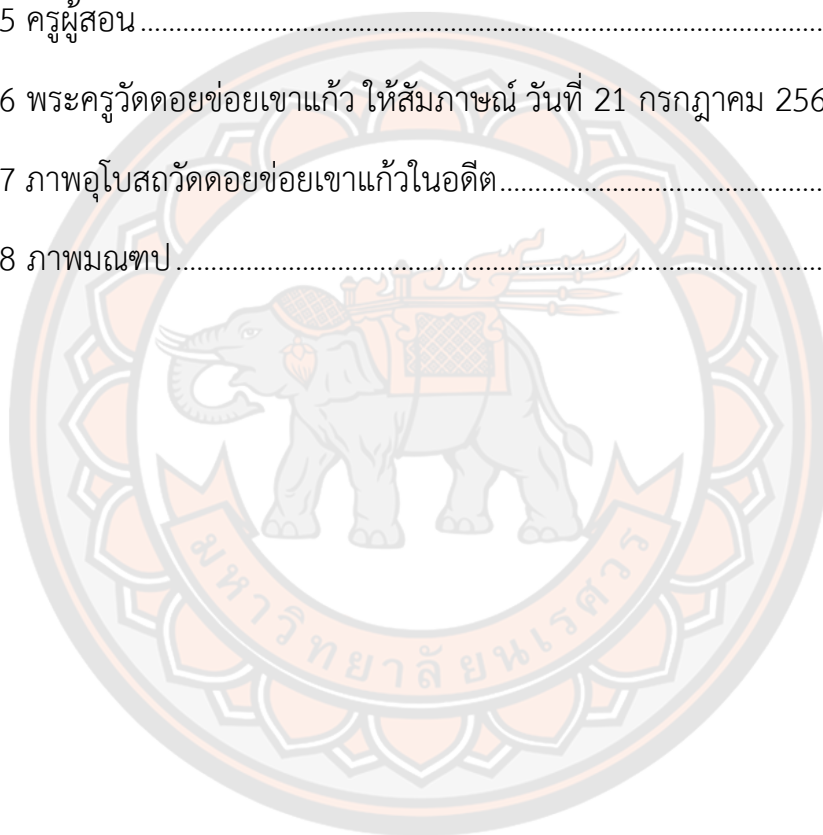
	หน้า
ตาราง 1 สภาพปัจจุบันการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์.....	50
ตาราง 2 การเรียนรู้ประวัติศาสตร์สมัยพระเจ้าตากสินมหาราชในเมืองระแหงบนฐาน ชุมชน.....	51
ตาราง 3 สรุปขั้นตอนวิธีการดำเนินการวิจัย.....	52

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพ 1 กลยุทธ์ที่ส่งเสริมการเรียนรู้ แบบ Active Learning	29
ภาพ 2 ทักษะสำคัญแห่งศตวรรษที่ 21 (1. ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม).....	33
ภาพ 3 ทักษะสำคัญแห่งศตวรรษที่ 21 (2. ทักษะสารสนเทศ สื่อ เทคโนโลยี).....	33
ภาพ 4 ทักษะสำคัญแห่งศตวรรษที่ 21 (3. ทักษะชีวิตและอาชีพ).....	34
ภาพ 5 กรอบแนวคิดการวิจัย	44
ภาพ 6 สมาชิกกลุ่มที่ 1 เชิญชวนไปท่องเที่ยวแหล่งประวัติศาสตร์.....	55
ภาพ 7 กลุ่มที่ 1 บูรณาการวิชาประวัติศาสตร์กับวิชาดนตรี.....	56
ภาพ 8 สมาชิกกลุ่มที่ 2 เชิญชวนไปท่องเที่ยวแหล่งประวัติศาสตร์.....	56
ภาพ 9 สมาชิกกลุ่มที่ 2 ภาษานำเที่ยวแห่งประวัติศาสตร์	57
ภาพ 10 กลุ่มที่ 3 เทคโนโลยีนำเที่ยวแห่งประวัติศาสตร์.....	57
ภาพ 11 สมาชิกกลุ่มที่ 4 พระกระยาหารที่ทรงโปรดเสวย	58
ภาพ 12 กลุ่มที่ 4 กิจกรรมเตรียมข้าวต้มมัด.....	59
ภาพ 13 กลุ่มที่ 4 กิจกรรมห่อข้าวต้มมัด (1).....	59
ภาพ 14 กลุ่มที่ 4 กิจกรรมห่อข้าวต้มมัด (2).....	60
ภาพ 15 กลุ่มที่ 4 กิจกรรมห่อข้าวต้มมัด (3).....	60
ภาพ 16 โบราณสถานวัดดอยข่อยเขาแก้ว.....	62
ภาพ 17 บริเวณหน้าพระอุโบสถ	63
ภาพ 18 พระอุโบสถ.....	63
ภาพ 19 บริเวณหน้าพระอุโบสถลานบูชา.....	64

ภาพ 20 พระอุโบสถด้านหน้า.....	64
ภาพ 21 วิหาร.....	65
ภาพ 22 ปลั๊กปลา.....	65
ภาพ 23 เจดีย์.....	66
ภาพ 24 บ่อหมักปูนขาว.....	66
ภาพ 25 ครูผู้สอน.....	91
ภาพ 26 พระครูวัดดอยข่อยเขาแก้ว ให้สัมภาษณ์ วันที่ 21 กรกฎาคม 2564	91
ภาพ 27 ภาพอุโบสถวัดดอยข่อยเขาแก้วในอดีต.....	92
ภาพ 28 ภาพมณฑป.....	92

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ระบบการศึกษาไทยพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2553 หมวด 1 บททั่วไป ความมุ่งหมายและหลักการในมาตรา 6 การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ และสติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข และตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ซึ่งได้กำหนดให้จัดการศึกษาตามหลักสูตรต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทย ให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งร่างกาย จิตใจ และสติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ซึ่งสิ่งเหล่านี้ได้ถูกบูรณาการให้มีการเชื่อมโยงกับการจัดการเรียนรู้ของผู้เรียนในสถานศึกษา โดยเห็นได้ชัดจากผังมโนทัศน์กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ในสาระประวัติศาสตร์ เพื่อให้เข้าใจประเด็นสำคัญทางประวัติศาสตร์ไทย เข้าใจความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรมไทย ภูมิปัญญาไทย เข้าใจพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของไทยทางด้านต่าง ๆ ที่มีความเปลี่ยนแปลง ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เห็นแบบอย่างในการพัฒนาตน เห็นความมุ่งมั่นและความพยายามของพระมหากษัตริย์และบรรพบุรุษไทยในการปกป้องเอกราชและวัฒนธรรมของชาติตระหนักในคุณค่าของการใช้ภูมิปัญญาในการแก้ปัญหาเพื่อพัฒนาสังคมและประเทศชาติ เข้าใจเอกลักษณ์ทางสังคมไทยที่เป็นพหุสังคมที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม มีความรักและภาคภูมิใจ และมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมของชาติสืบต่อไป (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551, น. 16)

กระทรวงศึกษาธิการยังได้กำหนดให้มีหลักสูตรท้องถิ่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งประวัติศาสตร์ท้องถิ่นไว้ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม สาระประวัติศาสตร์ การศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นมีความสำคัญต่อการพัฒนาและสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนในฐานะเป็นหน่วยย่อยของสังคม การรู้จักตนเอง พัฒนาการของชุมชนตนเองและการขยายตัวของเมืองที่ตนเองเป็นสมาชิก ซึ่งจะนำไปสู่การกำหนดแนวทางพัฒนาที่ยั่งยืนและเหมาะสมกับสังคมของตนเอง ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้วิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สาระประวัติศาสตร์ เพื่อสร้างสำนึกความเป็นไทยนั้น ครูผู้สอนจะต้องส่งเสริมทักษะที่จำเป็น ในการจัดการเรียนรู้สาระประวัติศาสตร์ที่ผู้เรียนได้ คือ ความรู้ ทักษะกระบวนการเจตคติและค่านิยมที่ดี ตลอดจนการเป็นพลเมืองที่ดีในสังคม โดยครูผู้สอนต้องเป็นผู้กระตุ้นการเรียนรู้ให้กับผู้เรียนได้

ลงมือกระทำและปฏิบัติด้วยตนเองในการแสวงหาความรู้ และครูผู้สอนต้องเป็นผู้คอยให้คำแนะนำในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ทั้งนี้ สามารถนำมาจัดการเรียนรู้ได้ด้วยวิธีการทางประวัติศาสตร์ ในการรวบรวมข้อมูล การสืบค้น การเชื่อมโยง การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ การตีความ การอธิบาย การหาเหตุผล และการสรุปเป็นองค์ความรู้ที่ได้มาจัดกิจกรรมที่น่าสนใจให้แก่ผู้เรียน อีกทั้ง ครูผู้สอนจะต้องเป็นผู้ส่งเสริมคุณลักษณะอันพึงประสงค์ที่ผู้เรียนจะได้รับโดยให้ผู้เรียนตระหนักและเห็นคุณค่า โดยให้ความร่วมมือในการอนุรักษ์ภูมิปัญญา วัฒนธรรมประเพณี ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ตลอดจนเชื่อมโยงความรู้และนำวิธีการศึกษาประวัติศาสตร์ไปใช้ในการดำเนินชีวิตอย่างเข้มแข็ง มั่นคงและยั่งยืนสืบไป (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

จะเห็นได้ว่าวิชาประวัติศาสตร์มีความสำคัญต่อการศึกษาอย่างยิ่ง และเป็นรากฐานของทุกสาขาวิชา ซึ่งวิชาประวัติศาสตร์เป็นสาระหนึ่งในสาระการเรียนรู้แกนกลางกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โดยมีการกำหนดให้อยู่ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ซึ่งกำหนดไว้ว่า

สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์

มาตรฐาน ส 4.1 เข้าใจความหมาย ความสำคัญของเวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ สามารถใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์มาวิเคราะห์เหตุการณ์ต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ

มาตรฐาน ส 4.2 เข้าใจพัฒนาการของมนุษยชาติจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ในด้านความสัมพันธ์ และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์อย่างต่อเนื่อง ตระหนักถึงความสำคัญและสามารถวิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดขึ้น

มาตรฐาน ส 4.3 เข้าใจความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรม ภูมิปัญญาไทย มีความรัก ความภูมิใจและธำรงความเป็นไทย

นอกจากนี้วิชาประวัติศาสตร์จะช่วยให้มนุษย์รู้จักและเข้าใจในรากเหง้าของตนเองมากขึ้น รวมทั้งเข้าใจสังคมมนุษย์ด้วยกัน โดยมีการนำเอาประสบการณ์ในอดีตที่ผ่านมา มาปรับใช้แก้ปัญหา และผสานเข้ากับองค์ความรู้ใหม่หรือเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน มาประยุกต์ใช้ในกระบวนการแก้ปัญหาและวิกฤตการณ์ต่าง ๆ ให้เป็นไปตามหลักคุณธรรมและจริยธรรม

ทั้งนี้สมเด็จพระกนิษฐาธิราชเจ้า กรมสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ทรงพระราชนิพนธ์ในบทนำของเอกสารประกอบการสอนวิชาประวัติศาสตร์ โรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้า เมื่อครั้งสมัยพระองค์ยังทรงเข้ารับราชการเป็นอาจารย์สอนวิชาประวัติศาสตร์ (ขวัญทิศา เชื้อหอม, 2559) ความว่า

...การเรียนรู้ประวัติศาสตร์ทำให้เราเข้าใจสังคมของเรา ทั้งในด้านสิ่งที่ผ่านมาแล้ว
สิ่งที่เป็นอย่างอยู่ในปัจจุบันและสิ่งที่จะดำเนินต่อไปในอนาคตได้แจ่มชัดขึ้น

และยังได้สอดคล้องกับสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นที่มีกรอบเป้าหมายจุดเน้นที่กำหนด สาระการเรียนรู้ท้องถิ่นที่ต้องมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ผู้เรียนมีโอกาสเรียนรู้เรื่องราวของท้องถิ่น ซึ่งเป็นสภาพแวดล้อมในชีวิตจริงของตน ทำให้เกิดความตระหนักและเห็นคุณค่า สำนึกรักผูกพันกับท้องถิ่น มีความภาคภูมิใจในบรรพบุรุษ ถิ่นฐานบ้านเกิด เป็นสมาชิกที่ดีของชุมชน ตลอดจนสามารถแก้ปัญหา พัฒนาชีวิต อาชีพ ครอบครัวและสังคมของตนเองได้ และเป็นบุคคลที่มีความรอบรู้เกี่ยวกับท้องถิ่น ในแง่มุมต่าง ๆ ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม อย่างชัดเจน ด้วยเหตุนี้กรอบสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น จึงถือเป็นตัวจักรสำคัญในการตอบสนองนโยบายพระราชบัญญัติทางการศึกษากฎหมายและรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551)

ด้วยเหตุฉะนั้น ปัจจัยแห่งการเปลี่ยนแปลงของมนุษย์ไม่ว่าจะเป็นผู้กระทำหรือผู้ถูกกระทำ ล้วนแต่มีบทบาทในสังคมคือเป็นผู้มีความต้องการประวัติศาสตร์ (อดีต) อยู่เสมอประวัติศาสตร์ไม่ได้เป็นเพียงเรื่องราวของอดีตที่เกิดขึ้นในหมู่มวลมนุษย์ที่กระทำขึ้นตั้งแต่ตนเองและสังคมในอดีตเพียงอย่างเดียวไม่ใช่อดีตที่เกิดขึ้นและจบลงแต่เป็นสำนึกร่วมของมนุษย์ที่มีต่อเรื่องราวในอดีตเป็นภูมิหลังที่มีพลังในการขับเคลื่อนและหมุนงล้อของการเปลี่ยนแปลงนำไปสู่การคงอยู่ของมนุษย์ในปัจจุบัน อดีตจึงเป็นความทรงจำที่ส่งผลต่อมนุษย์และเป็นพลังในการผลักดันการกระทำของมนุษย์ที่จะทำให้ชีวิตดำเนินต่อไปและจะเป็นไปอย่างไรประวัติศาสตร์จึงเป็นสำนึกที่สถิตอยู่ในใจของมนุษย์อันสัมพันธ์อยู่กับสำนึกที่มีต่ออดีตและอาจจะมีชีวิตขึ้นมาในลักษณะใดและเมื่อใดก็ได้ต่อเมื่อมนุษย์มีความต้องการ (วสิน ปัญญาวุธตระกูล, 2561, น. 2-4)

ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นก็เช่นเดียวกันเป็นสำนึกที่มีต่ออดีตร่วมกันของมนุษย์ มุ่งที่จะทำความเข้าใจต่อตัวตนของมนุษย์ โดยเป้าหมายของการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นก็ไม่แตกต่างไปจากประวัติศาสตร์โดยทั่วไป ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ยังคงมีลักษณะร่วมที่สำคัญ คือ การค้นหาและทำความเข้าใจต่อสำนึกร่วมกันของมนุษย์ เพื่อที่จะนำไปสู่การพัฒนาและเข้าใจสังคมในปัจจุบัน ดังคำกล่าวของ อี เอช คาร์ (E.H. Carr, n.d.) นักประวัติศาสตร์คนสำคัญในศตวรรษที่ 20 ที่กล่าวไว้ว่า

...ประวัติศาสตร์ช่วยให้มนุษย์เข้าใจในอดีตและถ้าความสามารถของมนุษย์ให้เข้าใจสังคมปัจจุบันได้อย่างถ่องแท้

ประวัติศาสตร์มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อมนุษยชาติ ทั้งประวัติศาสตร์ทำให้รู้จักตนเอง โดยรู้จักตนเองในฐานะที่ตนเป็นส่วนหนึ่งของสังคม และเป็นมนุษย์ของสังคมโลก ประวัติศาสตร์จึงช่วยให้ตนเองสามารถปรับตัวเข้ากับคนกลุ่มใหญ่ได้อย่างสันติสุข ประวัติศาสตร์สอนให้เป็นคนฉลาดทันสมัย มีวิสัยทัศน์กว้างไกล เนื่องจากมนุษย์เราเป็นสัตว์สังคมที่มีมันสมอง มนุษย์จะคิดค้นหาหนทางใหม่ที่ดีกว่าเสมอ ประวัติศาสตร์สามารถใช้เป็นประโยชน์ในการคาดการณ์หรือคาดคะเน

เหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นในอนาคตได้ ดังนั้นประวัติศาสตร์ จึงทำให้คนมีความเฉลียวฉลาด มีไหวพริบ ทันคน ทันเหตุการณ์ ทันสมัยและทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก ซึ่งเราจะต้องนำไปเป็นแนวทาง ในการปรับปรุงและพัฒนาให้ดีขึ้น ซึ่งคนในสังคมปัจจุบันควรจะเรียนรู้ความเป็นมาของตนเอง ทั้งนี้ เพื่อให้เข้าถึง เข้าใจ ความรู้สึกร่วมกันของคนในสังคม ดังนั้นการเรียนรู้ประวัติศาสตร์อย่างมี ประสิทธิภาพจึงมีคุณค่าอย่างมากต่อมนุษยชาติ เนื่องจากการเสริมสติปัญญาแก่ผู้เรียนที่ได้ผ่าน กระบวนการอ่าน การคิด การเขียน พิจารณา วิเคราะห์ สังเคราะห์ที่จะช่วยกระตุ้นให้ได้ตระหนักถึง ความสำคัญของแนวโน้มในอนาคตที่ควรดำเนินชีวิตให้เป็นไปอย่างรอบคอบ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุค โลกาภิวัตน์ที่สังคมเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว

กระทรวงศึกษาธิการและผู้วิจัยเองให้ความสนใจการสอนประวัติศาสตร์มากขึ้น โดยทาง กระทรวงศึกษาธิการ ได้มีการเร่งให้ปรับปรุงการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ โดยให้ทุกโรงเรียน จัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ อย่างน้อยระดับชั้นสัปดาห์ละ 1 ชั่วโมง นอกจากนี้สำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (สพฐ.) มีการพัฒนาเรื่องผลิตสื่อการเรียนการสอน และพัฒนาครู ด้วยโดยจะให้ครูเข้าอบรมและสนับสนุนให้โรงเรียนจัดกิจกรรมประวัติศาสตร์แก่นักเรียนเพิ่มเติม ในรูปแบบต่าง ๆ เช่น นำวิทยากรมาบรรยายภายในโรงเรียน พานักเรียนทัศนศึกษาในแหล่งประวัติศาสตร์ ให้เรียนแสดงละคร เขียนเรียงความ เป็นต้น จากความเคลื่อนไหวการสอนประวัติศาสตร์ดังกล่าว จึงนับว่าเป็นข่าวดีสำหรับประเทศไทยที่จะพัฒนาเด็กไทยให้ความรู้รักบ้านเกิดมาตุภูมิของ ตนเอง (กระทรวงศึกษาธิการ, 2543, น. 1)

จังหวัดตากเป็นพื้นที่เส้นทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญ และปี พ.ศ. 2563 นี้ ทางจังหวัดเอง มีนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์กระตุ้นภาคเศรษฐกิจของจังหวัด เพราะปัญหา ด้านการเงิน ภาวะเศรษฐกิจและการว่างงานอาจทำให้สมาชิกภายในครอบครัวเกิดความเครียด วิตกกังวล และอาจเผชิญภาวะซึมเศร้าได้ ปัญหาทางการเงินอาจเป็นสาเหตุทำให้พ่อหรือแม่ ต้องออกไปหางานทำ จนส่งผลให้เด็กต้องอยู่กันตามลำพัง อยู่กับปู่ย่าตายาย และขาดการดูแลหรือ อบรมสั่งสอนอย่างที่เราควรจะได้รับ หลักสูตรส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์พระเจ้าตากสิน มหาราชแห่งเมืองระแหง (จังหวัดตาก) นี้ จึงช่วยส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์เพื่อให้ เยาวชนในโรงเรียนมีทักษะ เป็นเยาวชนนักสื่อความหมาย นักประชาสัมพันธ์ส่งเสริมการท่องเที่ยว เชิงประวัติศาสตร์ และสามารถเป็นมัคคุเทศก์ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นหรือไกด์นำเที่ยว และสามารถ เป็นอาชีพติดตัวเขาได้ เมื่อชุมชนของเขามีแห่งที่สามารถสร้างรายได้ได้ก็จะช่วยลดปัญหาการออกไป หาทำงานในเมืองใหญ่ ครอบครัวได้อยู่ด้วยกัน อบรมสั่งสอนให้ความรักความอบอุ่นซึ่งกันและกัน ร่วมมือกันดูแลครอบครัวลดปัญหาเด็กเกเร เด็กออกโรงเรียนจากระบบการศึกษาไทยได้ โรงเรียน หุ่นฟ้าวิทยาคม มีความตระหนักส่งเสริมการท่องเที่ยวสร้างการเปลี่ยนแปลง นโยบายส่งเสริม การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ จังหวัดตากจึงเป็นจังหวัดหนึ่งที่มีการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์

แต่ยังไม่ประสบความสำเร็จหรือยังไม่ได้รับการสนับสนุนหรือส่งเสริมให้เป็นแห่งท่องเที่ยวมากพอสมควร เพราะยังมีนักท่องเที่ยวรู้จักสถานที่ท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์น้อย ดูจากข้อมูลเว็บการท่องเที่ยวแนะนำในเว็บจังหวัดตาก ส่วนใหญ่เป็นสถานที่เชิงธรรมชาติแห่งความงามทางน้ำตก (สถานที่ท่องเที่ยว - จังหวัดตาก)

การจัดการเรียนรู้บนฐานชุมชน เป็นการจัดการศึกษาเพื่อสร้างความเข้มแข็งในการจัดการศึกษา ตั้งแต่ระดับฐานรากด้วยการสร้างการมีส่วนร่วมระหว่างสถานศึกษาและภาคประชาชน ที่ประกอบด้วย ครอบครัว ชุมชนท้องถิ่น สถาบันศาสนา องค์กรภาครัฐ องค์กรภาคเอกชน องค์กรพัฒนาเอกชน (NGOs) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นต้น ในการจัดการศึกษารูปแบบต่าง ๆ เพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่บูรณาการเข้ากับวิถีชีวิต วัฒนธรรม รากเหง้า ประวัติศาสตร์ชุมชน ท้องถิ่นที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงบริบททางเศรษฐกิจ การเมือง สังคม ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมของประเทศและโลก โดยความรู้เหล่านี้ช่วยให้ผู้เรียนได้เข้าใจปัจจัยพื้นฐานของการดำรงชีวิต ทั้งความแตกต่างกันในสังคม ความรู้ ฐานะ และประสบการณ์ การจัดการเรียนรู้บนฐานชุมชน ได้พัฒนาเพิ่มเติมองค์ความรู้และใช้ฐานการเรียนรู้เป็นฐานบนชีวิตจริง ไม่ใช่ฐานรากจากตำรา แต่ก็ไม่ได้หมายความว่าตำรานั้นไม่สำคัญ เนื่องจากได้นำความรู้จากตำรานั้นมาอธิบายสิ่งที่เกิดขึ้นในฐานชีวิตจริง ซึ่งการเรียนรู้บนฐานชุมชนจะเกิดขึ้นได้ด้วยการได้รับประสบการณ์การเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ ในชุมชนและเกิดการผสมผสานสิ่งใหม่ที่รับเข้ามา กับสิ่งที่มียอยู่แล้วในชุมชน ซึ่งมีความหมายมากกว่าแบบฝึกหัดในชั้นเรียน ผู้เรียนจะซึมซับยินดีกับการทำงานร่วมกันเป็นทีม ความรับผิดชอบส่วนบุคคล และทักษะใหม่ ๆ ที่เกิดขึ้นจากการเรียนรู้ในชุมชน การสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชนและเรียนรู้จากแหล่งทรัพยากรการเรียนรู้ของชุมชน หรืออาจกล่าวได้ว่าการเรียนรู้โดยใช้สถานที่เป็นฐาน (Place-Based Learning) เป็นการจัดการศึกษาที่ใช้ประวัติศาสตร์ชุมชน สภาพแวดล้อมวัฒนธรรมและเศรษฐกิจภายในชุมชนเป็นบริบทในการเรียนรู้งานของผู้เรียนมุ่งไปที่ความต้องการและความสนใจของชุมชนและคนในชุมชนจะทำหน้าที่เป็นทรัพยากรการเรียนรู้และพันธมิตรในการจัดการเรียนรู้ทุกแง่มุม (อัจฉรา ศรีพันธ์, 2561, น. 32-34)

การเรียนรู้บนฐานชุมชน ก็เป็นรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ในสถานที่จริงของชุมชน ก่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่สนับสนุนกันให้เกิดการสะท้อนผลการเรียนรู้ที่เป็นระบบ รวมทั้งพัฒนาบูรณาการเข้ากับวิถีชีวิต วัฒนธรรม และประวัติศาสตร์ท้องถิ่น จากวิธีการสอนที่หลากหลาย เน้นความสามารถในการคิดแก้ไขปัญหาตามสถานการณ์จริง ไม่ใช่เป็นเพียงการทศศึกษาแต่เป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรที่เน้นทักษะชีวิต อาจกล่าวได้ว่าการศึกษามูลฐานชุมชนมีรากฐานมาจากการจัดการเรียนรู้ด้วยการบริการชุมชน (Community Service Learning)

การจัดการศึกษาโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นก่อให้เกิดสังคมแห่งการเรียนรู้ ซึ่งแหล่งเรียนรู้นั้นมีความสำคัญต่อการจัดการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน นั่นคือ ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริงสามารถนำความรู้ที่ได้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน ซึ่งช่วยให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตของตน ครอบครัว และชุมชน ตามระบบความสัมพันธ์ที่เชื่อมโยงผ่านบุคคล สถานที่ และบริบททางสังคม ทำให้เกิดคุณค่าความสำคัญของสิ่งที่เล่าเรียนมา สามารถประสานความรู้จากท้องถิ่นสู่ความรู้แบบสากล สิ่งที่อยู่ใกล้ตัวไปสู่สิ่งที่อยู่ไกลตัวได้อย่างเป็นรูปธรรมมากขึ้น โดยเล็งเห็นถึงความสำคัญของการอนุรักษ์ที่จะพัฒนาภูมิปัญญาท้องถิ่น วัฒนธรรม ทรัพยากร และสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นได้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งการศึกษาจากแหล่งเรียนรู้ที่มีหลากหลายนั้น ได้ผ่านประสบการณ์จริงจากการลงมือปฏิบัติ ฝึกการค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง การทำงานเป็นกลุ่ม ร่วมคิดร่วมทำแก้ปัญหา ซึ่งจะช่วยให้เกิดการเรียนรู้และทักษะกระบวนการต่าง ๆ ทั้งฝึกทักษะการสังเกต การเก็บข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล การสรุปความ และการคิดแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ นำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ ฉะนั้นแหล่งเรียนรู้ถือว่าเป็นสื่อการสอนของครูผู้สอน ครูผู้สอนเป็นเพียงที่ปรึกษาคอยให้ความรู้ คำแนะนำและให้การสนับสนุน ซึ่งส่งผลให้เกิดการแสวงหาความรู้ ตลอดจนการเรียนรู้ตลอดชีวิต (ศิริกาญจน์ โกสุมภ์, และดารณี คำวังนัง, 2545, น. 270; กิ่งแก้ว อารีรักษ์, 2548, น. 118; สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2553, น. 1)

เยาวชนนักสื่อความหมายที่สามารถถ่ายทอดความรู้ท้องถิ่นของตนเองโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์สมัยพระเจ้าตากสินมหาราชในเมืองระแหงบนฐานชุมชน เยาวชนที่เป็นคนในชุมชนที่มีความสำคัญต่อการท่องเที่ยวอย่างมาก ทำหน้าที่เป็นสื่อกลางในการถ่ายทอดเรื่องราวต่าง ๆ ในชุมชนให้นักท่องเที่ยวฟังและช่วยเปิดมุมมองการเรียนรู้ร่วมกันกับผู้มาเยือนคือนักท่องเที่ยว และคนท้องถิ่น นักสื่อความหมายที่ดีจะช่วยนำเสนอเรื่องราวต่าง ๆ ในชุมชนที่กระตุ้นความสนใจช่วยให้นักท่องเที่ยวมีความเข้าใจตระหนักในคุณค่าความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ ประวัติศาสตร์และศิลปวัฒนธรรม มีส่วนสำคัญในการเพิ่มมูลค่าในสินค้าและบริการ สามารถสร้างความสนุกสนานเพลิดเพลินและความประทับใจต่อผู้มาเยือน ทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความซาบซึ้งใจในเรื่องราวที่น่า สนอง ตลอดจนสร้างทัศนคติที่ดีต่อการอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยวให้ยั่งยืน ดังนั้นจึงมีความจำเป็นที่จะต้องมีการพัฒนาเยาวชนนักสื่อความหมายท้องถิ่นโดยเฉพาะเยาวชนในพื้นที่เพื่อรองรับการขยายตัวของการท่องเที่ยวในพื้นที่นั้น ๆ ในการพัฒนาเยาวชนนักสื่อความหมายทางการท่องเที่ยวเยาวชน การพัฒนาผู้สื่อความหมายเบื้องต้น (โครงการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์พระเจ้าตากสินมหาราชแห่งเมืองระแหง) การขับเคลื่อนและเครือข่ายให้มีความเข้มแข็งในการพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในพื้นที่ เพื่อให้เยาวชนนักสื่อความหมายทางการท่องเที่ยวใช้เป็นแนวทางในการฝึกฝนปฏิบัติเพิ่มเติมสำหรับการพัฒนาศักยภาพของตนเองต่อไป (องค์การบริหารการพัฒนาพื้นที่พิเศษเพื่อการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน (องค์การมหาชน), 2561)

จากเหตุผลดังกล่าวผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญอย่างยิ่งของประวัติศาสตร์ท้องถิ่นและ
 อยากส่งเสริมประวัติศาสตร์ท้องถิ่นให้เยาวชนรู้จัก เข้าใจ และสามารถสื่อความหมายที่สามารถ
 ถ่ายทอดความรู้ท้องถิ่นของตนเองโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์สมัยพระเจ้าตากสิน
 มหาราชในเมืองระแหงบนฐานชุมชน มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์แหล่งประวัติศาสตร์ท้องถิ่น และ
 สะท้อนให้เห็นถึงสภาพในการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาประวัติศาสตร์ แต่ปัญหาประวัติศาสตร์
 ท้องถิ่นที่คนจังหวัดตากหรือเยาวชนที่ยังเรียนรายวิชาประวัติศาสตร์แต่ก็ไม่รู้จักกันดีในประวัติศาสตร์
 ท้องถิ่นของตนเอง แม้ในปัจจุบันมีหลายฝ่ายที่เกี่ยวข้องให้การสนับสนุนที่ก่อให้เกิดความตื่นตัว
 ทั้งมีการกำหนดนโยบายทางด้านการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ขึ้นมาระดับชั้นสัปดาห์ละ
 1 ชั่วโมง หากมองเข้าไปแล้วการจัดการเรียนการสอนของครูวิชาประวัติศาสตร์ส่วนมากก็ยังมีวิธีการ
 สอนแบบเดิม ๆ ที่เน้นลักษณะการบรรยาย เน้นการท่อง ซึ่งแน่นอนความรู้เหล่านั้นไม่ใช่การเรียนรู้
 อย่างยั่งยืน และเป็นความรู้ที่ไม่ได้สร้างทัศนคติที่ดีต่อวิชาประวัติศาสตร์ต่อผู้เรียน ไม่ซาบซึ้ง น่าเบื่อ
 และไม่อยากเรียนวิธีนี้เลย จึงเป็นที่มาให้ผู้วิจัยมีความมุ่งมั่นในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์
 สมัยพระเจ้าตากสินมหาราชในเมืองระแหงบนฐานชุมชน เพื่อสร้างเยาวชนนักสื่อความหมาย สำหรับ
 นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย เพื่อเป็นแนวทางในการสร้างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์
 สมัยพระเจ้าตากสินมหาราชในเมืองระแหงบนฐานชุมชน เพื่อสร้างเยาวชนนักสื่อความหมาย โดยเน้น
 การเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์บนฐานชุมชน การจัดการเรียนรู้แบบรับใช้สังคม (Service Learning)
 ในการเชื่อมโยงสภาพปัจจุบันของการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์มาพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้
 ประวัติศาสตร์สมัยพระเจ้าตากสินมหาราชในเมืองระแหงบนฐานชุมชน เพื่อพัฒนาทักษะเยาวชน
 นักสื่อความหมายที่สามารถถ่ายทอดความรู้ท้องถิ่นของตนเองโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์
 สมัยพระเจ้าตากสินมหาราชในเมืองระแหงบนฐานชุมชนจากการลงมือปฏิบัติจริง ตลอดจนนำไปสู่
 การเรียนรู้ที่ยั่งยืนและมีประสิทธิภาพ

คำถามการวิจัย

1. สภาพปัจจุบันของการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์สมัยพระเจ้าตากสินมหาราชในเมือง
 ระแหง เป็นอย่างไร
2. กิจกรรมการเรียนรู้พัฒนาทักษะเยาวชนนักสื่อความหมายประวัติศาสตร์สมัยพระเจ้า
 ตากสินมหาราชในเมืองระแหงบนฐานชุมชน ควรจะมีลักษณะอย่างไร

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์สมัยพระเจ้าตากสินมหาราช
ในเมืองระแหง
2. เพื่อพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ทักษะเยาวชนนักสื่อความหมายประวัติศาสตร์สมัยพระเจ้า
ตากสินมหาราชในเมืองระแหงบนฐานชุมชน

ขอบเขตของงานวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา

- 1.1 ศึกษาสภาพปัจจุบันของการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์สมัยพระเจ้าตากสินมหาราช
ในเมืองระแหง

- 1.1.1 ผู้สอน
- 1.1.2 ผู้เรียน
- 1.1.3 สื่อ/แหล่งเรียนรู้ในชุมชน
- 1.1.4 เนื้อหาที่จะสอน
- 1.1.5 วิธีการสอน
- 1.1.6 สภาพแวดล้อมการเรียนรู้
 - 1) สิ่งที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้
 - 2) อุปสรรคต่อการเรียนรู้

- 1.2 ศึกษาการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์สมัยพระเจ้าตากสินมหาราช
ในเมืองระแหงบนฐานชุมชนทั้งประวัติความเป็นมาภูมิหลังและภูมิเมืองของประวัติศาสตร์ในเมือง
ระแหง

- 1.2.1 สถานที่

วัดดอยข่อยเขาแก้ว

 - 1) พระอุโบสถ
 - 2) ใบเสมา
 - 3) วิหาร
 - 4) เจดีย์
 - 5) พลับพลา

- 1.2.2 การจัดกิจกรรมการเรียนรู้บนฐานชุมชน (ปริยานุช พรหมภาสิต, 2558,
น. 17-18)

- 1) ผู้สอน

- 2) ผู้เรียน
- 3) สื่อ/แหล่งเรียนรู้ในชุมชน
- 4) เนื้อหาที่จะสอน
- 5) วิธีการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์บนฐานชุมชน
- 6) สภาพแวดล้อมการเรียนรู้

2. ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูลหลัก

2.1 ศึกษาสภาพปัจจุบันของการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์สมัยพระเจ้าตากสินมหาราชในเมืองระแหง

กลุ่มนักเรียน ได้แก่ ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนทุ่งฟ้าวิทยาคม จังหวัดตาก ปีการศึกษา 2564 โดยใช้การเลือกแบบเจาะจง (Criterion Based Selection) เนื่องจากเป็นนักเรียนที่เคยศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนทุ่งฟ้าวิทยาคมในรายวิชาประวัติศาสตร์ โดยมีตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ที่เชื่อมโยงกับบริบทสาระการเรียนรู้ของท้องถิ่น จากการสัมภาษณ์กับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนทุ่งฟ้าวิทยาคม จังหวัดตาก ปีการศึกษา 2564 ด้วยการสนทนาและการสอบถาม ชีวิตวิถีใหม่ (New Normal)

ออนไลน์ผ่านแอปพลิเคชันช่วงการเกิดโรคระบาดไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19) เพื่อให้ได้มาซึ่งความคิดเห็น ความเชื่อ ทศนคติ แนวคิด โดยคำถามจะถูกถามในรูปแบบของการปฏิสัมพันธ์แบบต่าง ๆ โดยเปิดโอกาสให้นักเรียนร่วมมีโอกาสพูดคุยและแสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระระหว่างผู้วิจัย

2.2 ศึกษาการเรียนรู้ประวัติศาสตร์สมัยพระเจ้าตากสินมหาราชในชุมชนบนฐานชุมชน

กลุ่มนักเรียน ได้แก่ ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนทุ่งฟ้าวิทยาคม จังหวัดตาก ปีการศึกษา 2564 จำนวน 29 คน โดยใช้การเลือกแบบเจาะจง (Criterion Based Selection) เนื่องจากเป็นนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนทุ่งฟ้าวิทยาคม ในรายวิชาประวัติศาสตร์ โดยมีตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ที่เชื่อมโยงกับบริบทสาระการเรียนรู้ของท้องถิ่น

จากการจัดกิจกรรมกับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนทุ่งฟ้าวิทยาคม จังหวัดตาก ปีการศึกษา 2564 จึงได้ทำการสนทนากลุ่ม (focus Group) จำนวน 4 กลุ่ม โดยการสอบถามบุคคลในกลุ่ม เพื่อให้ได้มาซึ่งความคิดเห็น ความเชื่อ ทศนคติ แนวคิด โดยคำถามจะถูกถาม

ในรูปแบบของการปฏิสัมพันธ์แบบต่าง ๆ โดยเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมมีโอกาสพูดคุย และแสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระระหว่างผู้วิจัยหรือผู้เข้าร่วมวิจัย

กลุ่มครูผู้มีความรู้ประสบการณ์ทางด้านการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียน มีเกณฑ์การคัดเลือกแบบเจาะจง (Criterion Based Selection) เนื่องจากเป็นผู้ที่มีความรู้ ประสบการณ์ และเชี่ยวชาญทางด้านการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียน ได้แก่

ผู้อำนวยการโรงเรียนทุ่งฟ้าวิทยาคม อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก โดยใช้เกณฑ์การคัดเลือกแบบเจาะจง (Criterion Based Selection) เนื่องจากเป็นผู้ที่มีความรู้ มีประสบการณ์ และเชี่ยวชาญ สามารถให้ข้อมูลได้อย่างลึกซึ้งที่สุด ด้วยการสนทนาและการสอบถาม ชีวิตวิถีใหม่ (New Normal) ออนไลน์ผ่านแอปพลิเคชันช่วงการเกิดโรคระบาดไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19)

คุณครูกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม โรงเรียนทุ่งฟ้าวิทยาคม อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก โดยใช้เกณฑ์การคัดเลือกแบบเจาะจง (Criterion Based Selection) เนื่องจากเป็นผู้ที่มีความรู้ มีประสบการณ์และเชี่ยวชาญ สามารถให้ข้อมูลได้อย่างลึกซึ้งที่สุด จำนวน 1 คน ด้วยการสนทนาและการสอบถาม ชีวิตวิถีใหม่ (New Normal) ออนไลน์ผ่านแอปพลิเคชันช่วงการเกิดโรคระบาดไวรัสโคโรนา 2019 (COVID-19)

กลุ่มผู้ให้ความรู้ มีเกณฑ์การคัดเลือกจากเป็นกลุ่มที่ส่งเสริมความรู้ในส่วนของประวัติความเป็นมาของสถานที่ต่าง ๆ ในเขตแหล่งประวัติศาสตร์ในเมืองระแหง ได้แก่

พระปลัดสมบุญ วรรณโมวัดดอยข่อยเขาแก้ว อำเภอเมือง จังหวัดตาก โดยใช้การเลือกแบบเจาะจง (Criterion Based Selection) เนื่องจากเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ ความรู้ ความเข้าใจและสามารถให้ข้อมูลได้อย่างลึกซึ้งที่สุด และเห็นความเปลี่ยนแปลงจากอดีตสู่ปัจจุบัน จนชาวบ้านขนานนามว่า “ปราชญ์ชาวบ้าน” อาศัยอยู่ที่ตำบลแม่ท้อ อำเภอเมือง จังหวัดตาก 34 ปี โดยท่านเคยดำรงตำแหน่งรองประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบลแม่ท้อทำงานท้องถิ่น 16 ปี ดำรงตำแหน่งผู้ใหญ่บ้าน 12 ปี และปัจจุบันอุปสมบทเมื่อวันที่ 10 มีนาคม 2563 ปัจจุบันบวชอาศัยที่วัดดอยข่อยเขาแก้ว 2 พรรษา ได้รับการแต่งตั้งเป็นพระที่ปรึกษาเจ้าคณะภาค 5 ดูแลด้านการศึกษา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย(มจร.) และสามารถให้ข้อมูลประวัติศาสตร์บอกเล่าเกี่ยวกับแหล่งประวัติศาสตร์ในเขตวัดดอยข่อยเขาแก้วจำนวน 1 รูป

3. ขอบเขตด้านพื้นที่

3.1 โรงเรียนทุ่งฟ้าวิทยาคม ตำบลท้องฟ้า อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก โดยงานวิจัยนี้ศึกษาโรงเรียนทุ่งฟ้าวิทยาคมเพราะเป็นโรงเรียนที่ผู้วิจัยเห็นปัญหาที่เยาวชนคนตักมีข้อมูลทางด้านประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของตนเองน้อยและใช้ในการกำหนดโจทย์สร้างนวัตกรรมในการวิจัยครั้งนี้

3.2 วัดดอยข่อยเขาแก้ว ตำบลแม่ท้อ อำเภอเมือง จังหวัดตาก เนื่องจากบริเวณนี้เป็นแหล่งศึกษาประวัติศาสตร์ จังหวัดตาก มีประวัติความเป็นมาในอดีตอย่างยาวนานที่มีความเกี่ยวข้องกับพระเจ้าตากสินมหาราชตอนดำรงตำแหน่งพระยาตาก (เจ้าเมืองตาก)

4. ขอบเขตด้านเวลา ระยะเวลาในการเก็บข้อมูล 30 เมษายน 2563 - 30 เมษายน 2565

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. กิจกรรมการเรียนรู้ หมายถึง สภาพการต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการเรียนการสอน เพื่อช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนสนใจ เข้าใจ เกิดการเรียนรู้ซึ่งเป็นการพัฒนาไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น เพื่อให้การสอนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ และบรรลุสู่จุดประสงค์การสอนที่กำหนดไว้

2. ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น หมายถึง เป็นการศึกษาเรื่องราวของท้องถิ่น โดยมีขอบเขตพื้นที่การศึกษาภายในชุมชนเดียวกันหรือท้องถิ่นเดียวกัน กล่าวคือภายในขอบเขตนั้นต้องมีความสัมพันธ์กัน อยู่ภายใต้จิตสำนึกเดียวกัน โดยมีมวลชนเป็นตัวขับเคลื่อนพัฒนาการในบริบทด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคม และวัฒนธรรมร่วมกัน อันจะนำไปสู่ความเข้าใจที่แท้จริงของเรื่องราวในอดีตและปัจจุบัน

3. แหล่งเรียนรู้ หมายถึง สถานที่ให้ความรู้ ทั้งในโรงเรียนและนอกโรงเรียนที่จะช่วยเสริมสร้างให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งอาจหมายถึงแหล่งเรียนรู้ในชุมชนหรือท้องถิ่น ทั้งที่เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติและสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น เช่น แหล่งโบราณสถาน แหล่งศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่น พิพิธภัณฑ์ เป็นต้น ทั้งนี้เป็นแหล่งเรียนรู้ที่จะทำให้ผู้สอนสามารถออกแบบการเรียนรู้โดยที่เน้นให้ผู้เรียนเกิดความสนใจใคร่ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองผ่านประสบการณ์ตรง สามารถเข้าไปศึกษา แสวงหาประสบการณ์ ความรู้ เพื่อช่วยพัฒนาให้เกิดการเรียนรู้อย่างกว้างขวาง ลึกซึ้ง ซึ่งทักษะที่ได้จากการปฏิบัตินั้นจะทำให้เกิดความยั่งยืนของความรู้อย่างแท้จริงจากการศึกษาแหล่งเรียนรู้ นั้น ๆ

4. การจัดการเรียนรู้บนฐานชุมชน หมายถึง การจัดการศึกษาเพื่อสร้างความเข้มแข็งในการจัดการศึกษาตั้งแต่ระดับฐานรากด้วยการสร้างการมีส่วนร่วมระหว่างสถานศึกษาและภาคประชาชน ที่ประกอบด้วย ชุมชนท้องถิ่น สถาบันศาสนา องค์กรภาครัฐ องค์กรภาคเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการจัดการศึกษารูปแบบต่าง ๆ เพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่บูรณาการเข้ากับวิถีชีวิต วัฒนธรรม รากเหง้า ประวัติศาสตร์ชุมชนท้องถิ่นที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงบริบททางเศรษฐกิจ การเมือง สังคม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของประเทศและโลก หรืออาจกล่าวได้ว่าการเรียนรู้โดยใช้สถานที่เป็นฐาน (Place-Based Learning) เป็นการจัดการศึกษาที่ใช้ประวัติศาสตร์ชุมชนสภาพแวดล้อมวัฒนธรรมและเศรษฐกิจภายในชุมชนเป็นบริบทในการเรียนรู้ฐานของผู้เรียนมุ่งไปที่ความต้องการและความสนใจของชุมชนและคนในชุมชนจะทำหน้าที่เป็นทรัพยากรการเรียนรู้และพันธมิตรในการจัดการเรียนรู้ทุกแง่มุม

5. การเรียนรู้บนฐานชุมชน หมายถึง รูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ในสถานที่จริงของชุมชน ก่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่สนับสนุนกันให้เกิดการสะท้อนผลการเรียนรู้ที่เป็นระบบ รวมทั้งพัฒนาบูรณาการเข้ากับวิถีชีวิต วัฒนธรรม และประวัติศาสตร์ท้องถิ่นจากวิธีการสอนที่หลากหลาย เน้นความสามารถในการคิดแก้ไขปัญหาตามสถานการณ์จริง ไม่ใช่เป็นเพียงการทัศนศึกษาแต่เป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรที่เน้นทักษะชีวิต อาจกล่าวได้ว่าการศึกษابนฐานชุมชนมีรากฐานมาจากการจัดการเรียนรู้ด้วยการบริการชุมชน (Community Service Learning)

6. เยาวชนนักสื่อความหมาย หมายถึง นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายที่เป็นคนในชุมชนที่มีความสำคัญต่อการท่องเที่ยวอย่างมาก ทำหน้าที่เป็นสื่อกลางในการถ่ายทอดเรื่องราวต่าง ๆ ในชุมชนให้นักท่องเที่ยวฟังและช่วยเปิดมุมมองการเรียนรู้ร่วมกันกับผู้มาเยือนคือนักท่องเที่ยวและคนท้องถิ่น นักสื่อความหมายที่ดีจะช่วยนำเสนอเรื่องราวต่าง ๆ ในชุมชนที่กระตุ้นความสนใจช่วยให้นักท่องเที่ยวมีความเข้าใจตระหนักในคุณค่าความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ ประวัติศาสตร์และศิลปวัฒนธรรม มีส่วนสำคัญในการเพิ่มมูลค่าในสินค้าและบริการ สามารถสร้างความสนุกสนานเพลิดเพลินและความประทับใจต่อผู้มาเยือน ทำให้นักท่องเที่ยวเกิดความซาบซึ้งใจในเรื่องราวที่น่า สนอง ตลอดจนสร้างทัศนคติที่ดีต่อการอนุรักษ์และพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยวให้ยั่งยืน

7. บริบทประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของจังหวัดตาก หมายถึง การศึกษาประวัติความเป็นมาของท้องถิ่น ตลอดจนศึกษาพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ของจังหวัดตาก ที่มีความสำคัญโดดเด่นจากร่องรอยโบราณสถานหรือโบราณวัตถุในเขตอำเภอเมืองจังหวัดตาก ที่เป็นปัจจัยผลักดันให้เกิดการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่น

ประโยชน์ของงานวิจัย

1. ครูผู้สอน ได้แนวทางการจัดกิจกรรมส่งเสริมศักยภาพการเรียนรู้ประวัติศาสตร์อำเภอเมือง จังหวัดตาก บนฐานชุมชนไปประยุกต์ใช้กับการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ในสถานศึกษา
2. นักเรียน ได้นำความรู้และประสบการณ์เป็นแนวทางในการเสริมศักยภาพการเรียนรู้จากการจัดกิจกรรมส่งเสริมศักยภาพการเรียนรู้ประวัติศาสตร์อำเภอเมืองจังหวัดตากบนฐานชุมชน
3. สถานศึกษา นำผลการวิจัยนี้ไปศึกษา พัฒนา และสร้างหลักสูตรท้องถิ่น การจัดการศึกษา โดยการใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษา
4. ชุมชนจังหวัดตาก ได้ฐานข้อมูลที่เป็นประโยชน์แก่ชุมชนและสามารถนำมาเป็นแนวทางในการสนับสนุนการจัดการศึกษาโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นได้อย่างเหมาะสม

5. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สามารถนำแนวทางการจัดกิจกรรมเสริมศักยภาพการเรียนรู้ประวัติศาสตร์อำเภอเมืองจังหวัดตากบนฐานชุมชน ไปใช้ในการนิเทศการศึกษาอย่างมีคุณภาพ
6. กระทรวงการศึกษา นำมาเป็นแนวทางในการกำหนดข้อเสนอการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นได้อย่างเหมาะสม

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัย เรื่อง การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์สมัยพระเจ้าตากสินมหาราชในเมืองระแหงบนฐานชุมชนเพื่อสร้างเยาวชนนักรู้ความหมาย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย จังหวัดตาก ผู้วิจัยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการศึกษาจากเอกสาร รายงานทางวิชาการของไทย และต่างประเทศเพื่อวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) หลักการจัดการเรียนรู้โดยยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งปฐมภูมิและทุติยภูมิ ทั้งที่เป็นเอกสาร หนังสือ ตำรา ตำนาน บทความ พงศาวดาร บทสัมภาษณ์ บันทึกรายงาน การทบทวนวรรณกรรม แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งข้อมูลที่ได้จากสื่ออิเล็กทรอนิกส์ โดยประกอบด้วยเนื้อหาสาระสำคัญตามลำดับ ดังต่อไปนี้

ปรัชญาแนวคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาบนฐานชุมชน

1. ปรัชญาการศึกษาทฤษฎีมนุษยนิยม
ทฤษฎีการเรียนรู้ของรอเจอร์ส (Rogers) และ Maslow (มาสโลว์)
ทฤษฎีการเรียนรู้ของโคมส์ (Combs)
ทฤษฎีการเรียนรู้ของโนลส์ (Knowles)
ทฤษฎีการเรียนรู้ของแฟร์ (Faire)
ทฤษฎีการเรียนรู้ของนีล (Neil)
2. ปรัชญาการศึกษาพัฒนาการนิยม (Progressivism)
3. แนวคิดการจัดการศึกษาบนฐานชุมชน
4. แนวคิดทฤษฎีการคิดวิเคราะห์ของบลูม (Bloom's Taxonomy)
5. แนวคิดการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
6. แนวคิดการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning
7. แนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์
8. ทฤษฎีทักษะในศตวรรษที่ 21

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

การเรียนรู้บนฐานชุมชน

1. ความหมายของกิจกรรมการเรียนรู้

2. องค์ประกอบของกิจกรรมการเรียนรู้
3. การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้
4. การหาประสิทธิภาพของกิจกรรมการเรียนรู้

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยในประเทศ

ปรัชญาการศึกษาทฤษฎีมนุษยนิยม

นักทฤษฎีกลุ่มนี้มีความเชื่อว่า “มนุษย์มีอิสระ” เรียนรู้ในสภาพแวดล้อมที่ดีจากการสนับสนุนหรือส่งเสริมของครูผู้สอน

ผู้นำความคิดที่สำคัญ ได้แก่ Rogers (โรเจอร์ส) และ Maslow (มาสโลว์) ทฤษฎีนี้ เชื่อว่า ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนนักทฤษฎีในกลุ่มนี้เห็นว่ามนุษย์มีความคิด มีสมอง อารมณ์ และ อิสระภาพในการกระทำการเรียนการสอนตามแนวทฤษฎีนี้เชื่อว่า “ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียน” การจัดการเรียนการสอนจึงมุ่งให้เกิดการเรียนรู้ทั้งด้านความเข้าใจ ทักษะและเจตคติไปพร้อม ๆ กัน โดยให้ความสำคัญกับความรู้สึกรู้สึกนึกคิด ค่านิยม การแสดงออกตลอดจนการเลือกเรียนตามความสนใจของผู้เรียนเป็นหลัก บรรยากาศในการเรียนเป็นแบบร่วมมือกันมากกว่าการแข่งขันกัน อาจารย์ผู้สอนทำหน้าที่ช่วยเหลือให้กำลังใจและอำนวยความสะดวกในขบวนการเรียนของผู้เรียนโดยการจัดมวลงประสบการณ์ เอื้อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้

หลักการหรือความเชื่อของทฤษฎีมนุษยนิยม คือ

1. มนุษย์มีธรรมชาติแห่งความกระตือรือร้นที่จะเรียนรู้
2. มนุษย์มีสิทธิในการต่อต้านหรือไม่พอใจในผลที่เกิดขึ้นจากสิ่งต่าง ๆ แม้สิ่งนั้นจะได้รับ การยอมรับว่าจริง
3. การเรียนรู้ที่สำคัญที่สุดของมนุษย์ คือ การที่มนุษย์มีการเปลี่ยนแปลงแนวความคิด หรือ มโนทัศน์ของตนเอง

สุริน ชุมสาย ณ อยุธยา (ม.ป.ป. อ้างถึงใน ทิศนา ขัมมณี, 2550, น. 50 - 76)) กล่าวไว้ว่า “ทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่มมนุษยนิยม” (Humanism) นักคิดกลุ่มมนุษยนิยม ให้ความสำคัญของการเป็นมนุษย์ และมองมนุษย์ว่ามีคุณค่า มีความดีงาม มีความสามารถ มีความต้องการ และมีแรงจูงใจภายใน ที่จะพัฒนาศักยภาพของตน หากบุคคลได้รับอิสรภาพและเสรีภาพ มนุษย์จะพยายามพัฒนาตนเอง ไปสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ นักจิตวิทยาคนสำคัญในกลุ่มนี้ คือ มาสโลว์ (Maslow) โรเจอร์ส (Rogers) โคมส์ (Knowles) แฟร์ (Faure) อิลลิช (illich) และนีล (Neil)”

แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ของทฤษฎีนี้ คือ มนุษย์ทุกคนมีความต้องการพื้นฐานตามธรรมชาติเป็นลำดับขั้น และต้องการที่จะรู้จักตนเองและพัฒนาตนเองซึ่งความต้องการเรียงจากความต้องการขั้นต่ำสุดขึ้นไปหาความต้องการขั้นสูงสุด ดังนี้

1. ความต้องการทางด้านร่างกาย
2. ความต้องการความปลอดภัย
3. ความต้องการความรักและเป็นเจ้าของ
4. ความต้องการที่จะเป็นที่ยอมรับและ ได้รับการยกย่อง
5. ความต้องการที่จะตระหนักในความสามารถของตนเองหรือรู้จักตนเอง
6. ความต้องการที่จะรู้และที่จะเข้าใจ
7. ความต้องการทางด้านสุนทรียะ

ทฤษฎีการเรียนรู้ของรอเจอร์ (Rogers)

แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ของทฤษฎีนี้ คือ มนุษย์สามารถพัฒนาตนเองได้ดีหากอยู่ในสภาวะที่ผ่อนคลายและเป็นอิสระ การจัดบรรยากาศการเรียนที่ผ่อนคลายและเอื้อต่อการเรียนรู้ (sup-portive atmosphere) แนวคิดของรอเจอร์ (Rogers,1969) เน้นให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง (student-centered teaching) โดยครูใช้วิธีการสอนแบบชี้แนะ (non-directive) และทำหน้าที่อำนวยความสะดวกในการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียน (facilitator) และการเรียนรู้ จะเน้นกระบวนการ (process learning) เป็นสำคัญ

ทฤษฎีการเรียนรู้ของโคมส์ (Combs)

แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ของโคมส์ เชื่อว่าความรู้สึกของผู้เรียนมีความสำคัญต่อการเรียนรู้มากเพราะความรู้สึกและเจตคติของผู้เรียนมีอิทธิพลต่อกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน

ณัชชาภิญญ์ วิรัตน์ชัยวรรณ กล่าวว่า “นักคิดกลุ่มมนุษยนิยมให้ความสำคัญของความเป็นมนุษย์และมองมนุษย์ว่ามีคุณค่า มีความดีงาม มีความสามารถ มีความต้องการ และมีแรงจูงใจภายในที่จะพัฒนาศักยภาพของตน หากบุคคลมีอิสระภาพและเสรีภาพ มนุษย์จะพยายามพัฒนาตนเองไปสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์”

ทฤษฎีการเรียนรู้ของโนลส์ (Knowles)

แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ของโนลส์ เชื่อว่า

1. ผู้เรียนจะเรียนรู้ได้มากหากมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ด้วยตนเอง
2. การเรียนรู้ของมนุษย์เป็นกระบวนการภายใน อยู่ในความควบคุมของผู้เรียนแต่ละคน ผู้เรียนจะนำประสบการณ์ความรู้ ทักษะ และค่านิยมต่าง ๆ เข้ามาสู่การเรียนรู้ของตน
3. มนุษย์จะเรียนรู้ได้ดีหากมีอิสระที่จะเรียนรู้ในสิ่งที่ตนต้องการและด้วยวิธีการที่ตนพอใจ

4. มนุษย์ทุกคนมีลักษณะเฉพาะตน ความเป็นเอกลักษณ์เป็นสิ่งที่มีคุณค่ามนุษย์ควรได้รับการส่งเสริมในการพัฒนาความเป็นเอกลักษณ์ของตน

5. มนุษย์เป็นผู้มีความสามารถและเสรีภาพที่จะตัดสินใจ และเลือกกระทำการต่าง ๆ ตามที่ตนพอใจ และรับผิดชอบในผลของการกระทำนั้น มีอิสระที่จะเรียน และได้รับการส่งเสริมในการพัฒนาด้วยตนเอง

ทฤษฎีการเรียนรู้ของแฟร์ (Faire)

แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ของเปาโล แฟร์ (Faire) เชื่อว่า ผู้เรียนต้องถูกปลดปล่อยจากการกดขี่ของครูที่สอนแบบเก่า ผู้เรียนมีศักยภาพและมีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ที่จะกระทำการต่าง ๆ ด้วยตนเอง

ทฤษฎีการเรียนรู้ของอิลลิช (Illich)

แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ของอิวาน อิลลิช (Ivan Illich) เชื่อว่า สังคมแห่งการเรียนรู้เป็นสังคมที่ต้องล้มเลิกระบบโรงเรียน การศึกษาควรเป็นการศึกษาตลอดชีวิตแบบเป็นไปตามธรรมชาติ โดยให้โอกาสในการศึกษาเล่าเรียนแก่บุคคลอย่างเต็มที่ การจัดการศึกษาไม่จำเป็นต้องจัดทำในลักษณะของระบบโรงเรียน ควรจัดทำในลักษณะที่เป็นการศึกษาต่อเนื่องไปตลอดชีวิตไปตามธรรมชาติ

ทฤษฎีการเรียนรู้ของนีล (Neil)

แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ของนีล เชื่อว่า มนุษย์เป็นผู้มีศักดิ์ศรี มีความดีโดยธรรมชาติ หากมนุษย์อยู่ในสภาพแวดล้อมที่อบอุ่น บริบูรณ์ด้วยความรัก มีอิสระภาพและเสรีภาพ มนุษย์จะพัฒนาไปในทางที่ดีทั้งต่อตนเองและสังคม

นักจิตวิทยาในกลุ่มนี้มีความเห็นตรงกันว่าเด็กควรได้รับความช่วยเหลือจากครูในทุกด้าน โดยการเปิดโอกาสในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ให้ความสำคัญกับผู้เรียนได้แสดงความเป็นตนเอง ไม่ใช่เฉพาะการได้รับความรู้หรือการมีความเฉลียวฉลาดเพียงอย่างเดียว แต่ควรได้รับความช่วยเหลือให้รู้จักศึกษาและสำรวจเกี่ยวกับอารมณ์ความรู้สึก และทำความเข้าใจเกี่ยวกับความรู้สึกนึกคิด เจตคติ และจุดมุ่งหมายความต้องการของตนเอง หรืออาจกล่าวได้ว่านักเรียนควรจะได้รับช่วยเหลือให้มีความเข้าใจในตนเองและมีจุดยืนเป็นของตนเองอย่างชัดเจนว่าตนเองมีความต้องการสิ่งใดแน่และมีจุดมุ่งหมายในชีวิตอย่างไร เพราะในปัจจุบันมีสิ่งที่จะต้องตัดสินใจเลือกมากมาย คนที่มีจุดยืนที่แน่นอนเท่านั้นจึงจะสามารถเลือกสิ่งที่มีความหมายและก่อให้เกิดความพึงพอใจให้กับตนเองให้ได้ที่สุด ความเป็นมนุษย์และมองมนุษย์ว่ามีคุณค่า มีความดีงาม มีความสามารถ มีความต้องการ และมีแรงจูงใจภายในที่จะพัฒนาศักยภาพของตน การศึกษาต่อเนื่องไปตลอดชีวิตไปตามธรรมชาติ หากบุคคลมีอิสระภาพและเสรีภาพ มนุษย์จะพยายามพัฒนาตนเองไปสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์

ปรัชญาการศึกษาพัฒนาการนิยม (Progressivism)

พัฒนาการ หรือ Progressive หมายถึง การเปลี่ยนแปลงไม่หยุดนิ่ง การจัดการศึกษาต้องปรับปรุงให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลง จึงได้เชื่อว่า “แนวทางแห่งความมีอิสระเสรีที่จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลง ปรับปรุง วัฒนธรรมและสังคม”

พัฒนาการนิยมเกิดขึ้นเพื่อต่อต้านแนวคิดและวิธีการศึกษาแบบเดิมที่เน้นแต่เนื้อหา สอนแต่ท่องจำ ไม่คำนึงถึงความสนใจของเด็ก และพัฒนาเด็กแต่เพียงสติปัญญาเท่านั้น ทำให้ผู้เรียนขาดความ ริเริ่มสร้างสรรค์ ไม่มีความมั่นใจในตนเอง อีกอย่างหนึ่งเพราะความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีใหม่ ๆ ความนิยมในประชาธิปไตยและพัฒนาการใหม่ ๆ ทางจิตวิทยาการเรียนรู้

งานวิจัยนี้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์สมัยพระเจ้าตากสินมหาราชในเมืองระแหงบนฐานชุมชนเพื่อสร้างเยาวชนนักสื่อความหมาย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย เป็นการจัดการศึกษาบนฐานชุมชนที่สอดคล้องกับปรัชญาการศึกษากลุ่มพัฒนาการ แนวทางแห่งความมีอิสระเสรีที่จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลง ปรับปรุง วัฒนธรรมและสังคม ปรัชญาสาขานี้มุ่งเน้นการสร้างกระบวนการเรียนรู้จากการปฏิบัติ ให้ความสำคัญกับการเรียนรู้จากประสบการณ์โดยใช้กระบวนการทางความคิด การลงมือปฏิบัติและการแก้ปัญหาด้วยตนเอง การศึกษาจะต้องพัฒนาผู้เรียนทุกด้าน ด้วยเหตุนี้แนวคิดการจัดการเรียนรู้บนฐานชุมชน (Community-Based Education: CBE)

และยังเคยมีงานวิทยานิพนธ์ หลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมศึกษาปีการศึกษา 2562 การจัดกิจกรรมเสริมศักยภาพการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เมืองเก่าพิจิตรบนฐานชุมชน (ชุดีมา มั่นเหมาะ) จึงเป็นแนวคิดที่สอดคล้องกับปรัชญาการจัดการศึกษาสาขานี้ โดยแนวคิดการจัดการเรียนรู้บนฐานชุมชนจะสอดคล้องกับแนวคิดการจัดการเรียนรู้บนฐานชีวิต (Life Skill Based Education: LSBE) เกี่ยวข้องสัมพันธ์กันโดยมีรากฐานเดียวกันในด้านปรัชญาการจัดการศึกษา แนวคิดการจัดการเรียนรู้รูปแบบการจัดการเรียนรู้ ระดับการเรียนรู้ และเป้าหมายในการเรียนรู้ เนื่องจากแนวคิดการจัดการศึกษาบนฐานชีวิตเป็นแนวคิดในการจัดการศึกษาที่มุ่งเน้นการพัฒนาการเรียนรู้ระดับบุคคล มุ่งสร้างผู้เรียนรู้ที่มีทักษะการเรียนรู้ด้วยตนเองต่อเนื่องตลอดชีวิต (Life Long Learners) เช่นเดียวกับการศึกษาบนฐานชุมชนก็มุ่งพัฒนาการเรียนรู้ทั้งระดับบุคคลและชุมชนโดยมุ่งสร้างผู้เรียนรู้ที่มีทักษะการเรียนรู้ต่อเนื่องตลอดชีวิตในสภาพการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับชุมชน สังคม และพัฒนาดตนเองสู่การเป็นพลเมืองที่มีคุณภาพของประเทศและโลกต่อไป

อาจกล่าวได้ว่า การจัดการศึกษาที่แท้จริงจึงควรเป็นการศึกษาที่มาจากฐานชีวิต โดยเริ่มต้นจากการเรียนรู้สาระสำคัญแห่งชีวิตของผู้เรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนได้รับรู้และเข้าใจชีวิตตนเองและพร้อมจะแสวงหาแนวทางการพัฒนาดตนเองจากการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ รอบตัว นั่นก็คือ “ชุมชน” เพื่อที่จะเรียนรู้ร่วมกับชุมชนต่อไป เป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการศึกษามหาวิทยาลัย (อัจฉรา ศรีพันธ์, 2561)

แนวคิดพื้นฐาน

พิพัฒนาการนิยมีแนวคิดเช่นเดียวกับปรัชญาปฏิบัตินิยม เชื่อว่าชีวิตเป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงได้เสมอตามกาลเวลาและสิ่งแวดล้อม องค์ประกอบที่มีอิทธิพลสูงสุดในการกำหนดรูปแบบของวัฒนธรรมและสังคม คือ การค้นคว้า ทดลอง และประสบการณ์ของมนุษย์ที่ได้เห็นประจักษ์ เชื่อว่ามนุษย์เป็นผู้กำหนดอนาคตโชคชะตาของตนเอง มนุษย์ควรจะเน้นความสำคัญและคุณค่าของแต่ละบุคคลให้มาก ดังนั้น การศึกษาในฐานะเป็นส่วนหนึ่งของสังคมจะต้องเปลี่ยนแปลงสภาพไปด้วย เมื่อถึงความจำเป็นการศึกษาไม่ใช่สอนให้คนยึดมั่นในความจริง หรือถูกกำหนดไว้ตายตัว หากจะต้องหาทางปรับปรุงการศึกษาเพื่อจะเป็นแนวทางนำไปสู่การค้นพบความรู้ใหม่ ๆ อยู่เสมอ

ความหมายของการศึกษา

พิพัฒนาการนิยเชื่อว่าการศึกษาคือชีวิตไม่ใช่เป็นการเตรียมตัวเพื่อชีวิต หมายความว่า การที่จะให้ได้มาซึ่งความรู้ก็โดยการลงมือกระทำ จริง ๆ ที่จะก่อให้เกิดประสบการณ์กับผู้เรียน กิจกรรมการเรียนการสอนจึงมุ่งการพัฒนาทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาไปพร้อม ๆ กัน สามารถปรับตัวให้อยู่ในสังคมได้อย่างเป็นสุข

ความมุ่งหมายของการศึกษา

การศึกษาตามปรัชญาพิพัฒนาการนิยนี้มีจุดมุ่งหมายในการพัฒนาทุกด้าน ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์สังคม อาชีพ และสติปัญญาควบคู่กันไปความสนใจ ความถนัด และส่งเสริมลักษณะพิเศษของผู้เรียน สิ่งที่น่ามาจัดการเรียนการสอนควรเป็นประโยชน์สัมพันธ์สอดคล้องกับชีวิตประจำวันและสังคมของผู้เรียนมากที่สุด ส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตยทั้งในและนอกห้องเรียน ตลอดจนส่งเสริมให้ผู้เรียนได้รู้จักตนเองและสังคม และการแก้ปัญหาเพื่อให้ผู้เรียนสามารถปรับตัวเข้ากับสังคมได้อย่างมีความสุขท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นตลอดเวลา (อัจฉรา ศรีพันธ์, 2561)

พิพัฒนาการนิย (อาคม สมบัติแก้ว, 2535) สรุปได้ว่า

1. มุ่งให้ผู้เรียนพัฒนาทางด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญาไปพร้อม ๆ กัน
2. มุ่งให้ผู้เรียนรู้จักปรับตัวเองเข้ากับสังคมได้อย่างมีความสุข
3. มุ่งให้ผู้เรียนได้เรียนตามความถนัด ความสนใจ และตามความสามารถของผู้เรียน
4. ส่งเสริมประชาธิปไตยทั้งในและนอกห้องเรียน
5. มุ่งให้ผู้เรียนรู้จักศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง
6. มุ่งให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ในการดำรงชีวิตเป็นหมู่คณะ และรู้จักปกครองตนเอง

แนวคิดการจัดการศึกษาบนฐานชุมชน

แนวคิดการจัดการศึกษาบนฐานชุมชน (Community-Based Education: CBE) ซึ่งเป็นแนวคิดการจัดการศึกษาบนฐานชีวิตเป็นแนวคิดการจัดการศึกษาระดับชุมชนสังคม “ผู้เรียน” จากผู้เรียนเชิงรับ (Passive Learner) ไปเป็น “ผู้เรียน” เชิงรุก (Active Learner) “ผู้สอน” เป็นผู้อำนวยการ

เรียนรู้ (Facilitator) กรณีที่บทบาทของผู้สอนเป็นมากกว่าผู้อำนวยความสะดวก (Facilitator) เนื่องจากผู้เรียนมีความต้องการแรงเสริมเพื่อผลักดันการเรียนรู้ไปสู่การสร้างสรรค์และเปลี่ยนแปลงที่ยิ่งใหญ่ในสังคมและประเทศชาติ การใช้ทักษะชีวิตสอนวิชาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องนั่นเอง ซึ่งเป็นวิธีการสอนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วมเพื่อช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาทั้งความรู้ และทักษะชีวิต จิตสังคม ซึ่งใช้ในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ในชีวิตแบบรู้แจ้ง

การจัดการศึกษาที่แท้จริงจึงควรเป็นการศึกษาที่มาจากฐานชีวิต โดยเริ่มต้นจากการเรียนรู้สาระสำคัญแห่งชีวิตของผู้เรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนได้รับรู้และเข้าใจชีวิตตนเองและพร้อมจะแสวงหาแนวทางการพัฒนาตนเองจากการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ รอบตัว นั่นก็คือ “ชุมชน” เพื่อที่จะเรียนรู้ร่วมกับชุมชนต่อไป เป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการศึกษานานาชาติชุมชน (อัจฉรา ศรีพันธ์, 2561)

Learning Liftoff (2018) ได้ให้ความหมายว่า การศึกษานานาชาติ คือ ความคิดเกี่ยวกับทักษะชีวิต

Macmillan Education (2018) ได้ให้ความหมายว่า การศึกษานานาชาติ คือ ทักษะที่ต้องจัดการอย่างมีประสิทธิภาพและความท้าทายในชีวิตประจำวัน

Department of Health, The Government of Hong Kong Special Administrative Region (2017) ได้ให้ความหมายไว้ว่าการศึกษานานาชาติคือการพัฒนาทักษะของผู้เรียนในการแก้ไขปัญหาการคิดเชิง วิเคราะห์วิพากษ์และการตัดสินใจตระหนักในตนเองควบคุมตนเองยืดหยุ่นและทักษะการสื่อสาร

อาจกล่าวสรุปได้ว่า การศึกษานานาชาติ เป็นการศึกษาที่มุ่งเน้นการปลูกฝังทักษะชีวิตและสังคม ชุมชนที่อยู่ เพื่อสามารถสะท้อนตนเอง และสามารถถ่ายทอดความรู้ความเข้าใจให้ผู้อื่นเข้าใจในชุมชนและสังคมของตนเองได้ตั้งผู้วิจัยได้จัดกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์สมัยพระเจ้าตากสินมหาราชในเมืองระแหงบนฐานชุมชนเพื่อสร้างเยาวชนนักสื่อสารความหมาย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

องค์ประกอบของการศึกษา

จากการศึกษาองค์ประกอบของการศึกษาจากนักการศึกษาหลายท่าน (อัจฉรา ศรีพันธ์, 2561) ได้กล่าวไว้ดังนี้

1. หลักสูตร ตามแนวปรัชญาสาขานี้เน้นที่ประสบการณ์ของผู้เรียนเป็นสำคัญ เป็นหลักสูตรที่จัดให้สอดคล้องกับการดำเนินชีวิตประจำวัน เช่น ความสัมพันธ์กับสังคม ศีลธรรม สติปัญญา และอาชีพ เนื้อหาของหลักสูตรจะต้องเชื่อมโยงสอดคล้องกับสังคมและประสบการณ์ของตนเอง โดยผู้เรียนมีส่วนโดยตรงในประสบการณ์นั้น เนื้อหาวิชาที่สำคัญ คือ สังคมศึกษา เพราะมีความเกี่ยวข้องกับการดำรงชีวิต ส่วนวิชาด้านคณิตศาสตร์และวิทยาศาสตร์ก็มีความสำคัญ เช่นเดียวกัน ที่มีได้เน้น

เนื้อหาวิชาการแต่เน้นในแง่วิธีการทางวิทยาศาสตร์ หลักสูตรในแนวนั้นจึงมักจะเรียกกันว่าเป็นหลักสูตรที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง หรือ หลักสูตรที่เน้นกิจกรรมเป็นศูนย์กลาง

2. ผู้เรียน ปรัชญาสาขานี้เน้นให้ความสำคัญกับผู้เรียน โดยถือว่าการเรียนรู้จะเกิดได้ก็ต่อเมื่อผู้เรียนได้มีประสบการณ์โดยตรงจากการลงมือทำด้วยตนเอง ดังนั้นผู้เรียนจึงมีอิสระที่จะเลือกเนื้อหาและกิจกรรมที่ตนเองสนใจและตัดสินใจด้วยตนเองตามความต้องการที่ตรงตามความถนัดและความสามารถของผู้เรียนในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ทั้งนี้ต้องอยู่ในความเอาใจใส่ดูแล โดยได้รับคำปรึกษาจากผู้สอน

3. ผู้สอน ในปรัชญาสาขานี้ไม่เน้นหนักในตัวผู้สอนโดยตรงแต่ผู้สอนทำหน้าที่เป็นเพียงผู้ให้คำปรึกษาและแนะนำเป็นหลัก นั่นคือ บทบาทสำคัญของผู้สอน ซึ่งผู้สอนอาจเป็นผู้รู้แต่ไม่ใช่ผู้กำหนดให้ผู้เรียนปฏิบัติตามแต่ควรเป็นผู้เตรียมการ วางแผน ประสานงานให้ผู้เรียนร่วมมือกันทำงาน ส่งเสริมความเข้าใจให้ผู้เรียนได้สัมผัสประสบการณ์ด้วยตนเอง โดยทำการช่วยเหลือและสนับสนุนผู้เรียนได้เกิดการเรียนรู้ อีกทั้งยังเป็นผู้กระตุ้นหนุนนำให้ผู้เรียนเกิดความสนใจด้วยตนเอง และเรียนรู้จากประสบการณ์ของตนเองโดยจัดหาประสบการณ์ที่ดีและเหมาะสมให้กับคอยให้คำปรึกษาให้กำลังใจผู้เรียนอยู่เสมอ ดูแลเอาใจใส่ผู้เรียนอยู่ห่าง ๆ เพราะฉะนั้นผู้สอนจึงจำเป็นต้องมีบุคลิกภาพที่ดี เห็นอกเห็นใจผู้อื่น มีความรอบคอบ และเข้าใจความแตกต่างระหว่างบุคคล บทบาทของผู้สอนไม่ใช่ผู้สั่งแต่เป็นผู้ให้คำปรึกษา ทั้งนี้ผู้เรียนจะต้องตัดสินใจด้วยตนเองว่าจะศึกษาเรื่องใดตามที่สนใจและได้รับอนุญาตจากผู้สอนให้สามารถวางแผนพัฒนาตนเองได้ ผู้สอนจะเป็นเพียงผู้แนะนำเป็นผู้ประสานให้ผู้เรียนเดินไปสู่จุดหมายปลายทางของการเรียนรู้ แต่ไม่ใช่ผู้ใช้อำนาจส่วนโรงเรียนควรส่งเสริมความร่วมมือมากกว่าการแข่งขัน แต่มิใช่จะปฏิเสธการแข่งขันเสียเลย การแข่งขันควรเป็นการแข่งขันที่มุ่งสร้างพัฒนาการให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน (อาคม สมบัติแก้ว, 2535)

กระบวนการของการศึกษา

กระบวนการเรียนการสอน มีดังนี้

1. การเรียนการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เน้นความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยผู้เรียนเป็นผู้มีส่วนร่วมในการวางแผนการเรียนการสอนร่วมกับผู้สอน
2. ส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตยในการเรียนการสอน
3. ส่งเสริมการแก้ปัญหาและและค้นคว้าด้วยตนเอง
4. บรรยากาศในการเรียนการสอนต้องส่งเสริมและเอื้อให้เกิดการเรียนรู้ต่อผู้เรียน
5. ผู้สอนควรจัดการเรียนการสอนให้เหมาะสมที่จะจัดประสบการณ์และสิ่งแวดล้อมให้กับผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเอง

โดยบทบาทของสถานศึกษาต่อชุมชน ตามปรัชญาสาขานี้การศึกษาเป็นวิธีการหลักในการปฏิรูปสังคม ดังนั้น สถานศึกษาจึงควรเป็นอันหนึ่งอันเดียวกับสังคม ยอมรับการเปลี่ยนแปลงของสังคมโดยเฉพาะด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และวัฒนธรรม สถานศึกษาไม่ควรแยกออกจากสังคม ดังนั้นเมื่อสถานศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของสังคมแล้ว สถานศึกษาก็จะมีโอกาสในการสร้างผู้เรียนที่มีลักษณะใหม่ที่มีสติปัญญา ความพร้อม การรู้จักเข้าใจสังคม สามารถออกไปปรับปรุงและพัฒนาสังคมได้ (อัจฉรา ศรีพันธ์, 2561)

จากการศึกษาที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงขอสรุปว่า ปรัชญาสาขานี้มุ่งเน้นการปฏิบัติและประสบการณ์ของผู้เรียน มุ่งสร้างพัฒนาการให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนที่ให้ความสำคัญกับการเรียนรู้จากการลงมือปฏิบัติและการแก้ปัญหาด้วยตนเองจนเกิดมวลประสบการณ์โดยครูผู้สอนทำหน้าที่เป็นผู้ชี้แนะและคอยเป็นที่ปรึกษาให้กำลังใจหนุนนำกับผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนเกิดความเป็นอิสระในกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเองเป็นผลทำให้เกิดองค์ความรู้อย่างแท้จริง

อัจฉรา ศรีพันธ์ (2561) ได้ให้ความหมายว่า การจัดการศึกษาที่สร้างความเข้มแข็งในการจัดการศึกษาตั้งแต่ระดับฐานรากด้วยการสร้างการมีส่วนร่วมระหว่างสถานศึกษาและภาคประชาชน ประกอบด้วย ครอบครัว ชุมชนท้องถิ่น สถาบันศาสนา องค์กรภาครัฐ องค์กรภาคเอกชน องค์กรพัฒนาเอกชน (NGOs) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นต้น ในการจัดการศึกษารูปแบบต่าง ๆ เพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่บูรณาการเข้ากับวิถีชีวิต วัฒนธรรม รากเหง้า ประวัติศาสตร์ชุมชนท้องถิ่นให้ สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงบริบททางด้านเศรษฐกิจการเมืองสังคม ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมของประเทศและโลก

การที่ให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการให้ความรู้แก่ผู้ศึกษา ซึ่งความรู้ที่ชุมชนมีนั้นภายในสถานศึกษานั้นไม่มีให้และไม่สามารถเข้าถึงอารมณ์ของประวัติศาสตร์ในท้องถิ่นนั้น ๆ อาจกล่าวได้ว่าการศึกษาดังกล่าวเป็นแนวคิดที่มีการผสมผสานระหว่างแนวคิดในการจัดการศึกษาที่สำคัญหลายแนวคิด เช่น การเรียนรู้โดยใช้สถานที่เป็นฐาน (Place-Based Learning) เป็นการจัดการศึกษาที่ใช้ประวัติศาสตร์ชุมชน สภาพแวดล้อม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจภายในชุมชนเป็นบริบท

กล่าวโดยสรุปการจัดการศึกษาดังกล่าวมีสาระสำคัญ (วรการณ สามโกเศศ และคณะ 2553; ประเวศ วะสี, 2555 อ้างถึงใน อัจฉรา ศรีพันธ์, 2561, น. 31) ดังนี้

1. การจัดการศึกษาดังกล่าวเป็นระบบการศึกษาทางเลือกของภาคประชาชนที่ให้ความสำคัญกับการสร้างความเข้มแข็งที่ฐานราก ที่จำเป็นต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาทั้งระบบ โดยให้ความสำคัญกับครอบครัว ชุมชน ท้องถิ่น สถาบันศาสนา เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และองค์กรอื่นของประชาชน เติบโตการจัดการศึกษาที่ดำเนินอยู่ในปัจจุบัน เพื่อนำไปสู่สุขภาวะของคนไทย ทั้งทางด้านสติปัญญา จิตใจ ร่างกาย และสังคม

2. การจัดการศึกษาฐานชุมชน เป็นการศึกษาที่เชื่อว่า ทุกคนมีศักยภาพที่จะเรียนรู้ได้ บนหลักการการศึกษาเพื่อมวลชนและมวลชนเพื่อการศึกษา ช่วยกันทำให้การศึกษาเป็นกลไกปลูกฝัง และพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ที่บูรณาการเข้ากับวิถีชีวิต วัฒนธรรม รากเหง้า ประวัติศาสตร์ ชุมชนท้องถิ่นและประเทศชาติ

3. การจัดการศึกษาฐานชุมชน เป็นการศึกษาที่เอา “ชีวิตเป็นตัวตั้ง” แทนการเอา “วิชาเป็นตัวตั้ง” ตามแบบแผนเดิม โดยมีจุดมุ่งหมายให้ผู้เรียนได้รับทั้งความรู้ ทักษะ เจตคติ และคุณธรรม จริยธรรม รูปแบบการศึกษา เป็นการศึกษาแบบเปิดที่บูรณาการทั้งการศึกษาในระบบ นอกกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย ที่ทุกคนมีสิทธิ เพื่อที่จะให้ความเห็น หรือเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา เป็นการศึกษาที่ฟังเสียงประชาชน

การจัดการศึกษาฐานชุมชน เป็นการจัดการศึกษาที่เน้นการเรียนรู้ร่วมกันในการปฏิบัติ กระบวนการชุมชน คือ หัวใจของการพัฒนา แผนการพัฒนาของชุมชนเป็นแผนอย่างบูรณาการ คือ เศรษฐกิจ จิตใจ สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม สุขภาพ การศึกษาและประชาธิปไตย เพราะเชื่อว่าการเรียนรู้ร่วมกันในการปฏิบัติจะนำไปสู่ชีวิตและการอยู่ร่วมกันที่ดีเป็นการเรียนรู้ที่สำคัญที่สุด ไม่ใช่การท่องวิชาการเรียนรู้ร่วมกันในการปฏิบัติทำให้ชีวิต เศรษฐกิจ สังคมพัฒนาอย่างบูรณาการ

จากการศึกษาแนวคิดการจัดการศึกษามูลฐานชุมชน เป็นแนวคิดที่มีการผสมผสานระหว่างแนวคิดในการจัดการศึกษาที่สำคัญ จะเห็นได้ว่าเป็นแนวคิดที่มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับชุมชนอย่างชัดเจน เป็นรูปแบบการจัดการเรียนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ในสถานที่จริงของชุมชน ก่อให้เกิดความสัมพันธ์ที่สนับสนุนกันให้เกิดการสะท้อนผลการเรียนรู้ที่เป็นระบบ รวมทั้งพัฒนาบูรณาการเข้ากับวิถีชีวิต วัฒนธรรม และประวัติศาสตร์ท้องถิ่น จากวิธีการสอนที่หลากหลาย เน้นความสามารถในการคิดแก้ไขปัญหาตามสถานการณ์จริง ไม่ใช่เป็นเพียงการทักสอนศึกษาแต่เป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรที่เน้นทักษะชีวิต อาจกล่าวได้ว่า การศึกษามูลฐานชุมชนมีรากฐานมาจากการจัดการเรียนรู้ด้วยการบริการชุมชน (Community Service Learning)

แนวคิดทฤษฎีการคิดวิเคราะห์ของบลูม (Bloom's Taxonomy)

แนวคิดทฤษฎีการคิดวิเคราะห์ของบลูม เป็นความสามารถด้านการคิดวิเคราะห์ทางสมอง ที่นักเรียนการศึกษาได้ทำการศึกษาและให้คำนิยามไว้ดังนี้

บลูม (Bloom, 1961 อ้างถึงใน สุวรรณ อรรถชิตวาทีน, 2552, น. 21) ให้ความหมายการคิดวิเคราะห์ไว้ว่า เป็นความสามารถในการแยกแยะ เพื่อหาส่วนย่อยของเหตุการณ์ หรือเรื่องราวต่าง ๆ ว่าประกอบด้วยอะไร มีความสำคัญอย่างไร อะไรเป็นเหตุ อะไรเป็นผล และที่เป็นอย่างนั้นอาศัยหลักการอะไร

ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าแนวคิดทฤษฎีการคิดวิเคราะห์ของบลูม (Bloom's Taxonomy) (Bloom, 1961 อ้างถึงใน ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, 2535, น. 115 - 117) แนวคิดทฤษฎีการคิดวิเคราะห์ของบลูม เชื่อว่า การเรียนการสอนที่จะประสบความสำเร็จและมีประสิทธิภาพนั้น ผู้สอนจะต้องกำหนดจุดมุ่งหมายให้ชัดเจนแน่นอน เพื่อให้ผู้สอนกำหนดและจัดกิจกรรมการเรียนรู้ รวมทั้งการวัดและประเมินผลได้ถูกต้อง ในการออกแบบหลักสูตรจัดการเรียนรู้และการวัดประเมินผล การเรียนรู้ก็ได้อาศัยกรอบทฤษฎีดังกล่าวนี้ ซึ่งพฤติกรรมด้านพุทธิพิสัยถูกนำไปใช้มากที่สุด ซึ่งมีการกำหนดจุดมุ่งหมายทางการศึกษา (Bloom's Taxonomy of Educational Objectives) ออกเป็น 3 ด้าน ดังนี้

1. ด้านพุทธิพิสัย (Cognitive Domain) ด้านการรู้คิดเป็นพฤติกรรมด้านสมองเป็นพฤติกรรมเกี่ยวกับสติปัญญา ความรู้ความคิด ความเฉลียวฉลาด ความสามารถในการคิดเรื่องราวต่าง ๆ อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นความสามารถทางสติปัญญา พฤติกรรมทางพุทธิพิสัย 6 ระดับ ได้แก่

1.1 ความรู้ที่เกิดจากความจำ (knowledge) ซึ่งเป็นระดับล่างสุด ความสามารถในการจดจำแนกประสบการณ์ต่าง ๆ และระลึกเรื่องราวเหล่านั้น ๆ ออกมาได้ถูกต้องแม่นยำ

1.2 ความเข้าใจ (comprehension) ความสามารถบ่งบอกใจความสำคัญของเรื่องราว โดยการแปลความหลัก ตีความได้ สรุปใจความสำคัญได้

1.3 การประยุกต์ (Application) ความสามารถในการนำหลักการ กฎเกณฑ์ และวิธีดำเนินการต่าง ๆ ของเรื่องที่ได้รู้มานำไปใช้แก้ปัญหาในสถานการณ์ใหม่ได้

1.4 การวิเคราะห์ (Analysis) สามารถแก้ปัญหา ซึ่งความสามารถในการแยกแยะเรื่องราวที่สมบูรณ์ให้กระจายออกเป็นส่วนย่อย ๆ ได้อย่างชัดเจน สามารถตรวจสอบได้

1.5 การสังเคราะห์ (Synthesis) ความสามารถในการผสมผสานส่วนย่อยเข้าเป็นเรื่องราวเดียวกันโดยปรับปรุงของเก่าให้ดีขึ้นและมีคุณภาพสูงขึ้น

1.6 การประเมินค่า (Evaluation) วัดได้และตัดสินได้ว่าอะไรถูกหรือผิด ประกอบการตัดสินใจบนพื้นฐานของเหตุผลและเกณฑ์ที่แน่ชัด

2. จิตพิสัย (Affective Domain) เป็นค่านิยม ความรู้สึก ความซาบซึ้ง ทศนคติ ความเชื่อ ความสนใจและคุณธรรม พฤติกรรมด้านนี้อาจไม่เกิดขึ้นทันที ดังนั้นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยจัดสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม และสอดแทรกสิ่งที่ดึงดูดอยู่ตลอดเวลาจะทำให้พฤติกรรมของผู้เรียนเปลี่ยนไปในแนวทางที่พึงประสงค์ได้ด้านจิตพิสัย ประกอบด้วย พฤติกรรมย่อย 5 ระดับ ได้แก่

2.1 การรับรู้ เป็นความรู้สึกที่เกิดขึ้นต่อปรากฏการณ์ หรือสิ่งเร้าอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งเป็นไปในลักษณะของการแปลความหมายของสิ่งเร้านั้นว่าคืออะไร แล้วจะแสดงออกมาในรูปของความรู้สึกที่เกิดขึ้น

2.2 การตอบสนอง เป็นการกระทำที่แสดงออกมาในรูปของความเต็มใจ ยินยอม และพอใจต่อสิ่งเร้านั้น ซึ่งเป็นการตอบสนองที่เกิดจากการเลือกสรรแล้ว

2.3 การเกิดค่านิยม การเลือกปฏิบัติในสิ่งที่เป็นที่ยอมรับกันในสังคม การยอมรับนับถือในคุณค่านั้น ๆ หรือปฏิบัติตามในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง จนกลายเป็นความเชื่อแล้วจึงเกิดทัศนคติที่ดีในสิ่งนั้น

2.4 การจัดระบบ การสร้างแนวคิด จัดระบบของค่านิยมที่เกิดขึ้นโดยอาศัยความสัมพันธ์ ถ้าเข้ากันได้ก็จะยึดถือต่อไป แต่ถ้าขัดกันอาจไม่ยอมรับอาจจะยอมรับค่านิยมใหม่โดยยกเลิกค่านิยมเก่า

2.5 บุคลิกภาพ การนำค่านิยมที่ยึดถือมาแสดงพฤติกรรมที่เป็นนิสัยประจำตัว ให้ประพฤติดุปฏิบัติแต่สิ่งที่ถูกต้องดีงามพฤติกรรมด้านนี้ จะเกี่ยวกับความรู้สึกและจิตใจ ซึ่งจะเริ่มจากการได้รับรู้จากสิ่งแวดล้อม แล้วจึงเกิดปฏิกิริยาโต้ตอบ ขยายกลายเป็นความรู้สึกด้านต่าง ๆ จนกลายเป็นค่านิยม และยังพัฒนาต่อไปเป็นความคิด อุดมคติ ซึ่งจะเป็ความคุมทิศทางพฤติกรรมของคน คนจะรู้ตัวรู้ชั่วอย่างไรรั้นเป็นผลของพฤติกรรมด้านนี้

3. ทักษะพิสัย (Psychomotor Domain) พฤติกรรมที่บ่งถึงความสามารถในการปฏิบัติงาน ได้อย่างคล่องแคล่วชำนาญ ซึ่งแสดงออกมาได้โดยตรงโดยมีเวลาและคุณภาพของงานเป็นตัวชี้ระดับของทักษะพฤติกรรมด้านทักษะพิสัย ประกอบด้วย พฤติกรรมย่อย 5 ชั้น ดังนี้

3.1 การรับรู้ เป็นการให้ผู้เรียนได้รับรู้หลักการปฏิบัติที่ถูกต้อง หรือ เป็นการเลือกหาตัวแบบที่สนใจ

3.2 กระทำตามแบบ หรือ เครื่องชี้แนะ เป็นพฤติกรรมที่ผู้เรียนพยายามฝึกตามแบบที่ตนสนใจและพยายามทำซ้ำ เพื่อที่จะให้เกิดทักษะตามแบบที่ตนสนใจให้ได้หรือสามารถปฏิบัติงานได้ตามข้อแนะนำ

3.3 การหาความถูกต้อง พฤติกรรมสามารถปฏิบัติได้ด้วยตนเอง โดยไม่ต้องอาศัยเครื่องชี้แนะ เมื่อได้กระทำซ้ำแล้วก็พยายามหาความถูกต้องในการปฏิบัติ

3.4 การกระทำอย่างต่อเนื่องหลังจากตัดสินใจเลือกรูปแบบที่เป็นของตัวเองจะกระทำตามรูปแบบนั้นอย่างต่อเนื่อง จนปฏิบัติงานที่ย่งยากซับซ้อนได้อย่างรวดเร็ว ถูกต้อง คล่องแคล่ว การที่ผู้เรียนเกิดทักษะได้ ต้องอาศัยการฝึกฝนและกระทำอย่างสม่ำเสมอ

3.5 การกระทำได้อย่างเป็นธรรมชาติ พฤติกรรมที่ได้จากการฝึกอย่างต่อเนื่อง จนสามารถปฏิบัติได้คล่องแคล่วว่องไวโดยอัตโนมัติเป็นไปอย่างธรรมชาติ

เบนจามิน บลูม และคณะ (Bloometal et al., 1956 อ้างถึงใน จิตราพร สีสะวัฒน์, 2554, น. 8-9) กล่าวว่า เมื่อบุคคลเกิดการเรียนรู้จะเกิดการเปลี่ยนแปลง ดังนี้

1. การเปลี่ยนแปลงทางด้านความรู้ ความเข้าใจ และความคิด (Cognitive Domain) หมายถึง การเรียนรู้เกี่ยวกับเนื้อหาสาระใหม่ ก็จะทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้ความเข้าใจสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ได้มากขึ้น เป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสมอง

2. การเปลี่ยนแปลงทางด้านอารมณ์ ความรู้สึก ทศนคติ ค่านิยม (Affective Domain) หมายถึง เมื่อบุคคลได้เรียนรู้สิ่งใหม่ ก็ทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกทางด้านจิตใจ ความเชื่อความสนใจ

3. ความเปลี่ยนแปลงทางด้านความชำนาญ (Psychomotor Domain) หมายถึง การที่บุคคลได้เกิดการเรียนรู้ทั้งในด้านความคิด ความเข้าใจ และเกิดความรู้สึกนึกคิด ค่านิยมความสนใจด้วยแล้ว ได้นำเอาสิ่งที่ได้เรียนรู้ไปปฏิบัติจึงทำให้เกิดความชำนาญมากขึ้น เช่น การใช้มือ เป็นต้น

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงสามารถสรุปได้ว่า แนวคิดทฤษฎีการคิดวิเคราะห์นั้น เป็นกระบวนการคิดอย่างมีเหตุผลเป็นกระบวนการที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของพฤติกรรมจากเดิมไปสู่พฤติกรรมใหม่ที่ค่อนข้างถาวร และพฤติกรรมใหม่นี้เองเป็นผลมาจากประสบการณ์หรือการฝึกฝนที่ผ่านมา มิใช่เป็นผลจากการตอบสนองตามธรรมชาติหรือสัญชาตญาณ หรืออูหิมิภาวะ แต่อย่างไร พฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปจะต้องเปลี่ยนไปอย่างค่อนข้างถาวรและคงทน

แนวคิดการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เป็นการเรียนการสอนที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติในการทำกิจกรรมกลุ่ม โดยผู้สอนเป็นเพียงผู้ให้คำแนะนำที่อำนวยความสะดวก โดยการจัดการเรียนรู้ที่หลากหลายหรือจัดหาแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเองผ่านประสบการณ์จริง จากแนวคิดของนักการศึกษาได้ให้ความหมายของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ดังต่อไปนี้

อนุชา แป้นจันทร์ (2556) กล่าวว่า การเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ หมายถึง การจัดสภาพแวดล้อมของกิจกรรมการเรียนการสอนที่ให้ผู้เรียนมีบทบาทในการเรียนรู้ด้วยตนเองทางด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์และสังคม เป็นการศึกษาหาความรู้จากสิ่งมีชีวิตและสิ่งไม่มีชีวิตด้วยการลงมือปฏิบัติจากประสบการณ์จริง จนสามารถสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองได้ โดยผู้เรียนมีบทบาทมากกว่าครูผู้สอนและสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันได้และได้อธิบายถึงหลักการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญว่า เป็นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ผู้เรียนมีบทบาทในการเรียนรู้ด้วยตนเองจากประสบการณ์จริง โดยครูผู้สอนเป็นเพียงผู้ชี้แนะในการเรียน คอยให้คำปรึกษาและจัดสภาพแวดล้อมให้ผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าหาความรู้จากการลงมือปฏิบัติทำให้ผู้เรียนแสดงพฤติกรรมการเรียนรู้ออกมาตามความสามารถของแต่ละบุคคล และยังได้กล่าวอีกว่าหลักการของกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญนั้น เป็นวิธีการสอนให้ผู้เรียนได้แสวงหาความรู้จาก

การปฏิบัติกิจกรรมการเรียนการสอน ทำให้เกิดประสบการณ์ตรง เกิดความเข้าใจในสิ่งที่เรียนรู้ สามารถสะท้อนความคิดจากการกระทำ รวบรวมความรู้ต่าง ๆ จนสามารถสรุปเป็นความคิดรวบยอด และนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน ซึ่งประโยชน์ของการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ยังเป็นแนวทางการเปลี่ยนรูปแบบวิธีการสอนจากเดิม โดยครูผู้สอนเป็นผู้ศึกษาค้นคว้าหาความรู้มาถ่ายทอดให้กับผู้เรียน โดยการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ผู้เรียนศึกษาค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเอง ซึ่งผู้เรียนจะเกิดการเรียนรู้จากประสบการณ์จริงที่ได้จากการศึกษา หลักการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญดังต่อไปนี้

1. ผู้เรียนสามารถศึกษาหาความรู้ด้วยตนเองและเข้าใจกระบวนการเรียนรู้
2. ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติและเรียนรู้จากประสบการณ์จริง
3. เรียนสามารถสร้างความคิดรวบยอดเป็นองค์ความรู้ของตนเอง
4. ผู้เรียนเกิดความสนุกสนานและสนใจต่อกิจกรรมการเรียนรู้

แนวคิดการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning

Meyers, & Jones (1993 อ้างถึงใน นนทลี พรธาดาวิทย์, 2559) ได้ให้ความหมายของ Active Learning ว่า เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้กับผู้เรียน พูด ฟัง อ่าน เขียน และสะท้อนเนื้อหาแนวคิดประเด็นที่เกี่ยวกับเรื่องที่ศึกษาอย่างมีความหมาย นนทลี พรธาดาวิทย์ (2559) กล่าวถึง Active Learning ว่าเป็นการเรียนรู้เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในตนเอง มีภาวะความเป็นผู้นำ มีทักษะในการนำความเปลี่ยนแปลงที่เน้นพัฒนาการเรียนรู้ เน้นการบูรณาการที่เน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง ภายใต้กิจกรรม วิธีการ และกระบวนการที่หลากหลาย สนุกสนาน กระตือรือร้น โดยมีผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ มีส่วนร่วมและลงมือปฏิบัติด้วยตนเองและได้ฝึกทักษะการคิดในขั้นสูง ผู้สอนมีหน้าที่ในการให้คำแนะนำและอำนวยความสะดวกและ เป็นผู้กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ มีแรงบันดาลใจให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต ซึ่งผลลัพธ์ที่ผู้เรียนได้รับ คือ เกิดทักษะการเรียนรู้ และทักษะการดำรงชีวิตอย่างแท้จริง Morable (2000, อ้างถึงใน นนทลี พรธาดาวิทย์, 2559, น. 25-26) กล่าวว่าแนวคิดของ Active Learning มาจากทฤษฎีการเรียนรู้จากข้อสมมติฐาน 4 ข้อ คือ

1. นัยสำคัญของการเรียนรู้ คือ เนื้อหาที่ผู้เรียนจะเข้าใจและยอมรับต้องมีความเกี่ยวข้องและสัมพันธ์ กับจุดมุ่งหมายผู้เรียน
2. สิ่งที่สำคัญอย่างยิ่งในการเรียนรู้ คือ ต้องเรียนผ่านการกระทำ
3. การเรียนรู้คือ การอำนวยความสะดวกให้กับผู้เรียนโดยผู้เรียนมีส่วนร่วมและตอบสนองต่อกระบวนการเรียนรู้

4. การเรียนรู้เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นในตนเอง และเกี่ยวโยงไปสู่ผู้เรียนคนอื่น ๆ ทั้งด้านความรู้สึก อารมณ์ และสติปัญญา ดังนั้น Active Learning คือ ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางที่เน้นการมีส่วนร่วมของผู้เรียน

กลยุทธ์การเรียนรู้โดยการปฏิบัติ การทำกิจกรรมด้วยตนเองที่เป็นจุดเด่นและสร้างสิ่งแวดล้อมในการเรียนรู้ให้กับผู้เรียน โดยมีครูผู้สอนเป็นผู้อำนวยความสะดวก ลักษณะที่สำคัญของการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning (Bonwell, n.d. อ้างถึงใน วิชัย เสวกงาม, 2559, น. 3) มีดังนี้

1. ผู้เรียนมีส่วนร่วมมากขึ้นกว่าการนั่งฟังอยู่เฉย ๆ
2. ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรม (เช่น การอ่าน การพูด การเขียน)
3. การถ่ายทอดข้อมูลมีความสำคัญน้อยกว่าการพัฒนาทักษะของผู้เรียน
4. เน้นความสำคัญในการสำรวจทัศนคติ และค่านิยมของผู้เรียนให้มากขึ้น
5. เพิ่มแรงจูงใจให้กับผู้เรียนมากขึ้น (โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับผู้เรียนที่เป็นผู้ใหญ่)
6. ผู้เรียนสามารถได้รับข้อมูลย้อนกลับ (feedback) ทันทีจากผู้สอน
7. ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการคิดขั้นสูง (การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ การประเมินผล)

นนทลี พรธาดาวิทย์ (2559) สรุปได้ว่า ลักษณะของการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning มีดังนี้

1. ผู้สอนควรกำหนดเป้าประสงค์ (Purposive) โดยเป้าประสงค์นั้นควรสัมพันธ์กับกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับผู้เรียนเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ที่เน้นการพัฒนาทักษะผู้เรียนมากกว่าเนื้อหา เน้นการสร้างแรงจูงใจในการเรียนเรียนรู้เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต
2. ผู้เรียนควรมีส่วนร่วมในการกำหนดแนวคิด การวางแผนการเรียนรู้ การยอมรับการประเมินผล และการนำเสนอผลงาน
3. วิธีการจัดการเรียนรู้สามารถสะท้อนสิ่งที่ผู้เรียนได้เรียนรู้จากกิจกรรมและผู้เรียนได้รับข้อมูลสะท้อนกลับจากผู้สอนในการทำกิจกรรม
4. ควรมีกิจกรรมการเจรจาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้เรียนและผู้สอน
5. ควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนวิพากษ์วิจารณ์ในสิ่งที่ผู้เรียนชื่นชอบและไม่ชอบ รวมทั้งวิจารณ์เกี่ยวกับเนื้อหาในการเรียนรู้
6. ผู้สอนต้องออกแบบการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับความสนใจ และความแตกต่างของผู้เรียนแต่ละคน แต่ละกิจกรรมต้องมีความหมายเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่สัมพันธ์กับชีวิตจริงและแก้ไขปัญหาได้
7. การจัดการเรียนรู้ที่มีการสร้างสถานการณ์ เพื่อให้ผู้เรียนได้ใช้ความคิดในขั้นสูง ได้แก่ การคิดวิเคราะห์ การสังเคราะห์ และการประเมินผล เพื่อใช้ในการแก้ไขปัญหาสถานการณ์นั้น

8. การจัดการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงระหว่างสิ่งที่เรียนกับชีวิตจริงหรือสถานการณ์จริง รวมถึงการบูรณาการในวิชาต่าง ๆ ผู้เรียนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตจริงได้

9. การจัดการเรียนรู้ที่ทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกเรียนเหมือนไม่เรียน สนุกสนาน ไม่น่าเบื่อ จัดบรรยากาศในชั้นเรียนที่เอื้อต่อการทำงานร่วมกับผู้อื่น ใช้กระบวนการกลุ่ม และมีการประเมินผลที่หลากหลายทั้งตัวผู้เรียน เพื่อในชั้นเรียนและผู้สอน

10. การจัดการเรียนรู้ที่ไม่จำกัดเฉพาะการเรียนรู้ภายในห้องเรียน สามารถเรียนรู้ได้ทุกสถานการณ์ ทั้งในห้องเรียน นอกห้องเรียน บ้าน และสามารถเรียนรู้ได้จากบุคคลทุกคนที่เกี่ยวข้อง เกิดความรู้ที่ไม่มีขอบเขต

ในการศึกษา Active Learning (Bonwell, & Eison, 1991) ความว่า การเรียนการสอนที่เกี่ยวข้องกับนักเรียนในการที่จะทำสิ่งต่าง ๆ และต้องคิดสิ่งเกี่ยวกับสิ่งที่เขาทำ

ฉะนั้น Active Learning ก็คือ กลยุทธ์ที่ส่งเสริมการเรียนรู้ แบบ Active Learning คือ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนกับกลุ่มผู้เรียน โดยจะต้องทำสิ่งต่าง ๆ และคิดเกี่ยวกับสิ่งที่เขากำลังทำมากกว่าการฟัง พวกเขาจะต้องอ่าน เขียน การอภิปราย หรือมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา แต่สิ่งที่สำคัญที่สุด ก็คือ การมีส่วนร่วมอย่างแข็งขัน โดยผู้เรียนจะต้องมีส่วนร่วมในงานที่ใช้การคิดขั้นสูง เช่น การคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ และการประเมิน ดังนี้

พีระมิดแห่งการเรียนรู้

ภาพ 1 กลยุทธ์ที่ส่งเสริมการเรียนรู้ แบบ Active Learning

ที่มา: Bonwell, & Eison, 1991 อ้างถึงใน วิชัย เสวกงาม, 2559

จากการศึกษา พบว่า Active Learning ที่กล่าวข้างต้น คือ การที่ผู้สอนมีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบ Active Learning กับผู้เรียน ก่อให้เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน และสิ่งแวดล้อม ซึ่งสามารถทำให้ผู้เรียนเกิดความเข้าใจคงทนโดยผ่านการลงมือปฏิบัติอย่างมีส่วนร่วม

วิชัย เสวกงาม (2559) ได้กล่าวว่าในการเลือกกิจกรรมการเรียนการสอนแบบ Active Learning นั้น หลังจากที่คุณสอนตัดสินใจใช้ Active Learning ในการเรียนการสอนแล้ว ความท้าทายที่ตามมา คือ การเลือกกลยุทธ์การสอน รูปแบบการสอนหรือแนวคิดใดในการออกแบบการเรียนการสอน โดยสิ่งที่ควรนำมาพิจารณาประกอบการตัดสินใจควรเลือกกิจกรรมการเรียนการสอน ดังนี้

1. วัตถุประสงค์รายวิชา
2. ลักษณะส่วนบุคคลของผู้สอน
3. ระดับความเสี่ยงของกิจกรรม
4. การรับรู้บทบาท
5. ประสบการณ์ของผู้เรียน

จากการศึกษาข้างต้นผู้วิจัยสามารถสรุปได้ว่า การจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning นั้น พบว่า มีคำหลาย ๆ คำที่เข้ามาเกี่ยวข้องด้วย เช่น การจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เป็นต้น ซึ่งในแต่ละคำจะมีส่วนหนึ่งเกี่ยวข้องกัน แต่ถ้าศึกษาในรายละเอียดแล้วจะพบว่าไม่เหมือนกัน คือ ผู้เรียนนั้นมีความสำคัญที่จะทำให้เกิด Active Learning ได้ แต่เหนือสิ่งอื่นใด ผู้ที่จะก่อให้เกิดสภาพนี้ได้ นั้น คือ ผู้สอนจะต้องมีสภาพที่เอื้ออำนวยต่อการสร้าง Active Teaching ก่อน ซึ่งต้องรับผิดชอบโดยตรงต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน จะต้องคำนึงถึงการจัดการเรียนรู้ที่ผู้เรียนได้เกิดกระบวนการเรียนรู้

นอกจากนี้ ผู้วิจัยสามารถสรุปได้ว่า ลักษณะของการจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning นั้น มีดังนี้

1. ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ และเป็นผู้ออกแบบกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเอง
2. ผู้เรียนมุ่งมั่นในการทำกิจกรรม รวมทั้งมีความกระตือรือร้นต่อการทำกิจกรรมการเรียนรู้
3. การจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning ต้องเน้นการพัฒนาทักษะของผู้เรียนมากกว่าเนื้อหา โดยผู้เรียนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมการเรียนรู้ โดยมีครูผู้สอนเป็นเพียงผู้ชี้แนะแนวทาง
4. การจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning เน้นการเสริมสร้างทัศนคติและค่านิยมที่ดี รวมทั้งเจตคติที่ดี
5. การจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning เพิ่มแรงจูงใจในการเรียนรู้ ทั้งบรรยากาศที่เอื้ออำนวยต่อการเรียนรู้ และครูผู้สอนต้องสร้างบรรยากาศที่เอื้ออำนวยต่อการสร้างการเรียนรู้ด้วย
6. การจัดการเรียนรู้แบบ Active Learning ผู้เรียนได้รับข้อมูลย้อนกลับจากครูผู้สอน มีการสรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้

7. ผู้เรียนใช้ความคิดขั้นสูง ได้รับทักษะกระบวนการเรียนรู้ต่าง ๆ ในระหว่างการทำกิจกรรมการเรียนรู้

แนวคิดการเรียนรู้จากประสบการณ์

การจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานยังอยู่ภายใต้ทฤษฎีการเรียนรู้จากประสบการณ์ (Experiential Learning Theory) โดย David Kolb กำหนดไว้ 4 ขั้นตอน (Bedri, & Dowling, 2017 อ้างถึงใน วิไลภรณ์ ฤทธิคุปต์, 2018, น. 183-184) คือ

1. การสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ (Concrete Experience: CE) Kolb เชื่อว่า การเรียนรู้ที่แท้จริงจะเริ่มขึ้นเมื่อผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติ ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนได้สัมผัส “ธรรมชาติที่แท้จริงขององค์ความรู้” เช่น การเรียนการสอนในห้องเรียน การศึกษาแหล่งเรียนรู้ในชุมชน การอ่านหนังสือ การทดลอง การพูดคุย และการประชุม เป็นต้น

2. การสะท้อนการเรียนรู้/ทบทวนการเรียนรู้ (Reflective Observation: RO) เป็นขั้นตอนที่ผู้เรียนจะมีการสะท้อนคิด (Reflection) กระบวนการเรียนรู้ต้องมีการจัดสรรเวลาในแต่ละขั้นตอนอย่างเหมาะสมเนื่องจากเป็นธรรมชาติของผู้เรียนที่จะต้องมีการสะท้อนคิดอยู่ตลอดเวลา เช่น การเขียนสรุปสิ่งที่เรียนรู้การบันทึกการเรียนรู้ การทำการบ้าน การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้เรียน (Dialogue/Discussion)

3. การสรุปองค์ความรู้ (Abstract Conceptualization: AC) เป็นขั้นตอนที่ผู้เรียนจัดวางองค์ความรู้ใหม่ผสมกับองค์ความรู้เก่าด้วยตนเอง เช่น การเขียนแผนภาพมโนทัศน์ การสรุปการเรียนรู้ออกมาเป็นรูปแบบหรือกรอบความคิด การนำเสนอผลการเรียนรู้ของผู้เรียน

4. การประยุกต์ใช้ความรู้ (Active Experimentation: AE) ผู้เรียนจะลงมือปฏิบัติอีกครั้งเพื่อพิสูจน์การเรียนรู้ของตนเองว่าเข้าใจได้ถูกต้องหรือไม่ เพื่อรวบรวมสิ่งที่เรียนรู้ที่ถูกต้องหรือสิ่งที่ควรปรับปรุงผู้วิจัยได้ทำการศึกษาจากนักวิชาการศึกษาเกี่ยวกับกระบวนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานมีงานวิจัยหลายเรื่องที่น่าเสนอกระบวนการจัดการเรียนรู้โดยใช้ชุมชนเป็นฐานไว้อย่างใกล้เคียงกัน

ทฤษฎีทักษะในศตวรรษที่ 21

การศึกษาในศตวรรษที่ 21 เป็นการเตรียมคนไปเผชิญการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็ว รุนแรง พลิกผัน และคาดไม่ถึง คนยุคใหม่จึงต้องมีทักษะที่สูงในการเรียนรู้และปรับตัว ครูเพื่อศิษย์ต้องพัฒนาตนเองให้มีทักษะของการเรียนรู้ด้วย และในขณะเดียวกันต้องมีทักษะในการทำหน้าที่ครูในศตวรรษที่ 21 วิจารย์ พานิช (2555, น. 11)

วรรณกรรมด้านการศึกษาร่วมสมัยชี้ไปในทิศทางเดียวกันว่าทักษะและความรู้ที่จำเป็นต่อการเป็นพลเมืองและการทำงานในศตวรรษที่ 21 บางทักษะแม้จะมีลักษณะถาวร กล่าวคือมีความสำคัญมาในทุกยุคทุกสมัย ไม่ใช่เฉพาะในศตวรรษที่ 21 เช่น ทักษะ 4C คือความคิดสร้างสรรค์ (Creativity) การคิดอย่างมีวิจารณญาณ (Critical Thinking) การสื่อสาร (Communication) และการทำงานเป็นทีม (Collaboration) แต่ทักษะเหล่านี้มีลักษณะเปลี่ยนไปในโลกยุคดิจิทัล รวมถึงทวีความสำคัญมากยิ่งขึ้นจนกลายเป็น สิ่งที่ “ต้อง” มีมากกว่า “น่าจะ” มีขณะที่บางทักษะถือเป็นทักษะชุดใหม่ที่เป็นในบริบทของศตวรรษใหม่ เช่น ทักษะด้านสารสนเทศและการสื่อสาร (Information and Communication Technologies: ICTs) ซึ่งได้ส่งผลกระทบต่อรูปแบบความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ การเมืองสังคม และวัฒนธรรมอย่างรอบด้าน ซึ่งสามารถสรุปว่าเหตุผล 3 ประการว่าเหตุใดทักษะแห่งศตวรรษที่ 21 จึงจำเป็นอย่างยิ่งต่อการดำรงชีวิตในศตวรรษใหม่ นั่นคือ รูปแบบเศรษฐกิจที่เปลี่ยนไป การพึ่งพาอาศัยในระดับโลกที่เพิ่มมากขึ้นและภูมิทัศน์ในการเรียนรู้ที่เปลี่ยนไป (สมเกียรติ ตั้งกิจวานิชย์, 2556, น. 13)

การกำหนดความสำคัญและแนวทางในการพัฒนาการจัดการศึกษาที่เปลี่ยนแปลงไปตามความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี การจัดการศึกษาทุกระดับเน้นให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาทักษะการคิดขั้นสูง จึงจำเป็นต้องบูรณาการทั้งด้านศาสตร์ต่าง ๆ และบูรณาการการเรียนรู้ในห้องเรียนและชีวิตจริง (นันทวัน จันทร์กลั่น, 2557, น. 20)

มาดูทักษะที่สำคัญในการใช้ชีวิตและทำงานในศตวรรษที่ 21 ได้แก่ ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม ทักษะสารสนเทศ สื่อ เทคโนโลยี ทักษะชีวิตและอาชีพ

1. ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม ทักษะพื้นฐานที่ทุกคนต้องเรียน เพราะโลกจะยังเปลี่ยนแปลงเร็วขึ้นเรื่อย ๆ และมีความซับซ้อนซ่อนเงื่อนมากขึ้น ครูเพื่อศิษย์จึงต้องเอาใจใส่ พัฒนาขีดความสามารถของนักเรียนด้านนี้ ให้สามารถออกแบบการเรียนรู้เพื่อให้ศิษย์เรียนรู้และพัฒนาทักษะของตนเองในด้านการเรียนรู้และนวัตกรรมได้ตลอดชีวิตวิธีออกแบบการเรียนรู้ให้ศิษย์มีทักษะนี้ใช้หลักการว่า ต้องมีการเรียนรู้แบบที่ได้ร่วมกันสร้างความรู้เองคือ เรียนรู้โดยการสร้างความรู้และเรียนรู้เป็นทีม

ภาพ 2 ทักษะสำคัญแห่งศตวรรษที่ 21 (1. ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรม)

ที่มา: www.p21.org หนังสือรวมมิตร คิดเรื่องการเรียนรู้ โดยสำนักงานอุทยานการเรียนรู้ สปร.

2. ทักษะสารสนเทศ สื่อ เทคโนโลยี ปัจจุบันมีการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารผ่านทางสื่อและเทคโนโลยีมากมาย นักเรียนจึงต้องมีความสามารถในการแสดงทักษะการคิดอย่างมีวิจารณญาณและปฏิบัติงานได้หลากหลาย โดยอาศัยความรู้ในหลายด้าน

ภาพ 3 ทักษะสำคัญแห่งศตวรรษที่ 21 (2. ทักษะสารสนเทศ สื่อ เทคโนโลยี)

ที่มา: www.p21.org หนังสือรวมมิตร คิดเรื่องการเรียนรู้ โดยสำนักงานอุทยานการเรียนรู้ สปร.

3. ทักษะชีวิตและอาชีพ ในการดำรงชีวิตและทำงานในยุคปัจจุบันให้ประสบความสำเร็จ นักเรียนจะต้องพัฒนาทักษะชีวิตที่สำคัญดัง มีความยืดหยุ่นและการปรับตัว การริเริ่มสร้างสรรค์และเป็นตัวของตัวเอง ทักษะสังคมและสังคมข้ามวัฒนธรรม การเป็นผู้สร้างหรือผู้ผลิต (Productivity) และความรับผิดชอบเชื่อถือได้ (Accountability) ภาวะผู้นำและความรับผิดชอบ (Responsibility)

ภาพ 4 ทักษะสำคัญแห่งศตวรรษที่ 21 (3. ทักษะชีวิตและอาชีพ)

ที่มา: www.p21.org หนังสือรวมมิตร คิดเรื่องการเรียนรู้ โดยสำนักงานอุทยานการเรียนรู้ สปร.

จากแนวคิดความสำคัญของทักษะในศตวรรษที่ 21 ดังกล่าวข้างต้น สรุปได้ว่า การศึกษาในศตวรรษที่ 21 มีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งต่อการพัฒนาการจัดการเรียนรู้ให้สัมพันธ์กับการดำรงชีวิต จะช่วยเตรียมความพร้อมให้นักเรียนรู้จักคิด เรียนรู้ ทำงาน แก้ปัญหา สื่อสารและร่วมมือทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ เนื่องจากเป็นยุคที่เปลี่ยนแปลงไปตามความเจริญก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี โดยการเตรียมนักเรียนไปเผชิญการเปลี่ยนแปลง ซึ่งนักเรียนยุคใหม่จึงต้องมีทักษะที่สูงในการเรียนรู้และปรับตัว เพื่อให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลง ในด้านรูปแบบส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ท้องถิ่น เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจในชุมชน

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม

หลักสูตร ถือว่าเป็นเครื่องมือที่มีความสำคัญในการจัดการศึกษาของชาติ โดยลงไปสู่ การปฏิบัติ หลักสูตรเปรียบเสมือนกรอบในการดำเนินการ จึงมีการจัดทำและพัฒนาหลักสูตรขึ้น อย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ หลักสูตรการศึกษาที่ใช้ในปัจจุบัน คือ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 เป็นการปรับปรุงต่อยอดจากหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 ที่ได้มีการดำเนินการพัฒนาหลักสูตรให้มีความชัดเจนและเหมาะสมมากขึ้น โดยมุ่งเน้นที่จะพัฒนา ผู้เรียนทุกคนให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมดุล ทั้งด้านร่างกาย ความรู้ คุณธรรมและจริยธรรม มีจิตสำนึก ในความเป็นพลเมืองไทยและเป็นพลโลก โดยยึดมั่นการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมี พระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีความรู้และมีทักษะพื้นฐาน รวมทั้งเจตคติที่จำเป็นต่อการศึกษต่อ การประกอบอาชีพและการศึกษาตลอดชีวิต โดยมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญบนพื้นฐานความเชื่อว่า ทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพและให้เป็นการกำลังของชาติต่อไป (กระทรวง ศึกษาธิการ, 2551)

การเรียนรู้และพัฒนาความรู้ของมนุษย์ทั้งด้านสติปัญญา ด้านคุณธรรมจริยธรรม ให้มี ทักษะความสามารถและศักยภาพ อันนำไปสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ตลอดจนมีเจตคติที่ดีในฐานะ เป็นพลเมืองและพลโลก (ชุดิมา มั่นเหมาะ, 2562)

โดยสรุปแล้วหลักสูตรมีความสำคัญเป็นอย่างมากในกระบวนการจัดการเรียนการสอน เพราะหลักสูตรบอกให้ทราบว่าผู้เรียนบรรลุจุดมุ่งหมายอย่างไร และจะต้องจัดเนื้อหาสาระอย่างไร เครื่องมือวัดผลประเมินผลอย่างไร ดังนั้นหลักสูตรจึงเป็นหัวใจของการจัดการเรียนการสอน และเป็น ตัวกำหนดแนวทางในการจัดการศึกษาเพื่อไปสู่ความมุ่งหมาย ตามแผนการศึกษาแห่งชาติ และ เป็นไปตามที่สังคมต้องการ

แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2579 (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวง ศึกษาธิการ) วิสัยทัศน์ จุดมุ่งหมาย เป้าหมาย ตัวชี้วัด และยุทธศาสตร์แนวคิดการจัดการศึกษา ดังกล่าวข้างต้น แผนการศึกษาแห่งชาติฉบับนี้จึงได้กำหนดวิสัยทัศน์ (Vision) ไว้ดังนี้

...คนไทยทุกคนได้รับการศึกษาและเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ ดำรงชีวิตอย่าง เป็นสุข สอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และการเปลี่ยนแปลงของโลก ศตวรรษที่ 21”

ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น

ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น เป็นเรื่องศึกษาเกี่ยวกับหมู่บ้านเพียงแห่งเดียว เมืองขนาดเล็กหรือขนาดกลาง หรือไม่ก็เป็นอาณาเขตทางภูมิศาสตร์ที่ไม่ใหญ่เกินกว่าจังหวัดหรือมณฑล หน่วยของการศึกษาท้องถิ่นอาจจะเป็นหมู่บ้านหนึ่ง หรือหลาย ๆ หมู่บ้านที่มีความสัมพันธ์เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน หรือเมืองขนาดเล็กหรือไม่ก็อาจเป็นแคว้น ภาค หรือมณฑล ที่สมาชิกของชุมชนท้องถิ่นนั้นต่างก็มีความสำนึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันทางวัฒนธรรมสังคมและการเมือง (สุเทพ สุนทรเกสัช, 2522)

การลงไปศึกษาประวัติศาสตร์ของสังคมท้องถิ่นที่มีมวลชนเป็นตัวเคลื่อนไหว คือ ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น หรืออีกนัยหนึ่ง ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น คือ กระบวนการศึกษาประวัติศาสตร์สังคมที่เน้นมวลชนเป็นประวัติศาสตร์ที่คนภายในท้องถิ่นเชื่อว่าเป็นจริงซึ่งในที่นี้จะใช้คำว่าประวัติศาสตร์จากภายใน (History from the inside) ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเป็นประวัติศาสตร์ที่มีชีวิตและมี dynamic เสมอ ประวัติศาสตร์จากภายในไม่ได้คาดหมายหาข้อเท็จจริงจากข้อมูลแต่เป็นประวัติศาสตร์ที่ถูกเชื่อว่าเป็นเช่นนั้น ประวัติศาสตร์แบบนี้จึงเกิดจากแรงสะท้อนทางความคิดของคนในสังคม ซึ่งปรากฏในรูปของตำนาน นิทานพื้นบ้าน เรื่องปรัมปรามาแล้วแต่อดีตและโดยการสัมภาษณ์ สืบสวนในปัจจุบัน (ธิดา สารยา, 2529)

ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น เป็นการศึกษาเรื่องราวของท้องถิ่นนับจากจุดเล็กไปหาจุดใหญ่ คือ แทนที่จะมองจากข้างนอกเข้ามาข้างใน เราก็มองจากข้างในเข้าไปสัมพันธ์กับข้างนอก เพราะฉะนั้นการมองท้องถิ่นนี้จึงสวนทางกับการศึกษาที่แล้ว ๆ มา มักมีการเข้าใจผิดระหว่างคำว่าท้องถิ่นและชุมชน อยากใคร่ขอเสนอว่าชุมชนกับท้องถิ่นต่างกันแต่มีความสัมพันธ์กัน ชุมชนเป็นจุดหนึ่งในท้องถิ่น หมายถึง กลุ่มคนที่อยู่ร่วมกันมีความสัมพันธ์ในทางสังคมและวัฒนธรรม แต่ ท้องถิ่น คือ ท้องถิ่นที่ชุมชนหลายชุมชนอยู่ร่วมกันและมีรูปแบบวัฒนธรรมใกล้เคียงกัน

การศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่น เป็นการศึกษาท้องถิ่นอันเป็นบริเวณที่มีชุมชนอยู่ร่วมกัน และมีความสัมพันธ์กันทางเศรษฐกิจ สังคมระบบความเชื่อ พิธีกรรมและการเมือง การปกครอง จนกล่าวได้ว่าทำให้ผู้คนในท้องถิ่นนั้น ๆ มีอะไรหลาย ๆ อย่างร่วมกันและคล้ายคลึงกันจนมีจิตสำนึกว่าเป็นคนถิ่นเดียวกัน การศึกษาเช่นนี้นับอดีตมาจนถึงปัจจุบันโดยแสดงให้เห็นว่ามีการพัฒนาทางสังคมและวัฒนธรรมเกิดขึ้นในท้องถิ่นหนึ่ง ๆ ได้อย่างไร เช่น ท้องถิ่นนั้นมีสภาพแวดล้อมอย่างไร ตั้งอยู่ตำแหน่งไหนภายในเขตอำเภอใด จังหวัดไหน และภูมิภาคใดมีหลักฐานทางด้านประวัติศาสตร์และโบราณคดี ที่แสดงความเป็นมาทางวัฒนธรรมอย่างไรบ้าง บรรดากลุ่มคนที่อยู่ร่วมกันเป็นชุมชนที่สืบมาจนปัจจุบันเป็นพวกไหน อยู่ในท้องถิ่นมาแต่ดั้งเดิมหรือเคลื่อนย้ายมาจากที่อื่นเมื่อเข้ามาอยู่ในท้องถิ่นเดียวกันแล้ว มีความขัดแย้งหรือมีเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์อย่างใดเกิดขึ้น (ศรีศักร วัลลิโภดม, 2533)

ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น คือ เครื่องมือหนึ่งที่ทำให้คนเห็นรากเหง้าของตนเอง เกิดสำนึก ความเห็นคุณค่า ความภูมิใจ และศักดิ์ศรีของสิ่งที่ตนเองมีอยู่ที่เป็นมรดกตกทอดมาจากบรรพบุรุษ ในท้องถิ่น ความภูมิใจทำให้เกิดความเชื่อมั่นในตัวเอง การศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเป็นกระบวนการหนึ่งที่ ท้องถิ่นและชุมชนต่าง ๆ นำมาใช้เป็นเครื่องมือในการสืบค้นประวัติความเป็นมาของท้องถิ่น และชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งท้องถิ่นและชุมชนที่ปรากฏหลักฐานที่บ่งบอกเรื่องราวความเป็นมา อันยาว นานของพื้นที่ ทั้งที่ปรากฏอยู่ในเอกสารประเภทพงศาวดาร จารึก รวมถึงโบราณวัตถุ โบราณสถานต่าง ๆ ซึ่งเป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่ทำให้ทราบประวัติศาสตร์ความเป็นมาของท้องถิ่น และชุมชนย้อนกลับไปได้ไกลหลายยุคหลายสมัย ท้องถิ่นและชุมชนต่าง ๆ จึงมักให้ความสำคัญกับหลักฐานต่าง ๆ เหล่านั้นในฐานะเป็นภาพแทนประวัติศาสตร์ของท้องถิ่น

การศึกษาประวัติศาสตร์มีความสำคัญต่อการพัฒนาชาติ เนื่องด้วยเป็นประวัติศาสตร์เป็น พื้นฐานของการเรียนรู้และเข้าใจสังคมมนุษย์ นำมาสู่การถ่ายทอดประสบการณ์ร่วมกันของสังคม ในปัจจุบันการศึกษาประวัติศาสตร์ชุมชนได้รับความสนใจจากภาครัฐและหน่วยงานในท้องถิ่น เนื่องด้วยประวัติศาสตร์ชุมชนสามารถสะท้อนความเป็นตัวตน บ่งบอกอัตลักษณ์ของชุมชนผ่าน ตำนานเรื่องเล่า วิถีชีวิตของผู้คน ประเพณีวัฒนธรรม รวมถึงร่องรอยโบราณสถานภายในชุมชน “ความทรงจำร่วมกันของสังคม” จึงมีความสำคัญต่อการเข้าใจตัวตนและเชื่อมโยงผู้คนเข้าไว้ด้วยกัน ทั้งในอดีต ปัจจุบัน และอนาคต (อรรถจักร สัตยานุรักษ์, 2548, น. 8)

ความเป็นคนในท้องถิ่นเดียวกันอาจมีความแตกต่างทางชาติพันธุ์ แต่เมื่อเข้ามาตั้งถิ่นฐาน อยู่ในพื้นที่เดียวกันตั้งแต่ 2-3 ชั่วอายุคนสืบไปก็เกิดสำนึกร่วมขึ้นเป็นคนในท้องถิ่นเดียวกัน มีจารีต ขนบประเพณี พิธีกรรม ความเชื่อและคติทางเศรษฐกิจร่วมกัน” (ศรีศักร วัลลิโภดม, 2556, น. 1)

ดังนั้น เพื่อให้การศึกษาชุมชนสามารถตอบสนององค์ความรู้ของชุมชนจึงต้องอาศัยคน ในชุมชนเป็นผู้กำหนดและร่วมกันสร้างประวัติศาสตร์ ปัจจุบันการศึกษาประวัติศาสตร์ของชุมชน ได้รับความสนใจจากผู้คนในหลากหลายวิชาชีพ เนื่องจากช่วงทศวรรษ 2500 ระบบเศรษฐกิจแบบ ทุนนิยมขยายตัวเข้าสู่ชุมชนได้ทำลายทรัพยากร ภูมิปัญญา และสำนึกทางประวัติศาสตร์ในท้องถิ่น สิ่งเหล่านี้ทำให้ชุมชนสูญเสียความเป็นตัวตนและอำนาจในการจัดการทางวัฒนธรรมของตนเอง ดังนั้น การศึกษาประวัติศาสตร์ของชุมชนจึงเป็นแนวทางหนึ่งในการสร้างความเข้มแข็งอย่างยั่งยืนให้กับชุมชน เพราะได้ศึกษาและเรียนรู้เรื่องราวเกี่ยวกับตนเอง เข้าใจตนเองผ่านเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ เกิดความภาคภูมิใจในวิถีชีวิต ประเพณี วัฒนธรรมอันเป็นมรดกทางภูมิปัญญาของชุมชน การศึกษา ประวัติศาสตร์ไทยที่ผ่านมาให้ความสำคัญกับศูนย์กลางอำนาจ รัฐ และชนชั้นปกครอง ทั้งนี้เพราะ นโยบายรัฐให้ความสำคัญกับการสร้างชาติไทย เรื่องราวของท้องถิ่นถูกละเลย หรือมองอย่างดูแคลน เช่น รายงานการตรวจราชการของข้าราชการส่วนกลางที่เดินทางเข้ามาในส่วนภูมิภาคจะบันทึกโดยใช้

น้ำเสียงแสดงถึงความลำหวัหลัง สกปรก ป่าเถื่อนและต้องได้รับการพัฒนาจากรัฐในทุกด้านการรับรู้เรื่องราวของท้องถิ่นและชุมชนกลายเป็นภาพนิ่งขาดความเปลี่ยนแปลง จนไม่สามารถเข้าใจชุมชนระดับชาติ อย่างที่เป็นจริง ทั้งที่ชุมชนมีความเคลื่อนไหวตลอดเวลาอันเกิดจากการกระทำของคนในชุมชนและนโยบายรัฐ การศึกษาประวัติศาสตร์ไทยในอดีตพบข้อบกพร่อง คติความเชื่อ หรือเรื่องราวของท้องถิ่นมีฐานะส่งเสริมอำนาจรัฐ หลักฐานท้องถิ่นถูกละเลยในการใช้เป็นหลักฐานทางประวัติศาสตร์ ไม่สามารถอธิบายเรื่องราวท้องถิ่นและชุมชนตามความจริง

ขั้นตอนของวิธีการทางประวัติศาสตร์ มีอยู่ 5 ขั้นตอน คือ

1. การกำหนดหัวเรื่องที่จะศึกษา

การศึกษาเรื่องราวในประวัติศาสตร์เริ่มจากความสงสัย อยากรู้ ไม่พอใจกับคำอธิบายเรื่องราวที่มีมาแต่เดิม ดังนั้น ผู้ศึกษาจึงเริ่มจากการกำหนดเรื่องหรือประเด็นที่ต้องการศึกษา ซึ่งในตอนแรก อาจกำหนดประเด็นที่ต้องการศึกษาไว้กว้าง ๆ ก่อน แล้วจึงค่อยจำกัดประเด็นลงให้แคบ เพื่อให้เกิดความชัดเจนในภายหลัง เพราะบางเรื่องขอบเขตของการศึกษาอาจกว้างมาก ทั้งเหตุการณ์ บุคคล และเวลา

การกำหนดหัวเรื่องอาจเกี่ยวกับเหตุการณ์ ความเจริญ ความเสื่อมของอาณาจักร ตัวบุคคล ในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่ง อาจยาวหรือสั้นตามความเหมาะสม ซึ่งผู้ศึกษาเห็นว่าเป็นช่วงเวลาที่สำคัญ และยังมีหลักฐานข้อมูลสำหรับผู้ต้องการศึกษาหลงเหลืออยู่ หัวข้อเรื่องอาจปรับให้มีความเหมาะสมหรือเปลี่ยนแปลงได้ ถ้าหากหลักฐานที่ใช้ในการศึกษามีน้อยหรือไม่น่าเชื่อถือ

2. การรวบรวมหลักฐาน

การรวบรวมหลักฐาน คือ การรวบรวมหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับหัวข้อที่จะศึกษา ซึ่งมีทั้งหลักฐานที่เป็นลายลักษณ์อักษร และหลักฐานที่ไม่เป็นลายลักษณ์อักษร

หลักฐานทางประวัติศาสตร์แบ่งออกเป็นหลักฐานชั้นต้นหรือหลักฐานปฐมภูมิกับหลักฐานชั้นรองหรือหลักฐานทุติยภูมิ

1. หลักฐานชั้นต้น (Primary Sources) เป็นหลักฐานร่วมสมัยของผู้ที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์โดยตรง ประกอบด้วยหลักฐานทางราชการทั้งที่เป็นเอกสารลับ เอกสารที่เปิดเผยกฎหมาย ประกาศ สุนทรพจน์ บันทึกความทรงจำของผู้ที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ หรืออัตชีวประวัติผู้ที่ได้รับผลกระทบกับเหตุการณ์ การรายงานข่าวของผู้รู้ ผู้เห็นเหตุการณ์ วัตถุทัศน ภาพยนตร์ ภาพถ่าย เหตุการณ์ที่เกิดขึ้น เป็นต้น

2. หลักฐานชั้นรอง (Secondary Sources) เป็นหลักฐานที่จัดทำขึ้นโดยอาศัยหลักฐานชั้นต้น หรือโดยบุคคลที่ไม่ได้เกี่ยวข้อง ไม่ได้รู้เห็นเหตุการณ์ด้วยตนเอง แต่ได้รับรู้โดยผ่านบุคคลอื่น ประกอบด้วยผลงานของนักประวัติศาสตร์หรือหนังสือประวัติศาสตร์ รายงานของสื่อมวลชนที่ไม่ได้รู้เห็นเหตุการณ์ด้วยตนเอง

ทั้งหลักฐานชั้นต้นและหลักฐานชั้นรองจัดว่ามีคุณค่าแตกต่างกัน คือ หลักฐานชั้นต้นมีความสำคัญมาก เพราะเป็นหลักฐานร่วมสมัยที่บันทึกโดยผู้รู้เห็น หรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์โดยตรง ส่วนหลักฐานชั้นรองเป็นหลักฐานที่สร้างขึ้นภายหลังโดยใช้ข้อมูลจากหลักฐานชั้นต้น แต่หลักฐานชั้นรองจะช่วยอธิบายเรื่องราวให้เข้าใจหลักฐานชั้นต้นได้ง่ายขึ้น ละเอียดขึ้นอันเป็นแนวทางไปสู่หลักฐานข้อมูลอื่น ๆ ซึ่งปรากฏในบรรณานุกรมของหลักฐานชั้นรองทั้งหลักฐานชั้นต้นและชั้นรองสามารถค้นคว้าได้จากห้องสมุด ทั้งของทางราชการ และของเอกชน ตลอดจนฐานข้อมูลในเครือข่ายอินเทอร์เน็ต (website)

การค้นคว้าเรื่องราวในประวัติศาสตร์ที่ดีควรใช้หลักฐานรอบด้าน โดยเฉพาะหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่จะศึกษา อย่างไรก็ดี ไม่ว่าจะใช้หลักฐานประเภทใดควรใช้ด้วยความระมัดระวัง เพราะหลักฐานทุกประเภทมีจุดเด่นจุดด้อยแตกต่างกัน

3. การประเมินคุณค่าของหลักฐาน

หลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่ค้นคว้ามาได้ ก่อนที่จะทำการศึกษาก็ต้องมีกฎประเมินคุณค่าว่าเป็นหลักฐานที่แท้จริง เพียงใด การประเมินคุณค่าของหลักฐานนี้เรียกว่า “วิพากษ์วิธีทางประวัติศาสตร์” ซึ่งมีอยู่ 2 วิธี ดังต่อไปนี้

3.1 การประเมินคุณค่าภายนอกหรือวิพากษ์วิธีภายนอก ซึ่งหมายถึง การประเมินคุณค่าของหลักฐานจากลักษณะภายนอกของหลักฐานทางประวัติศาสตร์ บางครั้งก็มีการปลอมแปลงเพื่อการโฆษณาชวนเชื่อ ทำให้หลงผิด หรือเพื่อเหตุผลทางการเมือง การค้า ดังนั้น จึงต้องมีการประเมินว่าเอกสารนั้นเป็นของจริงหรือไม่ ในส่วนวิพากษ์วิธีภายนอกเพื่อประเมินหลักฐานว่าเป็นของแท้พิจารณาได้จากสิ่งที่ปรากฏภายนอก เช่น เนื้อกระดาษ กระดาษของไทยแต่เดิมจะหยาบและหนา ส่วนกระดาษฝรั่งดังที่ใช้น้อยในปัจจุบัน เริ่มเข้ามาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว แต่ทางราชการจะใช้กระดาษฝรั่งหรือสมุดฝรั่งมากขึ้นในต้นรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เกี่ยวกับตัวพิมพ์ดีดเริ่มใช้มากขึ้นในกลางรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ถ้าปรากฏว่ามีหลักฐานทางประวัติศาสตร์ไทยในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวใช้ตัวพิมพ์ดีด ก็ควรสงสัยว่าหลักฐานนั้นเป็นของปลอม

3.2 การประเมินคุณค่าภายในหรือวิพากษ์วิธีภายใน เป็นการประเมินคุณค่าของหลักฐานจากข้อมูลภายในหลักฐานนั้น เป็นต้นว่า มีชื่อบุคคล สถานที่ เหตุการณ์ ในช่วงเวลาที่หลักฐานนั้นสร้างขึ้นหรือไม่ ดังเช่น หลักฐานซึ่งเชื่อว่าเป็นของสมัยสุโขทัยแต่มีการพูดถึงสหรัฐอเมริกาในหลักฐาน นั้น ก็ควรสงสัยว่าหลักฐานนั้นเป็นของสมัยสุโขทัยจริงหรือไม่ เพราะในสมัยสุโขทัยยังไม่มีประเทศสหรัฐอเมริกา แต่น่าจะเป็นหลักฐานที่สร้างขึ้นเมื่อคนไทยได้รับรู้ว่ามีประเทศสหรัฐอเมริกาแล้ว หรือหลักฐานเป็นของเก่าสมัยสุโขทัยจริง แต่การคัดลอกต่อกันมา มีการเติมชื่อประเทศสหรัฐอเมริกาเข้าไป เป็นต้น

วิพากษ์วิธีภายในยังสังเกตได้จากการกล่าวถึงตัวบุคคล เหตุการณ์ สถานที่ ถ้อยคำ เป็นต้น ในหลักฐานว่ามีความถูกต้องในสมัยนั้น ๆ หรือไม่ ถ้าหากไม่ถูกต้องก็ควรสงสัยว่าเป็นหลักฐานปลอมแปลง หลักฐานที่แท้จริงเท่านั้นที่มีคุณค่าในทางประวัติศาสตร์ ส่วนหลักฐานปลอมแปลงไม่มีคุณค่าใด ๆ อีกทั้งจะทำให้เกิดความรู้ที่ไม่ถูกต้องด้วย ดังนั้น การประเมินคุณค่าของหลักฐานจึงมีความสำคัญและจำเป็นมาก

4. การวิเคราะห์ สังเคราะห์ และจัดหมวดหมู่ข้อมูล

เมื่อทราบว่าหลักฐานนั้นเป็นของแท้ ให้ข้อมูลที่ เป็นข้อเท็จจริงหรือความจริง ในประวัติศาสตร์ ผู้ศึกษาประวัติศาสตร์ก็ต้องศึกษาข้อมูลหรือข้อสนเทศในหลักฐานนั้นว่าให้ ข้อมูลทางประวัติศาสตร์อะไรบ้าง ข้อมูลนั้นมีความสมบูรณ์เพียงใด หรือข้อมูลนั้นมีจุดมุ่งหมายเบื้องต้นอย่างไร มีจุดมุ่งหมายแอบแฝงหรือไม่ ข้อมูลมีความยุติธรรมหรือไม่ จากนั้นจึงนำข้อมูลทั้งหลายมาจัดหมวดหมู่ เช่น ความเป็นมาของเหตุการณ์ สาเหตุที่ทำให้เกิดเหตุการณ์ความเป็นไปของเหตุการณ์ ผลของเหตุการณ์

เมื่อได้ข้อมูลเป็นเรื่อง เป็นประเด็นแล้ว ผู้ศึกษาประวัติศาสตร์เรื่องนั้นก็ต้องหาความสัมพันธ์ของประเด็นต่าง ๆ และตีความข้อมูลว่ามีข้อเท็จจริงใดที่ซ่อนเร้น อำพราง ไม่กล่าวถึง หรือในทางตรงกันข้ามอาจมีข้อมูลกล่าวเกินความเป็นจริงไปมาก

ในการวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูล ผู้ศึกษาประวัติศาสตร์ควรมีความละเอียดรอบคอบ วางตัวเป็นกลาง มีจินตนาการ มีความรอบรู้ โดยศึกษาข้อมูลทั้งหลายอย่างกว้างขวาง และนำผลการศึกษาเรื่องนั้นที่มีแต่ประเด็นมาวิเคราะห์เปรียบเทียบ รวมทั้งจัดหมวดหมู่ข้อมูลให้เป็นระบบ

5. การเรียบเรียงหรือการนำเสนอ

การเรียบเรียงหรือการนำเสนอจัดเป็นขั้นตอนสุดท้ายของวิธีการทางประวัติศาสตร์ ซึ่งมีความสำคัญมาก โดยผู้ศึกษาประวัติศาสตร์จะต้องนำข้อมูลทั้งหมดมารวบรวมและเรียบเรียงหรือนำเสนอให้ตรงกับประเด็นหรือหัวข้อเรื่องที่ตนเองสงสัย ต้องการอยากรู้เพิ่มเติม ทั้งจากความรู้เดิมและความรู้ใหม่ รวมไปถึงความคิดใหม่ที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้ ซึ่งเท่ากับเป็นการรื้อฟื้นหรือจำลองเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ขึ้นมาใหม่ อย่างถูกต้องและเป็นกลาง

ในขั้นตอนการนำเสนอ ผู้ศึกษาควรอธิบายเหตุการณ์อย่างมีระบบและมีความสอดคล้องต่อเนื่อง เป็นเหตุเป็นผล มีการโต้แย้งหรือสนับสนุนผลการศึกษาวิเคราะห์แต่เดิม โดยมีข้อมูลสนับสนุนอย่างมีน้ำหนัก เป็นกลาง และสรุปการศึกษาว่าสามารถให้คำตอบที่ผู้ศึกษาที่มีความสงสัย อยากรู้ได้เพียงใด หรือมีข้อเสนอแนะสำหรับผู้ที่ต้องการศึกษาต่อไปอย่างไรบ้าง

จะเห็นได้ว่าวิธีการทางประวัติศาสตร์เป็นวิธีการศึกษาประวัติศาสตร์อย่างมี ระบบ มีความระมัดระวัง รอบคอบ มีเหตุผลและเป็นกลาง เชื่อสัจยต่อข้อมูลตามหลักฐานที่ค้นคว้ามา อาจกล่าวได้ว่า วิธีการทางประวัติศาสตร์เหมือนกับวิธีการทางวิทยาศาสตร์ จะแตกต่างกันก็เพียง

วิธีการทางวิทยาศาสตร์สามารถทดลองได้หลายครั้ง จนเกิดความแน่ใจในผลการทดลอง แต่เหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ไม่สามารถทำให้เกิดขึ้นใหม่ได้อีก ผู้ศึกษาประวัติศาสตร์ที่ดีจึงเป็นผู้ที่พินิจหรือจำลองอดีตให้มีความถูกต้องและสมบูรณ์ที่สุด โดยใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์เพื่อที่จะได้เกิดความเข้าใจอดีต อันจะนำมาสู่ความเข้าใจในปัจจุบัน

บริบทของแหล่งประวัติศาสตร์สมัยพระเจ้าตากสินมหาราชในเมืองระแหง

สภาพการจัดการเรียนรู้ของท้องถิ่นจังหวัดตาก

จากประวัติศาสตร์ที่ตั้งข้อสันนิษฐานของสมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาดำรงราชานุภาพได้ทรงนิพนธ์ไว้ในหนังสือ “อธิบายระยะทางล่องลำน้ำพิง” ในตอนหนึ่งว่า เมืองตากจะได้ย้ายเมืองตากเก่าลงมาตั้งที่บ้านระแหงแต่เมื่อใดและย้ายลงมาด้วยเหตุใดยังไม่พบอธิบายไว้ในที่อื่นเมื่อได้ตรวจดูคราวนี้แล้วเห็นจะพอสันนิษฐานได้คือย้ายลงมาแต่ครั้งกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานีนั้นเป็นแน่ไม่มีที่สงสัย ด้วยปรากฏว่าจวนของพระเจ้ากรุงธนบุรี เมื่อครั้งเป็นพระยาดากอยู่ที่บ้านระแหง แต่ยังมีของโบราณเก่ากว่าที่นั่นอยู่ที่บ้านระแหงรู้ได้แน่ว่าตั้งเมืองมาก่อนแผ่นดินสมเด็จพระนารายณ์ จึงสันนิษฐานว่าน่าจะย้ายเมืองลงมาตั้งที่บ้านระแหงในรัชกาลสมเด็จพระมหาธรรมราชาธิราช เมื่อยังเป็นประเทศราชในพระเจ้าหงสาวดี เพราะเหตุที่ทางคมนาคมกับเมืองมอญมาลงตรงที่บ้านระแหง เมืองตากเก่าตั้งแต่เหนือขึ้นไปไม่เหมาะสมแก่การคมนาคมกลับเมืองมอญจึงย้ายลงมาตั้งทางฝั่งตะวันตกเห็นใจย้ายเมืองมาตั้งทางฝั่งตะวันออกเมื่อรัชกาลที่ 2 กรุงรัตนโกสินทร์ ดังกล่าวมาแล้ว ด้วยเหตุที่เมืองตากมีเมืองสองเมืองตั้งอยู่ใกล้ ๆ กันนี้เอง ต่อมาในชั้นหลังชื่อเมืองตากจึงเรียกรวมกับเมืองระแหงว่า “เมืองตากระแหง” หรือ “บ้านระแหงแขวงเมืองตาก” (สำราญ แดงประเสริฐ, 2562)

ด้านศักยภาพในการจัดการเรียนรู้ของท้องถิ่นจังหวัดตาก ท้องถิ่นมีมรดกทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์สถานที่แหล่งโบราณสถาน (สำราญ แดงประเสริฐ, 2562)

วัดดอยเขาแก้ว หรือที่เรียกกันตามภาษาชาวบ้านว่า “วัดพระเจ้าตาก” อยู่ห่างจากแม่น้ำปิงไปทางทิศตะวันตก ประมาณ 250 เมตร เป็นวัดร้างที่ยังมีปูชนียสถานเก่าแก่ เช่น อุโบสถ วิหารเจดีย์คู่และพระพุทธรูปจำลองอยู่ในอุโบสถ สันนิษฐานว่าวัดนี้จะสร้างมาตั้งแต่สมัยอยุธยาตอนกลาง ซึ่งเป็นสมัยเดียวกับวัดชัยชนะสงคราม บริเวณวัดดอยเขาแก้วติดลำห้วยแม่ท้อ โบราณสถานในวัดร้างแห่งนี้มีลักษณะพิเศษ เช่น ใบเสมาที่อยู่รอบอุโบสถแห่งนี้ เป็นใบเสมาคู่ ซึ่งสันนิษฐานว่าเป็นวัดที่สร้างหรือบูรณะโดยพระมหากษัตริย์หรือเจ้าเมืองเป็นวัดที่อยู่ใกล้กับพระตำหนักปามะม่วง ในสมัยที่สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชดำรงตำแหน่งที่พระยาดากเจ้าเมืองตากมีหลักฐานปรากฏในพระราชพงศาวดารว่าเมื่อพระยาดากได้มาทำบุญและเสี่ยงทายลูกแก้ว ณ วัดดอยเขาแก้ว และอีกครั้งหนึ่งเมื่อเสด็จครองราชย์เป็นพระเจ้ากรุงธนบุรียกกองทัพไปตีเมืองเชียงใหม่ครั้งที่สองได้เสด็จไปหา

สมภารวัดนี้และตรัสถามถึงเรื่องลูกแก้วที่พระองค์ทรงเสี่ยงทายว่ายังจำได้หรือไม่ ซึ่งพระภิกษุผู้เป็นสมภารวัดนี้ก็ตอบรับว่ายังจำได้ มีบทนิพนธ์ของขุนวัชรพุกก์ (แปลก วัชรพุกก์) อดีตกรรมการเมืองตากที่พรรณนาความถึงประวัติของวัด ไว้ดังนี้

...สร้างอุโบสถวิหาร	ศาลาทานการกุศล
วัดดอยเขาแก้วสร้างบน	เนินค่ายผจญศัตรู
ริมแม่ท้อก่อตั้ง	ฝาผนังพื้นอิฐปู
ผูกพัทธสีมาคู่	เพื่อเชิดชูศาสนา
จำลองรอยพระพุทธรูป	ให้ประชากรราษฎร์ศรัทธา
เทศกาลศาสนา	ประชามาอภิวาท
เจดีย์เสียงแก้ว	อธิฐานแล้วสมมาตร
ก่อไว้ข้างอาวาส	ลานสะอาดสวนดอกไม้
เสด็จแล้วทำการสมโภช	ฉลองโบสถ์เจดีย์ใหม่
มาไพบารการใหญ่	ประชาไหลมาร่วมงาน
นามวัดดอยเขาแก้ว	ตั้งบนแนวเนินปราการ
เสด็จแล้วถวายทาน	โบสถ์วิหารแต่พระสงฆ์

บริเวณวัดดอยเขาแก้วนี้ ยังเป็นเนินค่ายเตรียมรบป้องกันอริราชศัตรู ตั้งแต่ครั้งสมเด็จพระนเรศวรมหาราช ตามบันทึกนิพนธ์ของขุนวัชรพุกก์ศึกษากร (แปลก วัชรพุกก์) อดีตกรรมการเมืองตาก ดังนี้ (สำราญ แดงประเสริฐ, 2562)

...สองหนึ่งหนึ่งสองพระเจ้า	มาหาธรรมราชา
คลองกรุงศรีอยุธยา	สมัยครั้ง
นเรศวรอุปราช	คลองพิษณุโลก
เมืองตากย้ายมาตั้ง	ณ บ้าน ป่ามะม่วง
ตั้งด่านพิทักษ์ไว้	ที่บ้าน แม่ละเมา
คอยระวังลาดเลาเหล่า	ข้าศึก
จะเล็ดลอดระหว่างเขา	เข้าสู่ ตากนา
หากศัตรูจู่กล้า	ขจัดให้ มลายเสีย
สมเด็จพระนเรศวรเจ้า	นเรศวร
เป็นนักยงยุทธ ดวล	เก่งกล้า

เมืองตากเป็นด่านควร	มีค่าย รบนา
ทรงเร่งชุดคู่ค่ายหน้า	แม่ท้อ ก่อมั่นคง
ค่ายแนวที่หนึ่งนั้น	ตะวันตก
ริมแม่ปิงปารก	ใหญ่กว้าง
สองยกให้ก่อยก	คันค่าย สูงนา
มีบ่อพักพลอยู่ข้าง	ซ่อนเร้น ศัตรู
ที่ส่งการแม่ทัพนั้น	เชิงเทิน
อยู่ระหว่างกลางเนิน	แต่งไว้
ทรงปืนใหญ่ลากดิน	จากแม่ ปิงนา
พลประจำหน้าค่ายไซ้	นั่งจ้อง มองยิง
มีค่ายริมแม่ท้อ	คอยเหตุ
หมวดทหารเฝ้าสังเกต	ปีกข้าง
ระวังไพรจะเร้นเล็ด	ลอดดอด เข้ามา
ผิศัตรูรุกโรมล้าง	เช่นข้า ศึกบรรลั

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

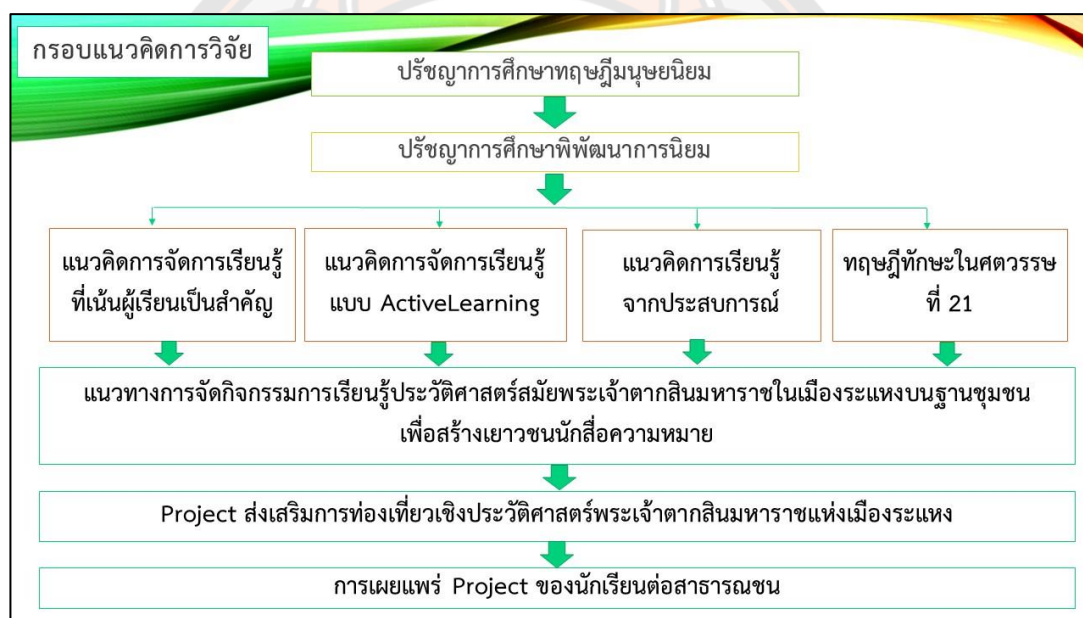
งานวิจัยในประเทศ

การจัดกิจกรรมเสริมศักยภาพการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเมืองเก่าพิจิตรบนฐานชุมชน สำหรับผู้เรียนในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในวัยนี้ควรให้ความสำคัญการจัดกิจกรรมที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ รวมทั้งต้องสอดคล้องกับตัวชี้วัดและตรงตามจุดประสงค์การเรียนรู้ในหลักสูตรของสถานศึกษาด้วย เพื่อให้เกิดความเหมาะสมกับผู้เรียน บทบาทของครูผู้สอนถือว่ามีความสำคัญต่อการจัดการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้เกิดกระบวนการเรียนรู้โดยขึ้นอยู่กับเทคนิคและวิธีการสอนที่ครูผู้สอนมีส่วนสร้างสรรค์ออกแบบกิจกรรมอย่างชัดเจนรวมทั้งครูต้องมีทัศนคติที่ดี มีจิตวิญญาณของความเป็นครูเพื่อถ่ายทอดความรู้และความสามารถให้กับผู้เรียนอย่างเต็มที่ อีกสิ่งหนึ่งที่สำคัญ ครูผู้สอนจะต้องคำนึงถึงเป็นอันดับแรก คือ ความสนใจ ความสามารถ ความถนัด ความแตกต่างของผู้เรียนแต่ละคน พัฒนาการทางร่างกาย อารมณ์ จิตใจ และความต้องการพื้นฐานของผู้เรียน ซึ่งแต่ละกิจกรรมนั้นมีความหมายที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ที่สัมพันธ์กับชีวิตจริงและแก้ไขปัญหาได้

ในการจัดกิจกรรมนันทนุชนอย่นรยประวัติศาสตรเมืองเก่าพิจิตร ครูผู้สอนทำหน้าที่ในการให้คำแนะนำและอำนวยความสะดวกและเป็นผู้กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ อย่างมีแรงบันดาลใจให้เกิดการเรียนรู้ตลอดการทำกิจกรรม ซึ่งแน่นอนที่ผลลัพธ์จะเกิดกับตัวผู้เรียนเอง โดยผู้วิจัยได้สร้างสรรค์เกมเข้ามาใช้ในการทำกิจกรรม ทั้งในขั้นการนำเข้าสู่บทเรียน ขั้นการสอน

การมอบหมายงาน และขั้นการประเมินผล รวมทั้งมีการบูรณาการเข้ากับรายวิชาภาษาไทย ศิลปะ และวิทยาศาสตร์โดยเป็นส่วนหนึ่งของวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ซึ่งทำให้ผู้เรียนเกิดการเชื่อมโยงองค์ความรู้อย่างรอบด้าน และมีการสรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ตลอดจนเกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างผู้เรียนและครูผู้สอน จากการเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้วิพากษ์วิจารณ์ในสิ่งที่ผู้เรียนชื่นชอบและไม่ชอบ รวมทั้งแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเนื้อหาในการเรียนรู้ และยังสามารถสร้างความคิดรวบยอดเป็นองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง ทำให้ผู้เรียนเกิดความสนุกสนานต่อการทำกิจกรรมการเรียนรู้ (ชุตินา มั่นเหมาะ, 2562)

กรอบแนวคิดการวิจัย

ภาพ 5 กรอบแนวคิดการวิจัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัย เรื่อง การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์สมัยพระเจ้าตากสินมหาราช ในเมืองระแหงบนฐานชุมชนเพื่อสร้างเยาวชนนักสื่อความหมาย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย มุ่งเน้นศึกษาเพื่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้พัฒนาทักษะเยาวชนนักสื่อความหมายประวัติศาสตร์สมัยพระเจ้าตากสินมหาราชในเมืองระแหงบนฐานชุมชน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้เกณฑ์การเลือกกลุ่มเป้าหมายจากนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนทุ่งฟ้าวิทยาคม จังหวัดตาก ปีการศึกษา 2564

1. กลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก
2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
3. การเก็บรวบรวมข้อมูล
4. การวิเคราะห์ข้อมูล
5. การตรวจสอบข้อมูล

ในงานวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาแนวคิดและปรัชญา จากการทบทวนแนวคิดและทฤษฎีในบทที่ 2 ผู้วิจัยจึงออกแบบวิธีดำเนินการวิจัย เพื่อเป็นแนวทางในการรวบรวมข้อมูล โดยมุ่งเน้นศึกษาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้พัฒนาทักษะเยาวชนนักสื่อความหมายประวัติศาสตร์สมัยพระเจ้าตากสินมหาราชในเมืองระแหงบนฐานชุมชน สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย และวิเคราะห์ผลการวิจัยภายใต้กรอบแนวคิดในการวิจัย ซึ่งเป็นผลทำให้ผู้เรียนได้รับความรู้และประสบการณ์จากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์สมัยพระเจ้าตากสินมหาราชในเมืองระแหงบนฐานชุมชน เสริมศักยภาพการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น รวมทั้งผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับในด้านการจัดการศึกษานำไปเป็นแนวทางในการสนับสนุน และพัฒนาการศึกษาโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นได้อย่างเหมาะสมและจัดการศึกษาอย่างมีคุณภาพ ชุมชนสามารถนำข้อมูลประวัติศาสตร์บนฐานชุมชนไปต่อยอดให้ประวัติศาสตร์ที่มีรอยรอยหลักฐานชัดเจนมากขึ้น ประชาสัมพันธ์ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์สร้างรายได้ให้กับคนในชุมชน

ผู้ให้ข้อมูลหลัก

ผู้วิจัยได้ทำการคัดเลือกกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลักโดยคัดเลือกจากผู้ให้ข้อมูลหลักที่มีความพร้อมที่จะให้ข้อมูลได้ โดยใช้เกณฑ์การคัดเลือกจากการเลือกแบบเจาะจง ผู้ให้ข้อมูลหลักในการวิจัยจำนวน 33 คน ได้แก่

1. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนทุ่งฟ้าวิทยาคม จังหวัดตาก ปีการศึกษา 2564 โดยใช้การเลือกแบบเจาะจง (Criterion Based Selection) เนื่องจากเป็นนักเรียนที่เคยศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนทุ่งฟ้าวิทยาคมในรายวิชาประวัติศาสตร์ โดยมีตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ที่เชื่อมโยงกับบริบทสาระการเรียนรู้ของท้องถิ่น

จากการสัมภาษณ์กับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนทุ่งฟ้าวิทยาคม จังหวัดตาก ปีการศึกษา 2564 ด้วยการสนทนา การสอบถาม เพื่อให้ได้มาซึ่งความคิดเห็น ความเชื่อ ทัศนคติ แนวคิด โดยคำถามจะถูกถามในรูปแบบของการปฏิสัมพันธ์แบบต่าง ๆ โดยเปิดโอกาสให้นักเรียนร่วมมีโอกาสพูดคุยและแสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระระหว่างผู้วิจัย

2. นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนทุ่งฟ้าวิทยาคม จังหวัดตาก ปีการศึกษา 2564 จำนวน 29 คน โรงเรียนทุ่งฟ้าวิทยาคมเป็นโรงเรียนที่ผู้วิจัยปฏิบัติหน้าที่งานสายสอนอยู่ และเห็นปัญหาที่เยาวชนคนตาคมมีข้อมูลทางด้านประวัติศาสตร์ท้องถิ่นของตนเองน้อย และใช้ในการกำหนดโจทย์สร้างนวัตกรรมในการวิจัยครั้งนี้

3. กลุ่มผู้ให้ข้อมูล

ผู้อำนวยการโรงเรียนทุ่งฟ้าวิทยาคม มีเกณฑ์การคัดเลือกแบบเจาะจง (Criterion Based Selection) เนื่องจากเป็นผู้มีความรู้ และเชี่ยวชาญทางด้านหลักสูตรสถานศึกษาในการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียน ได้แก่ ผู้อำนวยการโรงเรียนทุ่งฟ้าวิทยาคม

กลุ่มผู้มีประสบการณ์ทางด้านการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียน

ครูผู้มีประสบการณ์ทางด้านการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนทุ่งฟ้าวิทยาคม มีเกณฑ์การคัดเลือกแบบเจาะจง (Criterion Based Selection) เนื่องจากเป็นผู้มีความรู้ และประสบการณ์ด้านการศึกษาในการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียน ได้แก่ ครูกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม

4. ผู้ให้ความรู้ มีเกณฑ์การคัดเลือกจากเป็นกลุ่มที่ส่งเสริมความรู้ในส่วนของประวัติศาสตร์ความเป็นมาของสถานที่ต่าง ๆ ในเขตแหล่งประวัติศาสตร์ในเมืองระแหง ได้แก่

พระปลัดสมบุญ วรธรรมโม วัดดอยข่อยเขาแก้ว อำเภอเมือง จังหวัดตาก โดยใช้ในการเลือกแบบเจาะจง (Criterion Based Selection) เนื่องจากเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ ความรู้ ความเข้าใจและสามารถให้ข้อมูลได้อย่างลึกซึ้งที่สุด และเห็นความเปลี่ยนแปลงจากอดีตสู่ปัจจุบัน

จนชาวบ้านขนานนามว่า “ปราชญ์ชาวบ้าน” โดยท่านเคยดำรงตำแหน่งผู้ใหญ่บ้าน ตำบลแม่ท้อ อำเภอมือง จังหวัดตาก และสามารถให้ข้อมูลประวัติศาสตร์บอกเล่าเกี่ยวกับแหล่งประวัติศาสตร์ในเขตวัดดอยข่อยเขาแก้ว

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอนในการดำเนินการวิจัยตามระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพและศึกษาจากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยนำกรอบวิจัยเป็นแนวทางในการใช้เครื่องมือในการวิจัยให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. แบบสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) โดยผู้วิจัยเข้าไปมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลความรู้กับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก ตลอดจนสังเกตพฤติกรรมกรรมการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้และสังเกตการณ์ โดยเข้าไปมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมด้วยกันกับบุคคลหรือกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ละเอียดและครบถ้วน

2. แนวคำถามในการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) โดยการใช้แนวคำถามเป็นการสัมภาษณ์โดยตรงกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก ทั้งนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนทุ่งฟ้าวิทยาคม จังหวัดตาก กลุ่มผู้ให้ความรู้ กลุ่มหน่วยงานภาครัฐ และกลุ่มผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทางด้านการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียน โดยกำหนดเป็นแนวคำถามปลายเปิด ซึ่งได้มาจากการทบทวนเอกสารแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยคำถามจะถูกถามในรูปแบบของการปฏิสัมพันธ์แบบต่าง ๆ โดยเปิดโอกาสให้นักเรียนร่วมมีโอกาสพูดคุยและแสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระระหว่างผู้วิจัยในการตอบคำถาม โดยผู้วิจัยจะมีการตั้งคำถามหลักเอาไว้ ซึ่งแบบที่สร้างขึ้นจะมีความแตกต่างกันไปตามความเหมาะสมในแต่ละกลุ่มผู้ให้ข้อมูล

3. สื่อวีดิโอกิจกรรมผ่าน YouTube การเรียนรู้ประวัติศาสตร์สมัยพระเจ้าตากสินมหาราช เมืองระแหงบนฐานชุมชน เพื่อสร้างเยาวชนนักสื่อความหมาย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย เป็นกิจกรรมเสริมศักยภาพการเรียนรู้กับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนทุ่งฟ้าวิทยาคม จังหวัดตาก ปีการศึกษา 2564 โดยใช้สื่อวีดิโอเป็นสื่อกระตุ้นความอยากรู้อยากเรียนรู้นักเรียนจะได้รับชมวีดิโอ และได้เวลาในการค้นคว้าความรู้เกี่ยวกับวัดดอยข่อยเขาแก้วเพิ่มเติม 1 ชั่วโมง และแบ่งกลุ่มออกเป็นห้องละ 2 กลุ่ม มีจำนวน 2 ห้อง แต่ละกลุ่มจะมีสมาชิกไม่เกิน 8 คน หลังจากนั้นจะเริ่มกิจกรรมระดมสมองการเรียนรู้ นวัตกรรมครูสู่นวัตกรรมผู้เรียน เป็นการวางแผนสร้างนวัตกรรมของกลุ่มตนเอง สื่อความหมายประวัติศาสตร์สมัยพระเจ้าตากสินมหาราชในเมืองระแหงบนฐานชุมชนเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดวิธีในการเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้

1. การศึกษารวบรวมข้อมูลจากเอกสาร เอกสารหรือข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย ได้แก่ หนังสือ เอกสารท้องถิ่น งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และบทสัมภาษณ์ของผู้เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์สมัยพระเจ้าตากสินมหาราชในเมืองระแหงบนฐานชุมชนเพื่อสร้างเยาวชนนักสื่อความหมาย โดยใช้การสัมภาษณ์แบบเปิดกว้าง โดยผู้ให้ข้อมูลหลักตอบคำถามและแสดงความคิดเห็นได้อย่างอิสระ

2. วิธีการสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) โดยผู้วิจัยเข้าไปมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลและความรู้ผ่าน YouTube การเรียนรู้ประวัติศาสตร์สมัยพระเจ้าตากสินมหาราชในเมืองระแหงบนฐานชุมชน เพื่อสร้างเยาวชนนักสื่อความหมาย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย กับกลุ่มเป้าหมาย ชักถามและจดบันทึกข้อมูลที่ต้องการเพิ่มเติมได้ เพื่อสังเกตพฤติกรรมกรรมการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้ โดยเข้าไปใช้ชีวิตร่วมกับกลุ่มเป้าหมาย มีการกระทำกิจกรรมจนกระทั่งเข้าใจความรู้สึก ความสัมพันธ์ ความหมายที่คนเหล่านั้นให้ต่อปรากฏการณ์ทางสังคมที่ผู้วิจัยกำลังศึกษาอยู่ ซึ่งเมื่อสังเกตแล้วจะต้องมีการซักถามและการจดบันทึกข้อมูลด้วย ซึ่งอาจจดบันทึกในระหว่างการสังเกตหรือในภายหลังก็ได้ เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ละเอียดและครบถ้วน

3. วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เป็นการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลหลัก โดยกำหนดใช้คำถามปลายเปิดแบบเจาะลึก ซึ่งได้มาจากการทบทวนเอกสารแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้อง ทั้งในเชิงทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์สมัยพระเจ้าตากสินมหาราชในเมืองระแหงบนฐานชุมชน เพื่อให้ได้ข้อมูลที่มีความลึกซึ้งเข้าถึงข้อมูลของกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก ได้แก่ กลุ่มนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนทุ่งฟ้าวิทยาคม จังหวัดตาก ปีการศึกษา 2564 กลุ่มผู้ให้ความรู้ กลุ่มหน่วยงานภาครัฐ กลุ่มผู้มีประสบการณ์ทางด้านการจัดการเรียนการสอนประวัติศาสตร์ในโรงเรียน และนำผลการวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัย คือ เพื่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้พัฒนาทักษะเยาวชนนักสื่อความหมายประวัติศาสตร์สมัยพระเจ้าตากสินมหาราชในเมืองระแหงบนฐานชุมชน แล้วนำมาเสนอต่อการจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อวิเคราะห์การจัดกิจกรรมการเรียนรู้พัฒนาทักษะเยาวชนนักสื่อความหมายประวัติศาสตร์สมัยพระเจ้าตากสินมหาราชในเมืองระแหงบนฐานชุมชน

4. สื่อวีดิโอกิจกรรมผ่าน YouTube การเรียนรู้ประวัติศาสตร์สมัยพระเจ้าตากสินมหาราช เมืองระแหงบนฐานชุมชน เพื่อสร้างเยาวชนนักสื่อความหมาย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย เป็นกิจกรรมเสริมศักยภาพการเรียนรู้กับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนทุ่งฟ้าวิทยาคม จังหวัดตาก ปีการศึกษา 2564 โดยใช้สื่อวีดิโอเป็นสื่อกระตุ้นความอยากเรียนรู้ของนักเรียนจะได้รับชมวีดิโอ และได้เวลาในการค้นคว้าความรู้เกี่ยวกับวัดดอยข่อยเขาแก้วเพิ่มเติม 1 ชั่วโมง และแบ่งกลุ่มออกเป็นห้องละ 2 กลุ่ม มีจำนวน 2 ห้อง รวมมี 4 กลุ่ม แต่ละกลุ่มจะมีสมาชิกไม่เกิน 8 คน หลังจากนั้นจะเริ่มกิจกรรมระดมสมองการเรียนรู้ นวัตกรรมครูสู่นวัตกรรมผู้เรียน เป็นการวางแผนสร้างนวัตกรรม

ของกลุ่มตนเองสื่อความหมายประวัติศาสตร์สมัยพระเจ้าตากสินมหาราชในเมืองระแหงบนฐานชุมชน เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ ระยะเวลาที่กำหนด ซึ่งในระหว่างการทำกิจกรรมการเรียนรู้ดังกล่าวจะมีคะแนนการมีส่วนร่วมของสมาชิกในกลุ่มเป็นสิ่งกระตุ้นเพื่อให้ผู้เรียนเกิดความกระตือรือร้น ในการระดมสมองและสร้างนวัตกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ คะแนนดังกล่าว คือ คะแนนในแบบสังเกตแบบมีส่วนร่วมเพื่อทำกิจกรรม

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการวิเคราะห์สรุปอุปนัย (Analytic Induction) โดยการวิเคราะห์สรุปข้อมูลจากนวัตกรรมวิธีสื่อความหมายประวัติศาสตร์สมัยพระเจ้าตากสินมหาราชในเมืองระแหงบนฐานชุมชนเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์แบบพรรณนา ซึ่งเป็นแบบพรรณนาเชิงวิเคราะห์ (Analytical Description) ที่ได้จากการสังเกต สัมภาษณ์ และร่วมแสดงความคิดเห็นของผู้ให้ข้อมูลหลักพร้อมสนทนาร่วมกันเพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์การวิจัย หลังจากนั้นจะนำเสนอรายงานแบบพรรณนาเชิงวิเคราะห์

ตรวจสอบข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีการตรวจสอบคุณภาพความน่าเชื่อถือของข้อมูล โดยอาจารย์ที่ปรึกษาการศึกษาอิสระ (การศึกษาอิสระ IS) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐเชษฐ์ พูลเจริญ และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อจรร่า ศรีพันธ์ เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ว่าข้อความในแบบสอบถามเป็นข้อความที่ตรงกับสิ่งที่ต้องการศึกษาเพื่อให้เกิดถูกต้องและครอบคลุมเนื้อหาเชิงทฤษฎีที่ได้ศึกษาวิเคราะห์ความถูกต้องด้วยวิธีการตรวจสอบข้อมูลจากวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล (Methodological Triangulation) จากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ เพื่อรวบรวมข้อมูล โดยใช้การสังเกตการซักถามผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ศึกษาข้อมูลเพิ่มเติมจากแหล่งเอกสาร ตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูล เพื่อเตรียมใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลในขั้นตอนต่อไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ในการศึกษา

วิธีการดำเนินการวิจัย

ตาราง 1 สภาพปัจจุบันการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์

วัตถุประสงค์	เครื่องมือ	ผู้ให้ข้อมูลหลัก	การวิเคราะห์	ผลที่คาดว่าจะได้รับ
เพื่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้พัฒนาทักษะเยาวชนนักสื่อความหมายประวัติศาสตร์สมัยพระเจ้าตากสินมหาราชในเมืองระแหงบนฐานชุมชน	แนวคำถามในการสัมภาษณ์เชิงลึก In-depth Interview	ศึกษาสภาพปัจจุบันของการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์สมัยพระเจ้าตากสินมหาราชในเมืองระแหง - กลุ่มที่ 1 กลุ่มนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนทุ่งฟ้าวิทยาคม จังหวัดตาก ปีการศึกษา 2564 จำนวน 1 คน - กลุ่มที่ 2 กลุ่มนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนตากพิทยาคม จังหวัดตาก ปีการศึกษา 2564 จำนวน 1 คน - กลุ่มที่ 3 กลุ่มนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสรรพวิทยาคม จังหวัดตาก ปีการศึกษา 2564 จำนวน 1 คน	การวิเคราะห์ตีความแบบพรรณนา (Analytical Description) ได้จากการสัมภาษณ์และร่วมแสดงความคิดเห็นของผู้ให้ข้อมูลหลัก พร้อมร่วมกันสนทนาเพื่อน ๆ ข้อมูลมาวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ การวิจัยและรายงานแบบพรรณนาเชิงวิเคราะห์	กิจกรรมการเรียนรู้พัฒนาทักษะเยาวชนนักสื่อความหมายประวัติศาสตร์สมัยพระเจ้าตากสินมหาราชในเมืองระแหงบนฐานชุมชน

ตาราง 2 การเรียนรู้ประวัติศาสตร์สมัยพระเจ้าตากสินมหาราชในเมืองระแหงบนฐานชุมชน

วัตถุประสงค์	เครื่องมือ	ผู้ให้ข้อมูลหลัก	การวิเคราะห์	ผลที่คาดว่าจะได้รับ
เพื่อการจัดกิจกรรม	แบบสังเกต	ศึกษาการเรียนรู้	การวิเคราะห์ตีความ	กิจกรรม
กิจกรรม	แบบมี	ประวัติศาสตร์สมัย	แบบพรรณนา	การเรียนรู้พัฒนา
การเรียนรู้	ส่วนร่วม	พระเจ้าตากสินมหาราช	(Analytical	ทักษะเยาวชน
พัฒนาทักษะ	Participant	ในเมืองระแหงบนฐาน	Description)	นักสื่อความหมาย
เยาวชนนักสื่อ	Observation	ชุมชน	ได้จากการสัมภาษณ์	ประวัติศาสตร์
ความหมาย		- กลุ่มที่ 4 กลุ่มนักเรียน	และร่วมแสดง	สมัยพระเจ้า
ประวัติศาสตร์		ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4	ความคิดเห็นของ	ตากสินมหาราช
สมัยพระเจ้า		โรงเรียนทุ่งฟ้าวิทยาคม	ผู้ให้ข้อมูลหลัก	ในเมืองระแหง
ตากสิน		จังหวัดตาก ปีการศึกษา	พร้อมร่วมกัน	บนฐานชุมชน
มหาราช		2564 จำนวน 29 คน	สนทนาเพื่อน ๆ	
ในเมืองระแหง		- กลุ่มที่ 5 กลุ่มผู้ให้	ข้อมูลวิเคราะห์	
บนฐานชุมชน		ความรู้ ผู้อำนวยการ	ตามวัตถุประสงค์	
		โรงเรียนทุ่งฟ้าวิทยาคม	การวิจัยและรายงาน	
		จำนวน 1 คน กลุ่มผู้มี	แบบพรรณนา	
		ประสบการณ์ทางด้าน	เชิงวิเคราะห์	
		การจัดการเรียนการสอน		
		ในโรงเรียน จำนวน 1 คน		
		- กลุ่มที่ 6 กลุ่มผู้ให้		
		ความรู้ จำนวน 1 คน		
		- กลุ่มที่ 7 กลุ่ม		
		หน่วยงานภาครัฐ		
		จำนวน 2 คน		

ตาราง 3 สรุปขั้นตอนวิธีการดำเนินการวิจัย

ศึกษาข้อมูลจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง 1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์สมัยพระเจ้าตากสินมหาราชในเมืองระแหง	ลงพื้นที่จริงเพื่อสำรวจ ข้อมูลและการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลหลัก	1. ได้ปัญหาสภาพปัจจุบันของการจัดการเรียนรู้ 2. ผู้วิจัยถ่ายทำสร้างนวัตกรรมสื่อวีดีโอ youtube เรื่อง การเรียนรู้ประวัติศาสตร์สมัยพระเจ้าตากสินมหาราชเมืองระแหงบนฐานชุมชน เพื่อสร้างเยาวชนนักสื่อความหมาย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย วิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยด้วยเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
2. เพื่อพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้พัฒนาทักษะเยาวชนนักสื่อความหมายประวัติศาสตร์สมัยพระเจ้าตากสินมหาราชในเมืองระแหงบนฐานชุมชน	ใช้เครื่องมือ แบบสังเกตแบบมีส่วนร่วม	1. นวัตกรรมครูสู่นวัตกรรมผู้เรียน 2. นักเรียนได้เรียนรู้วัฒนธรรมสื่อวีดีโอ youtube ของครูศึกษาค้นคว้าความรู้เพิ่มเติมในประวัติศาสตร์ท้องถิ่น และระดมสมอง 2. นำไปสู่พัฒนาทักษะเยาวชนนักสื่อความหมายประวัติศาสตร์ สมัยพระเจ้าตากสินมหาราชในเมืองระแหงบนฐานชุมชน 3. สร้างนวัตกรรมของกลุ่มตนเอง โดยส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์
ครูผู้สอน ได้แนวทางการจัดกิจกรรมส่งเสริมศักยภาพการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ สถานศึกษา นำผลการวิจัยนี้ไปศึกษา พัฒนา และสร้างหลักสูตรท้องถิ่น ชุมชนจังหวัดตาก ได้ฐานข้อมูลที่เป็นประโยชน์แก่ชุมชนและสามารถนำมาเป็นแนวทางในการสนับสนุนการจัดการศึกษาโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นได้อย่างเหมาะสม สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สามารถนำแนวทางการจัดกิจกรรมไปใช้ในการนิเทศการศึกษาอย่างมีคุณภาพ กระทรวงการศึกษา นำมาเป็นแนวทางในการกำหนดข้อเสนอการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นได้อย่างเหมาะสม		

บทที่ 4

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษา เรื่อง การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์สมัยพระเจ้าตากสินมหาราชในเมืองระแหงบนฐานชุมชน เพื่อสร้างเยาวชนนักสื่อความหมาย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย มีวัตถุประสงค์เพื่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้พัฒนาทักษะเยาวชนนักสื่อความหมายประวัติศาสตร์สมัยพระเจ้าตากสินมหาราชในเมืองระแหงบนฐานชุมชน ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการที่หลากหลาย ซึ่งประกอบด้วย ข้อมูลจากการสังเกตแบบมีส่วนร่วม ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก และข้อมูลจากงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง นำมาวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้การวิเคราะห์สรุปอุปนัย (Analytic Induction) โดยการวิเคราะห์สรุปข้อมูลจากนวัตกรรมนักเรียนเยาวชนนักสื่อความหมาย สำหรับผลการวิจัยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์สมัยพระเจ้าตากสินมหาราชในเมืองระแหงบนฐานชุมชน เพื่อสร้างเยาวชนนักสื่อความหมาย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยผู้วิจัยได้แบ่งผลการวิจัยออกเป็น 2 ประเด็นหลัก ประกอบด้วย การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์สมัยพระเจ้าตากสินมหาราชในเมืองระแหงบนฐานชุมชน และผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้พัฒนาทักษะเยาวชนนักสื่อความหมายประวัติศาสตร์สมัยพระเจ้าตากสินมหาราชในเมืองระแหงบนฐานชุมชน ดังนี้

กระบวนการสร้างกิจกรรมการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์สมัยพระเจ้าตากสินมหาราชในเมืองระแหงบนฐานชุมชน

ผู้วิจัยศึกษากระบวนการสร้างการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์สมัยพระเจ้าตากสินมหาราชในเมืองระแหงบนฐานชุมชน ออกเป็น 2 ด้าน คือ สภาพปัจจุบันที่ส่งผลต่อการจัดการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์ แนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ องค์ความรู้ด้านประวัติศาสตร์ ท้องถิ่นวัดดอยข่อยเขาแก้ว และกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์สมัยพระเจ้าตากสินมหาราชในเมืองระแหงบนฐานชุมชน ดังนี้

1. ศึกษาสภาพปัจจุบันของการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์สมัยพระเจ้าตากสินมหาราชในเมืองระแหง

จากการศึกษาข้อมูลสภาพปัจจุบันและปัญหาด้านการจัดการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์ การสังเกตการสอนวิชาประวัติศาสตร์ในระดับชั้นมัธยมศึกษา พบว่า ครูผู้สอนนั้นยังมีการสอนแบบบรรยาย เล่าเรื่อง ให้นักเรียนฟังและการท่องจำ ไม่มีการใช้สื่ออื่น เพื่อกระตุ้นหรือเพิ่มความอยากรู้

ของนักเรียนเพื่อให้เหมาะสมกับวัยหรือธรรมชาติของนักเรียน ซึ่งข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ครูผู้สอนที่มีประสบการณ์ทางด้านการจัดการเรียนการสอน พบประเด็นปัญหาสำคัญ ดังนี้

1.1 หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 กลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สาระประวัติศาสตร์ การจัดการเรียนการสอนให้ได้ครบตามมาตรฐานตัวชี้วัด และสาระการเรียนรู้ที่กำหนดจึงเป็นเรื่องยากที่ผู้สอนจะจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ที่ทำท่าย และสร้างความอยากเรียนรู้ให้นักเรียนเห็นความสำคัญของวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สาระประวัติศาสตร์ และยากที่นักเรียนอยากค้นคว้าความรู้เพิ่มเติมหลังเรียนจบชั่วโมงเรียน 50 นาที ต่อใน 1 คาบของสัปดาห์ ครูผู้สอนจึงต้องจัดการเรียนรู้ด้วยการบรรยาย การเล่าเรื่อง ขาดการหาเทคนิค และวิธีการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เป็นเพียงการจัดการเรียนการสอนการบรรยาย การเล่าเรื่องให้เป็นไปตามมาตรฐานตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้ที่กำหนดอย่างรวดเร็วและทันเวลา

1.2 วิชาประวัติศาสตร์ มีการจัดการเรียนการสอนให้ได้ครบตามมาตรฐานตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้ที่กำหนดในหลักสูตรเท่านั้น เพราะแค่เนื้อหาวิชาตามประวัติศาสตร์กระแสหลักที่มีก็มีปริมาณมาก การเรียนประวัติศาสตร์ท้องถิ่นหรือความสำคัญของบุคคลสำคัญทางประวัติศาสตร์ที่มีความสัมพันธ์กับพื้นที่จริงยังมีข้อมูลน้อยและสภาพปัจจุบันค่อยถูกกลืนเลือน

1.3 คุณครูผู้สอนมีปัญหาด้านการแพร่ระบาดไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ 2019 หรือ โควิด-19 ทำให้ไม่สามารถสอนประวัติศาสตร์ด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างเต็มศักยภาพ ไม่สามารถลงลึกด้านประวัติศาสตร์ การลงพื้นที่ โดยเฉพาะประวัติศาสตร์ท้องถิ่นที่เป็นเรื่องใกล้ตัว

แม้ว่าในปัจจุบันนายสมชัย กิจเจริญรุ่งโรจน์ ผู้ว่าราชการจังหวัดตาก และ ดร.อวยชัย ศรีตระกูล ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตาก ให้การสนับสนุนการจัดการเรียนรู้ วิชาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นผ่านโครงการผ่านทางการศึกษาหลายโครงการ แต่คุณครูส่วนใหญ่ก็เลือกการจัดการเรียนรู้ด้วยการบรรยาย การเล่าเรื่อง และขาดการหาเทคนิคและวิธีการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญเพื่อให้การจัดการเรียนรู้เป็นไปอย่างรวดเร็วทันเวลาในแต่ละชั่วโมง สอนประวัติศาสตร์ กระแสหลักตามนโยบายภาครัฐและตามหนังสือเรียน โดยไม่ค่อยได้ให้ความสำคัญกับประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ซึ่งแตกต่างจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์สมัยพระเจ้าตากสินมหาราชในเมืองระแหงบนฐานชุมชนเพื่อสร้างเยาวชนนักรบสื่อความหมาย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย กิจกรรมเรียกว่า “ผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง” (Student Center) องค์ความรู้ที่มีบนฐานชุมชน อีกทั้งยังส่งเสริมตามนโยบายของจังหวัดตากและสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตากที่ให้การสนับสนุนการจัดการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์ท้องถิ่น การศึกษาในศตวรรษที่ 21 เป็นการเตรียมคนยุคใหม่จึงต้องมีทักษะที่สูงในการเรียนรู้และปรับตัว ครูเพื่อศิษย์ต้องพัฒนาตนเองให้มีทักษะของการเรียนรู้ด้วย และในขณะเดียวกันต้องมีทักษะในการทำหน้าที่ครูยุคใหม่

2. ศึกษาการเรียนรู้ประวัติศาสตร์สมัยพระเจ้าตากสินมหาราชในเมืองระแหงบนฐาน

ชุมชน

การเรียนรู้ประวัติศาสตร์สมัยพระเจ้าตากสินมหาราชในเมืองระแหงบนฐานชุมชน ครูผู้สอนมีแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์นั้น ต้องจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย ประวัติศาสตร์ที่นักเรียนให้ความสนใจเป็นพิเศษคือประวัติศาสตร์ที่มีอยู่ในท้องถิ่น เกิดความภูมิใจ ให้ความสำคัญ เห็นคุณค่าคู่ควรแก่การรักษา

ทักษะเยาวชนนักสื่อความหมายที่สามารถถ่ายทอดความรู้ท้องถิ่นของตนเองโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แหล่งประวัติศาสตร์สมัยพระเจ้าตากสินมหาราชในเมืองระแหงบนฐานชุมชน

นักเรียนเป็นนักประชาสัมพันธ์แหล่งประวัติศาสตร์ในชุมชนด้วยนวัตกรรมครูผู้สอนนักเรียน โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แหล่งประวัติศาสตร์สมัยพระเจ้าตากสินมหาราชในเมืองระแหงบนฐานชุมชน การสร้างสื่อการประชาสัมพันธ์ที่สามารถถ่ายทอดความรู้ท้องถิ่นของตนเอง มีทักษะการสื่อสาร และทักษะการวางแผนการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ แบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม โดยแต่ละกลุ่มมีการนำเสนอประวัติศาสตร์ตามฉบับแนวมุมที่อยากให้คนนอกชุมชนได้เห็นและเรียนรู้ไปกับพวกเขา

กลุ่มที่ 1 ใช้ทักษะเทคโนโลยีในการตัดต่อคลิปวิดีโอแนะนำการเชิญชวนไปท่องเที่ยวแหล่งประวัติศาสตร์ โดยที่ความน่าสนใจของกลุ่มนี้มีการแต่งเพลงเกี่ยวกับสถานที่วัดดอยข่อยเขาแก้ว และขับร้องจากดนตรีที่ทำขึ้นเอง

ภาพ 6 สมาชิกกลุ่มที่ 1 เชิญชวนไปท่องเที่ยวแหล่งประวัติศาสตร์

ภาพ 7 กลุ่มที่ 1 บุรณาการวิชาประวัติศาสตร์กับวิชาดนตรี

กลุ่มที่ 2 ใช้ทักษะเทคโนโลยีในการตัดต่อคลิปวิดีโอนำเสนอการเชิญชวนไปท่องเที่ยวแหล่งประวัติศาสตร์ โดยที่ความน่าสนใจของกลุ่มนี้มีการใช้ภาษาที่หลากหลายในการนำเสนอ การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ เช่น ภาษาไทย ภาษากะเหรี่ยง และภาษาม้ง

ภาพ 8 สมาชิกกลุ่มที่ 2 เชิญชวนไปท่องเที่ยวแหล่งประวัติศาสตร์

ภาพ 9 สมาชิกกลุ่มที่ 2 ภาษานำเที่ยวแห่งประวัติศาสตร์

กลุ่มที่ 3 ใช้ทักษะเทคโนโลยีในการตัดต่อคลิปวิดีโอนำเสนอแหล่งประวัติศาสตร์ โดยที่ความน่าสนใจของกลุ่มนี้มีการใช้ทักษะเทคโนโลยีภาพที่สวยงาม สามารถถ่ายมุมมองที่สวยงามของวัดอย่างทั่วถึง

ภาพ 10 กลุ่มที่ 3 เทคโนโลยีนำเที่ยวแห่งประวัติศาสตร์

กลุ่มที่ 4 ใช้ทักษะเทคโนโลยีในการตัดต่อคลิปวิดีโอนำเสนอการเชิญชวนไปท่องเที่ยวแหล่งประวัติศาสตร์ โดยที่ความน่าสนใจของกลุ่มนี้มีการใช้ข้าวต้มมัดเป็นหนึ่งในการนำเสนอใส่ความเป็นอาหารไทยที่คนรับประทานดั้งเดิม และมีการผสมผสานความคิดสร้างสรรค์ผสมดอกไม้ให้เกิดสี ใส่ความทันสมัยที่ได้รับความนิยมเข้าไปด้วย เพราะสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชทรงโปรดผู้มี ความซื่อสัตย์ต่อชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ พระกระยาหารที่เสวยเป็นอาหารไทยที่เป็นอาหารเดินทัพ เช่น เครื่องของแห้งต่าง ๆ แต่มีผู้ที่มีนิมิตได้บอกเล่าต่อกันมาว่า พระเจ้าตากสินทรงโปรด ข้าวต้มมัด และไข่ต้ม

ภาพ 11 สมาชิกกลุ่มที่ 4 พระกระยาหารที่ทรงโปรดเสวย

ภาพ 12 กลุ่มที่ 4 กิจกรรมเตรียมข้าวต้มมัด

ภาพ 13 กลุ่มที่ 4 กิจกรรมห่อข้าวต้มมัด (1)

ภาพ 14 กลุ่มที่ 4 กิจกรรมห่อข้าวต้มมัด (2)

ภาพ 15 กลุ่มที่ 4 กิจกรรมห่อข้าวต้มมัด (3)

สื่อ/แหล่งเรียนรู้ในชุมชน

วัดดอยข่อยเขาแก้ว วัดดอยข่อยเขาแก้ว หรือ วัดพระเจ้าตาก ตั้งอยู่บนเนินเขา ขนาด 100x600 สูง 20 เมตร ทางทิศใต้ของห้วยแม่ท้อและอยู่ฝั่งตะวันตกของแม่น้ำปิง วัดนี้ตั้งห่างจากแม่น้ำปิง ประมาณ 250 เมตร อยู่ในเขต ตำบลแม่ท้อ อำเภอเมือง จังหวัดตาก ปัจจุบันไม่มีพระสงฆ์จำพรรษา แต่มีพระพุทธรูปแว่พักปักกรด ณ บริเวณสถานที่แห่งนี้ไม่ขาด

ในปีพุทธศักราช 2534-2547มูลนิธิสมเด็จพระเจ้าตากฯ และ จังหวัดตาก พร้อมด้วยกรมศิลปากร ได้ร่วมกันขุดค้น และบูรณะโบราณสถานภายในบริเวณวัดแห่งนี้ จากการศึกษา พบว่าบริเวณดังกล่าว มีการตั้งรกรากถิ่นฐาน และสร้างอาคารศาสนสถาน สมัยที่ 1 ในระหว่าง 1500-2000 ปีมาแล้ว กลุ่มชนก่อนประวัติศาสตร์ตอนปลายหรือโลหะได้มาตั้งถิ่นฐานบริเวณ ดอยข่อยเขาแก้ว อาศัยที่ราบลุ่มทำการเกษตรกรรมเพาะปลูก และหาสัตว์น้ำ มีการตั้งบ้านเรือนบนเนินเขา เพื่อป้องกันน้ำหลากในฤดูฝน ชุมชนนี้มีเทคโนโลยีในการปั้นเครื่องปั้นดินเผาและการหล่อสำริด เหล็กเพื่อใช้งาน ได้พบหลักฐานประเภทหม้อ พาน เครื่องใช้ในหลุมศพด้วย ซึ่งมีการทาบแต่งวางข้างศิระซึ่งหันไปทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือ 20 องศา การขุดค้นบริเวณวิหาร หรือ พลับพลา พบโครงกระดูก จำนวน 2 โครง มีสภาพไม่สมบูรณ์ และยังค้นพบกระโหลก และหอกสำริด จากสภาพที่พบ สันนิษฐานว่าอาจจะถูกรบกวนจากการสร้างอาคาร ใน สมัยกรุงศรีอยุธยาสมัยที่ 2 กลุ่มชนสมัยอยุธยา เข้ามาตั้งถิ่นฐานจากหลักฐานในพระราชพงศาวดาร กล่าวว่าในสมัยของ สมเด็จพระมหาจักรพรรดิ (พุทธศักราช 2091-2111) พระเจ้าหงสาวดี ได้ให้ พระเจ้าเชียงใหม่ ต่อเรือรบไว้ที่ ตำบลระแหง (ปัจจุบันเป็นที่ตั้งศาลากลางจังหวัดตาก) จึงเป็นชุมชนตั้งแต่ครั้ง กรุงศรีอยุธยา เข้าตี หัวเมืองเชียงใหม่

วัดดอยข่อยเขาแก้ว มีความเกี่ยวเนื่องกับองค์พระมหากษัตริย์ชาติต้นกรุง สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี เบื้องต้น สถานที่แห่งนี้ มีความผูกพัน มีความสัมพันธ์แนบแน่นกับ สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี มหาราช ถึง 2 วาระสำคัญด้วยกัน ซึ่งจะนำเสนอประวัติศาสตร์ให้ทราบในรายละเอียดต่อไป วาระแรก ในปีพุทธศักราช 2302 ขณะ สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี มหาราช ดำรงตำแหน่ง พระยาตาก (เจ้าเมืองตาก) วันหนึ่ง ได้ไปบำเพ็ญทานกาลกุศลที่ วัดดอยข่อยเขาแก้วเมืองตากในวันนั้นมีชาวบ้านชาวเมืองมาประชุมกันเป็นจำนวนมากด้วยปรารถนาขึ้นชมบารมีเจ้าเมือง คนใหม่ผู้นี้มีจิตใจโอบอ้อมอารีแก่ราษฎร หลังจาก พระยาตาก (สิน)บำเพ็ญกุศลแต่พระภิกษุสงฆ์เรียบร้อยแล้ว พระยาตาก (สิน) ได้เดินทางไปหิบบไม้เคาะ ระฆังขึ้นมาถือไว้ แล้วตั้งคำสัตย์อธิษฐานขึ้นในใจว่าถ้าข้าพเจ้า มีบุญญาบารมีมากพอที่จะเป็นที่พึ่งของอาณาประชาราษฎร์ได้อย่างไร เทียงแท่นนอน ขอให้ไม้ระฆังที่ขวางไปนี้ จงผ่าแก้วขาดกลาง โดยที่ถ้ายแก้วที่ขาด สองท่อนนี้ไม่แตก จะนำแก้วที่ขาดสองท่อนนี้ไปทำเป็นเจดีย์บรรจุพระสารีริกธาตุ จากนั้น พระยาตาก ก็เหวี่ยงไม้ตีระฆังไปหาแก้วน้ำที่วางอยู่เบื้องหน้า ซึ่งห่างออกไป 10 ศอก (5 เมตร) ท่ามกลางสายตาของพระภิกษุสงฆ์ และศาสนิกล้นศาลา สายตาทุกคู่จับจ้อง พระยาตาก (สิน) อย่างไม่ลดละ ไม้เคาะระฆังพุ่งเข้าตัดแก้วใบนั้นขาดออกจากกัน โดยไม่มี

การแตกสลายเลยแม้แต่เล็กน้อยนับว่าเป็นเรื่องอัศจรรย์ใจแก่ผู้คนทั้งหลาย ซึ่งได้มาอยู่ ณ ศาลาโรงธรรม ในเวลานั้น พลังจิตอันแน่วแน่ของ พระยาตาก (สิน) เป็นไปตามคำอธิษฐานทุกประการ แต่กาลข้างหน้าจะเป็นอย่างไร ชาวเมืองตาก ไม่อาจจะล่วงรู้ได้ ภายหลังจากการเสียภัยแล้ว พระองค์ได้ให้ ช่างนำลูกแก้วไปติดไว้ที่ ยอดพระเจดีย์ วัดดอยข่อยเขาแก้ว 1 ลูก และอีก 1 ลูก ข้าราชการ พ่อค้า และประชาชน ได้ขออนุญาตนำไปติดไว้ที่ ยอดพระเจดีย์ วัดกลางสวนดอกไม้ เวลาผ่านไปหลายปี ลูกแก้วที่ติดยอดพระเจดีย์ทั้งสองแห่ง ได้หลุดหายไป เนื่องจากยอดพระเจดีย์ได้หักพังลง วาระที่ 2 ในปีพุทธศักราช 2317 สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี महाराज (ครองราชย์พุทธศักราช 2311-2325) พระองค์ทรงเสด็จยกทัพไปตี เมืองเชียงใหม่ ครั้งที่ 1 ซึ่งขณะนั้นพม่าปกครองอยู่ เมื่อครั้งพระองค์ เสด็จกลับจาก เมืองเชียงใหม่ ได้ทรงแวะประทับ ณ ตำหนักสวนมะม่วง บ้านระแหง ได้พระราชทาน ปืนคาบศิลา จำนวน 100 กระบอก ให้กับ ชาวบ้านระแหง ไว้เพื่อป้องกันข้าศึกศัตรู และได้เสด็จไปนมัสการพระปฏิมากร ณ วัดดอยข่อยเขาแก้ว พระองค์ตรัสประกาศตามพระสงฆ์รูปหนึ่ง ถึงครั้งที่พระองค์ทรงอธิษฐานเสียภัยที่วัดแห่งนี้ว่า จำพระองค์ได้หรือไม่ พระสงฆ์ตอบว่า จำพระองค์ได้ดี สิ่งที่นาสนใจภายในวัดแห่งนี้ ดังนี้ 1) พระอุโบสถ ลักษณะเป็นอาคารก่ออิฐถือปูนแบบ ศิลปะอยุธยา ตอนกลางถึงตอนปลาย ขนาด 7.27x13.5x3.30 เมตร มีลานประทักษิณ และกำแพงแก้วล้อมรอบฐานก่ออิฐของวิหาร 2) พลับพลา ที่ประทับพลับพลาสำหรับข้าราชการตามเสด็จ 3) พระเจดีย์ราย พระเจดีย์ราย 3 องค์ 4) ศาลเสด็จแม่นกเอี้ยง และศาลเสด็จพ่อไผ่ฮอง เป็นศาลที่ตั้งขึ้น เพื่อบูชา พระราชมารดาและพระราชบิดาใน สมเด็จพระเจ้ากรุงธนบุรี महाराज 5) บ่อหมักปูนโบราณซึ่งสันนิษฐานว่าใช้หมักปูนเพื่อทำปูนปั้นประดับพระอุโบสถและวิหาร วัดดอยข่อยเขาแก้ว ได้ขึ้นทะเบียนโบราณสถาน โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 52 ตอนที่ 75 วันที่ 6 มีนาคม พุทธศักราช 2478

ภาพ 16 โบราณสถานวัดดอยข่อยเขาแก้ว

ภาพ 17 บริเวณหน้าพระอุโบสถ

ภาพ 18 พระอุโบสถ

ภาพ 19 บริเวณหน้าพระอุโบสถลานบูชา

ภาพ 20 พระอุโบสถด้านหน้า

ภาพ 21 วิหาร

ภาพ 22 พลับพลา

ภาพ 23 เจดีย์

ภาพ 24 บ่อหมักปูนขาว

การเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์ จะเป็นการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย เน้นให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติ สร้างให้นักเรียนเป็นนักเรียนนักคิด เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ จะเป็นวิชาที่ไม่น่าเบื่ออีกต่อไป สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ซึ่งการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ สำหรับระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายนั้น โดยต้องคำนึงถึงวัยของผู้เรียน ความเหมาะสม ความถนัด และความสนใจของนักเรียน การเรียนรู้ประวัติศาสตร์สมัยพระเจ้าตากสินมหาราชในเมืองระแหงบนฐานชุมชน เป็นกิจกรรมที่ให้นักเรียนได้รับประสบการณ์ตรง สัมผัสกับบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ซึ่งจะทำให้เกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริง โดยผู้วิจัยสามารถสรุปประเด็นสำคัญที่สอดคล้องและนำไปใช้ในการเรียนรู้ประวัติศาสตร์สมัยพระเจ้าตากสินมหาราชในเมืองระแหงบนฐานชุมชน เพื่อทักษะเยาวชนนักสื่อสารความหมายที่สามารถถ่ายทอดความรู้ท้องถิ่นของตนเองโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แหล่งประวัติศาสตร์สมัยพระเจ้าตากสินมหาราชในเมืองระแหงบนฐานชุมชนได้

...การจัดการการเรียนรู้ประวัติศาสตร์ในปัจจุบันเป็นเรื่องที่ยาก เนื้อหาวิชาค่อนข้างมาก เนื้อหาวิชาจำเป็นที่จะต้องทำให้นักเรียนจำได้ เพื่อนำไปสอบกับข้อสอบ เช่น การสอบ O-NET ฉะนั้น การสอนวิชาประวัติศาสตร์จึงเป็นการสอนที่เน้นการท่องจำ สอนแบบบรรยายยุคสถานการณ์การแพร่ระบาดไวรัสโคโรนา (โควิด-19) ทำให้ครูต้องสอนออนไลน์ ปฏิสัมพันธ์ของครูกับนักเรียนเป็นไปแบบทิศทางเดียว ครูเป็นผู้ทอล์กโชว์เนื้อหา นักเรียนมีการโต้ตอบเนื้อหาได้น้อย และมีข้อจำกัดในการทำกิจกรรมร่วมกัน การสอนประวัติศาสตร์ท้องถิ่นที่เกี่ยวข้องกับพระเจ้าตากสินมหาราชยังเป็นไปได้น้อย เพราะมีเนื้อหาในชุมชนน้อย ครูขาดโอกาสหาความรู้และเตรียมการสอนเรื่องท้องถิ่นที่เป็นไปได้ยาก เนื่องจากภาระงานพิเศษที่มี

(ครูผู้สอน 1, โรงเรียนทุ่งฟ้าวิทยาคม, 5 กรกฎาคม 2564)

...ดิฉันมีความคิดเห็นส่วนตัวที่ชอบเรียนประวัติศาสตร์ เพราะการเรียนประวัติศาสตร์สามารถเรียนรู้เรื่องราวในอดีต สามารถมีการเลือกใช้ข้อมูลปรับปรุงเพื่อให้เข้ากับชีวิตปัจจุบันในการดำเนินชีวิตได้ นอกเหนือจากที่ครูสอนหนูก็มีสื่อการเรียนรู้ในการสืบค้นผ่านอินเทอร์เน็ตเรียนรู้เพิ่มเติม ส่วนประวัติศาสตร์ท้องถิ่นข้าพเจ้าได้เรียนในตอนที่ข้าพเจ้าศึกษาอยู่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ได้ลงพื้นที่จริงที่มีความสนุกสนานและเต็มไปด้วยเนื้อหาสาระ ข้าพเจ้าเกิดความตื่นเต้นและเข้าใจถึงโบราณสถานแต่ละที่อย่างลึกซึ้งขึ้น ยกตัวอย่างเช่น วัดพระบรมธาตุ เจดีย์ยุทธหัตถี หรือแม้แต่วัดดอยข่อยเขาแก้วในเมือง คุณครูมีการจัดกิจกรรมแบบเป็นฐานและให้ความรู้ เรียนรู้ประวัติศาสตร์อย่างมีความสุขจนลืมไปว่านี่คือการเรียนเพราะทุกอย่างเป็นเหมือนการพาท่องเที่ยว ถ่ายรูปในสถานที่ที่มีความสวยงาม

มีเรื่องราวในอดีตที่มีความหมายต่อคุณจังหวัดตาก และอาจกล่าวได้ว่าเป็นความหมายที่สำคัญต่อคนไทยทั้งแผ่นดิน

(ผู้เรียน 1, โรงเรียนทุ่งฟ้าวิทยาคม, 5 กรกฎาคม 2564)

...การจัดการเรียนการสอนในรายวิชาประวัติศาสตร์ เป็นเรื่องที่ทำนายและเป็นสิ่งที่ทีมบริหารให้ความสนใจ เพราะเป็นวิชาที่ใกล้ตัวเราสามารถบ่งบอกถึงความเป็นตัวตนและความเป็นรากเหง้าของชุมชนได้ จังหวัดตากถือเป็นเส้นทางทางประวัติศาสตร์ ในอดีตที่มีความสำคัญต่อการสร้างแผ่นดินไทย มีบุคคลสำคัญทางประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องอย่างมาก หากลูกหลานชาวจังหวัดตากได้เรียนรู้ความเป็นมาอย่างลึกซึ้งคงเป็นประโยชน์ที่จะทำให้เกิดความรักและความภาคภูมิใจ ช่วยกันส่งเสริมสถานที่ในประวัติศาสตร์ของจังหวัดให้เป็นที่รู้จัก เป็นแห่งศึกษาประวัติศาสตร์และบุคคลสำคัญที่ประวัติศาสตร์จะสามารถให้คนในชุมชนสร้างอาชีพและการท่องเที่ยวได้

(ผู้อำนวยการโรงเรียนทุ่งฟ้าวิทยาคม, 20 กรกฎาคม 2564)

...วัดดอยข่อยเขาแก้วมีพื้นที่ 88 ไร่ มีโบสถ์มหาอุดด้านบนมีตรามหาเศขเป็นตราประจำพระองค์สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช พระอุโบสถมีใบเสมาคู่ล้อมรอบ หมายถึงเป็นวัดอารามหลวงพระมหากษัตริย์ทรงสร้าง ครั้งเมื่ออดีตพระองค์ทรงใช้ในการวางแผนตีข้าศึก ให้หัวพระสวมนต์ปฏิบัติกรรมฐาน สมเด็จพระเจ้าตากสินมีความเลื่อมใสในพระพุทธศาสนา ก่อนจะไปสู้รบพระองค์ท่านจะพาทหารสวมนต์ก่อน ปัจจุบันวัดดอยข่อยเขาแก้วเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ มีมณฑก พลับพลา นั่งโบสถ์ มีพระวิหารมีลานช้างม้า และมีอัฐิของพระบิดามารดา มีกำแพงไขคูเมือง 3 ชั้นชั้นนอก ชั้นกลาง ชั้นในเพื่อเป็นการลาดตระเวนดูแลความปลอดภัย ทิศเหนือจะติดกับลำห้วยแม่ท้อทิศตะวันตกจะติดกับชุมชนแม่ท้อ ซึ่งในอดีตพระองค์ท่านเคยใช้เป็นที่พักแรมตั้งทัพ สมัยท่านเป็นพระยาตาก ปัจจุบันกรมศิลปากรภาค 6 สุโขทัยดูแล และมูลนิธิวัดดอยข่อยเขาแก้วดูแลร่วมกัน มีการบูรณะสถานที่เกิดขึ้น เมื่อปี พ.ศ. 2534 วัดดอยข่อยเขาแก้วจะมีกิจกรรมหลัก เช่น วันสำคัญทางพระพุทธศาสนาจะมีการปฏิบัติธรรม มีคนมาถือศีล และทุกวันที่ 17 เมษายนของทุกปี จะมีการจัดอุปสมบทหมู่เทิดพระเกียรติถวายพระองค์ท่าน ปัจจุบันปี 2565 ครบรอบเป็นที่ 19 ที่มีการจัดงาน

(พระครูวัดดอยข่อยเขาแก้ว, 21 กรกฎาคม 2564)

ดังนั้น การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์สมัยพระเจ้าตากสินมหาราชในเมืองระแหงบนฐานชุมชนเพื่อสร้างเยาวชนนักสื่อความหมาย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ถือว่าเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ตามนโยบายของหน่วยงานภาครัฐ และต้นสังกัดการศึกษา และสามารถตอบสนองความต้องการ การเรียนรู้ที่เหมาะสมกับวัยของนักเรียนสามารถทำให้นักเรียนมีทักษะในศตวรรษที่ 21 ปลูกฝังการรักถิ่นฐาน ความสามัคคี มีความรับผิดชอบ สร้างความภาคภูมิใจให้กับชุมชน และช่วยกระตุ้นเศรษฐกิจให้ชุมชนเป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลายกับสังคมภายนอกตรงตาม ใช้กิจกรรมการเรียนรู้พัฒนาทักษะเยาวชนนักสื่อความหมายประวัติศาสตร์สมัยพระเจ้าตากสินมหาราชในเมืองระแหงบนฐานชุมชน ทำให้ประวัติศาสตร์กินได้ เพราะสามารถสร้างรายได้เลี้ยงปากท้องจากแหล่งโบราณสถานในชุมชนกับแหล่งประวัติศาสตร์ที่มีบนฐานชุมชนทำให้นักเรียนเกิดทัศนคติใหม่ที่ดีกับการเรียนประวัติศาสตร์

นอกจากนี้ ครูผู้สอนยังเป็นส่วนสำคัญในการออกแบบกิจกรรมการจัดการการเรียนรู้เพื่อกำหนดบรรยากาศในชั้นเรียนให้เอื้อและอำนวยความสะดวกต่อการเรียนรู้ของนักเรียน มีทั้งอุปสรรคต่อการเรียนรู้ในสถานการณ์การแพร่ระบาดไวรัสโคโรนาหรือโควิด-19 ก็ยังเป็นอุปสรรคต่อการจัดเก็บข้อมูล สถานการณ์ที่โรงเรียนต้องมีการจัดการเรียนการสอนแบบออนไลน์ เป็นข้อท้าทายต่อการจัดการเรียนรู้ของครูผู้สอนมาก

ในสถานการณ์ที่ผู้เรียนเกิดความเป็นอิสระในการเรียนรู้ภายนอกห้องเรียน ได้ฝึกให้ผู้เรียนเกิดทักษะการสังเกตและการสำรวจ รวมทั้งทักษะที่จำเป็นในคริสต์ศตวรรษที่ 21 ทักษะการเรียนรู้และนวัตกรรมคิดสร้างสรรค์ใฝ่ใจนวัตกรรมมีวิจารณ์ญาณแก้ปัญหาเป็นสื่อสารคดีเต็มใจร่วมมือ ทำให้เกิดทักษะสารสนเทศ สื่อ เทคโนโลยีอัปเดตทุกข้อมูลข่าวสารรู้เท่าทันสื่อรอบรู้เทคโนโลยีสารสนเทศฉลาดสื่อสาร และที่สำคัญทักษะชีวิตและอาชีพมีความยืดหยุ่น รู้จักปรับตัว ริเริ่มสิ่งใหม่ ใส่ใจดูแลตัวเอง รู้จักเข้าสังคม เรียนรู้วัฒนธรรม มีความเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี รับผิดชอบหน้าที่สามารถพัฒนาสู่อาชีพในอนาคตได้ โดยหมั่นหาความรู้รอบด้าน ซึ่งผู้เรียนสามารถเชื่อมโยงและแพร่กระจายนำไปสู่พัฒนาการเรียนรู้ในด้านต่าง ๆ ทั้งด้านอารมณ์และบุคลิกภาพ ผู้เรียนเกิดความกระตือรือร้นตื่นตัว ทั้งยังส่งผลให้เกิดความสนุกสนานในการเรียน เกิดความมั่นใจสามารถสร้างตัวตนที่ดีตามความสามารถเฉพาะตัว ต่อยอดนวัตกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ไปยังสถานที่อื่น ๆ ของประวัติศาสตร์ในท้องถิ่น เกิดความภาคภูมิใจในตัวเอง โดยส่งผลถึงผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในรายวิชาประวัติศาสตร์และวิชาอื่น ๆ ที่สูงเพิ่มขึ้น เป็นส่วนสำคัญที่ส่งผลให้เกิดกระบวนการจัดการกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์สมัยพระเจ้าตากสินมหาราชในเมืองระแหงบนฐานชุมชนเพื่อสร้างเยาวชนนักสื่อความหมาย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย

บทที่ 5

สรุปและอภิปรายผล

การวิจัย เรื่อง การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์สมัยพระเจ้าตากสินมหาราชในเมืองระแหงบนฐานชุมชนเพื่อสร้างเยาวชนนักร้องความหมาย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย มีวัตถุประสงค์เพื่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้พัฒนาทักษะเยาวชนนักร้องความหมายประวัติศาสตร์สมัยพระเจ้าตากสินมหาราชในเมืองระแหงบนฐานชุมชน สำหรับประโยชน์ของงานวิจัย คือ 1)ครูผู้สอน ได้แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์สมัยพระเจ้าตากสินมหาราชในเมืองระแหงบนฐานชุมชนเพื่อสร้างเยาวชนนักร้องความหมาย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ไปประยุกต์ใช้กับการจัดการเรียนการสอนวิชาประวัติศาสตร์ในสถานศึกษา 2) นักเรียน ได้นำความรู้ และประสบการณ์เป็นแนวทางในการเรียนรู้จากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์สมัยพระเจ้าตากสินมหาราชในเมืองระแหงบนฐานชุมชนเพื่อสร้างเยาวชนนักร้องความหมาย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายอำเภอเมืองจังหวัดตากบนฐานชุมชน 3) สถานศึกษา นำผลการวิจัยนี้ ไปศึกษา พัฒนา และสร้างหลักสูตรท้องถิ่นการจัดการศึกษาโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษา 4) ชุมชนจังหวัดตาก ได้ฐานข้อมูลที่เป็นประโยชน์แก่ชุมชนและสามารถนำมาเป็นแนวทางในการสนับสนุนการจัดการศึกษาโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่นได้อย่างเหมาะสม 5) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สามารถนำแนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์สมัยพระเจ้าตากสินมหาราชในเมืองระแหงบนฐานชุมชนเพื่อสร้างเยาวชนนักร้องความหมาย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายไปใช้ในการนิเทศการศึกษาอย่างมีคุณภาพ 6) กระทรวงการศึกษา นำมาเป็นแนวทางในการกำหนดข้อเสนอการศึกษาประวัติศาสตร์ท้องถิ่นได้อย่างเหมาะสม

งานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีขอบเขตของการวิจัยในด้านเนื้อหา คือ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบันของการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์สมัยพระเจ้าตากสินมหาราชในเมืองระแหง ผู้สอน ผู้เรียน สื่อ/แหล่งเรียนรู้ในชุมชน เนื้อหาที่จะสอน วิธีการสอน สภาพแวดล้อมการเรียนรู้ สิ่งที่เกี่ยวข้องต่อการเรียนรู้ อุปสรรคต่อการเรียนรู้ 2) ศึกษาการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์สมัยพระเจ้าตากสินมหาราชในเมืองระแหงบนฐานชุมชนทั้งประวัติความเป็นมาภูมิหลังและภูมิเมืองของประวัติศาสตร์ในเมืองระแหง ศึกษาทักษะเยาวชนนักร้องความหมายที่สามารถถ่ายทอดความรู้ท้องถิ่นของตนเอง โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แหล่งประวัติศาสตร์สมัยพระเจ้าตากสินมหาราชในเมืองระแหงบนฐานชุมชน ด้านผู้ให้ข้อมูลหลัก คือ 1) ศึกษาสภาพปัจจุบันของการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์สมัยพระเจ้าตากสินมหาราชในเมืองระแหง กลุ่มนักเรียน ได้แก่ ระดับชั้น

มัธยมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนทุ่งฟ้าวิทยาคม จังหวัดตาก ปีการศึกษา 2564 จำนวน 1 คน กลุ่มนักเรียน ได้แก่ ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนตากพิทยาคม จังหวัดตาก ปีการศึกษา 2564 จำนวน 1 คน กลุ่มนักเรียน ได้แก่ ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนสรรพวิทยาคม จังหวัดตาก ปีการศึกษา 2564 จำนวน 1 คน 2) ศึกษาการเรียนรู้ประวัติศาสตร์สมัยพระเจ้าตากสินมหาราชในเมืองระแหง บนฐานชุมชน กลุ่มนักเรียน ได้แก่ ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนทุ่งฟ้าวิทยาคม จังหวัดตาก ปีการศึกษา 2564 จำนวน 29 คน กลุ่มครูผู้มีประสบการณ์ทางด้านการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียน ผู้อำนวยการโรงเรียนทุ่งฟ้าวิทยาคม จำนวน 1 คน และครูกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนทุ่งฟ้าวิทยาคม จำนวน 1 คน กลุ่มผู้ให้ความรู้ มีเกณฑ์ การคัดเลือกจากเป็นกลุ่มที่ส่งเสริมความรู้ในส่วนของประวัติความเป็นมาของสถานที่ต่าง ๆ ในเขต แหล่งประวัติศาสตร์ในเมืองระแหง ได้แก่ พระปลัดสมบุรณ์ วรรณมโฆวัดดอยข่อยเขาแก้ว อำเภอเมือง จังหวัดตาก โดยใช้การเลือกแบบเจาะจง (Criterion Based Selection) เนื่องจากเป็นผู้ที่มีประสบการณ์ ความรู้ ความเข้าใจและสามารถให้ข้อมูลได้อย่างลึกซึ้งที่สุด และเห็นความเปลี่ยนแปลงจากอดีต สู่ปัจจุบัน จนชาวบ้านขนานนามว่า “ปราชญ์ชาวบ้าน” อาศัยอยู่ที่ตำบลแม่ท้อ อำเภอเมือง จังหวัดตาก 34 ปี โดยท่านเคยดำรงตำแหน่งรองประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบลแม่ท้อทำงานท้องถิ่น 16 ปี ดำรงตำแหน่งผู้ใหญ่บ้าน 12 ปี และปัจจุบันอุปสมบทเมื่อวันที่ 10 มีนาคม 2563 ปัจจุบันบวช อาศัยที่วัดดอยข่อยเขาแก้ว 2 พรรษาได้รับการแต่งตั้งเป็นพระที่ปรึกษาเจ้าคณะภาค 5 ดูแลด้าน การศึกษามหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (มจร.) และสามารถให้ข้อมูลประวัติศาสตร์ บอกเล่าเกี่ยวกับแหล่งประวัติศาสตร์ในเขตวัดดอยข่อยเขาแก้วจำนวน 1 รูป ชาวบ้าน โดยเป็นชาวบ้าน ในเขตตำบลแม่ท้อ อำเภอเมือง จังหวัดตาก โดยใช้การเลือกแบบเจาะจง (Criterion Based Selection) เนื่องจากเป็นบุคคลที่มีถิ่นฐานอาศัยมาโดยกำเนิด จำนวน 1 คน 3) ศึกษาทักษะเยาวชนนักสื่อความหมาย ที่สามารถถ่ายทอดความรู้ท้องถิ่นของตนเอง โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แหล่งประวัติศาสตร์สมัย พระเจ้าตากสินมหาราชในเมืองระแหงบนฐานชุมชน กลุ่มหน่วยงานภาครัฐ มีเกณฑ์การคัดเลือกจาก เป็นกลุ่มสนับสนุนความรู้ทางด้านแหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์จังหวัดตาก ได้แก่ ครูกลุ่มสาระสังคม ศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ส่วนขอบเขตด้านพื้นที่ โรงเรียนทุ่งฟ้าวิทยาคม ตำบลท้องฟ้า อำเภอ บ้านตาก จังหวัดตาก เป็นโรงเรียนที่ผู้วิจัยเห็นปัญหาที่เยาวชนคนตาคมมีข้อมูลทางด้านประวัติศาสตร์ ท้องถิ่นของตนเองน้อย และใช้ในการกำหนดโจทย์สร้างนวัตกรรมในการวิจัยครั้งนี้ วัดดอยข่อยเขาแก้ว ตำบลแม่ท้อ อำเภอเมือง จังหวัดตาก เนื่องจากบริเวณนี้เป็นแหล่งศึกษาประวัติศาสตร์ จังหวัดตาก มีประวัติความเป็นมาในอดีตอย่างยาวนาน ที่มีความเกี่ยวข้องกับพระเจ้าตากสินมหาราช ตอนดำรง ตำแหน่ง พระยาตาก (เจ้าเมืองตาก)

สำหรับเครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูลมี 3 แบบ คือ 1) แบบสังเกตแบบมีส่วนร่วม (Participant Observation) สังเกตพฤติกรรมกรรมการเข้าร่วมกิจกรรมการเรียนรู้และสังเกตการณ์ โดยเข้าไปมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม 2) แนวคำถามในการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) 3) สื่อวิดีโอกิจกรรมผ่าน YouTube การเรียนรู้ประวัติศาสตร์สมัยพระเจ้าตากสินมหาราชเมืองระแหง บนฐานชุมชน เพื่อสร้างเยาวชนนักสื่อความหมาย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ในการดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการวิเคราะห์สรุปอุปนัย (Analytic Induction) โดยการวิเคราะห์สรุปข้อมูลจากนวัตกรรมวิดีโอสื่อความหมายประวัติศาสตร์สมัยพระเจ้าตากสินมหาราชในเมืองระแหงบนฐานชุมชนเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์แบบพรรณนา ซึ่งเป็นแบบพรรณนาเชิงวิเคราะห์ (Analytical Description) ที่ได้จากการสังเกต สัมภาษณ์ ตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูลด้วยวิธีการตรวจสอบโดยอาจารย์ที่ปรึกษาการศึกษาอิสระ (การศึกษาอิสระ IS) เพื่อตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ว่าข้อความในแบบสอบถามเป็นข้อคำถามที่ตรงกับสิ่งที่ต้องการศึกษาเพื่อให้เกิดถูกต้องและครอบคลุมเนื้อหาเชิงทฤษฎีที่ได้ศึกษาวิเคราะห์ความถูกต้องด้วยวิธีการตรวจสอบข้อมูลจากวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล (Methodological Triangulation) จากแหล่งข้อมูลต่าง ๆ เพื่อรวบรวมข้อมูลโดยใช้การสังเกตการซักถามผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ศึกษาข้อมูลเพิ่มเติมจากแหล่งเอกสาร ตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูล เพื่อเตรียมใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลในขั้นตอนต่อไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ในการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัยสามารถสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยได้ดังนี้ คือ วัตถุประสงค์เพื่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้พัฒนาทักษะเยาวชนนักสื่อความหมายประวัติศาสตร์สมัยพระเจ้าตากสินมหาราชในเมืองระแหงบนฐานชุมชน โดยผู้วิจัยได้แบ่งผลการวิจัยออกเป็น 2 ประเด็นหลัก ดังนี้

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์สมัยพระเจ้าตากสินมหาราชในเมืองระแหงบนฐานชุมชน โดยแบ่งออกเป็น 2 ด้าน คือ

1. สภาพปัจจุบันของการจัดการเรียนรู้ประวัติศาสตร์สมัยพระเจ้าตากสินมหาราชในเมืองระแหง จากการศึกษาข้อมูลสภาพปัจจุบันและปัญหาด้านการจัดการเรียนรู้วิชาประวัติศาสตร์จากการสังเกตการสอนวิชาประวัติศาสตร์ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย **ครูผู้สอน**มีวิธีการสอนแบบบรรยาย เล่าเรื่อง ให้นักเรียนฟังและการท่องจำ ไม่มีการใช้สื่ออื่น เพื่อกระตุ้นหรือเพิ่มความอยากรู้ของนักเรียนเพื่อให้เหมาะสมกับวัยหรือธรรมชาติของนักเรียน **ผู้เรียน**การเรียนรู้ประวัติศาสตร์เป็นการเรียนแบบเรื่องเดิมเนื้อหาไม่มีความหลากหลาย เป็นเพียงการสอนประวัติศาสตร์กระแสหลัก การเรียนการสอนในยุคปัจจุบันเป็นการเรียนการสอนแบบออนไลน์ที่ครูเน้นใช้ PowerPoint ในการสอนพร้อมกับแบบบรรยาย เล่าเรื่อง และการอธิบาย **สื่อ/แหล่งเรียนรู้**ในชุมชนนอกเหนือจากที่ครูสอน

ก็มีสื่อการเรียนรู้ในการสืบค้นผ่านอินเทอร์เน็ตเรียนรู้เพิ่มเติม หรือสื่อจาก Google ที่นักเรียนเลือกใช้ประจำเพราะเข้าถึงได้ง่าย **เนื้อหาที่จะสอนส่วนใหญ่เป็นเรื่องพระมหากษัตริย์ไทย การแบ่งยุคสมัยจากสมัยสุโขทัย เป็นยุคสมัยอยุธยา เป็นยุคสมัยกรุงธนบุรี และเป็นยุคสมัยรัตนโกสินทร์ และประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเน้นตามประวัติพื้นที่ใกล้เคียง วิธีการสอนแบบบรรยาย เล่าเรื่อง และการอธิบาย สภาพแวดล้อมการเรียนรู้สิ่งที่เอื้อต่อการเรียนรู้โรงเรียนขนาดใหญ่พิเศษมีการจัดทำหลักสูตรท้องถิ่น ที่สามารถให้นักเรียนไปลงพื้นที่เรียนรู้จากสภาพแวดล้อมพื้นที่จริงได้ **ส่วนสภาพแวดล้อมการเรียนรู้อุปสรรคต่อการเรียนรู้**ปัญหาด้านการแพร่ระบาดไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ 2019 หรือโควิด-19 ทำให้ไม่สามารถสอนประวัติศาสตร์ด้วยการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างเต็มศักยภาพ ไม่สามารถลงลึกด้านประวัติศาสตร์ การลงพื้นที่ได้โดยเฉพาะประวัติศาสตร์ท้องถิ่นที่เป็นเรื่องใกล้ตัว**

2. การเรียนรู้ประวัติศาสตร์สมัยพระเจ้าตากสินมหาราชในเมืองระแหงบนฐานชุมชน

การเรียนรู้ประวัติศาสตร์สมัยพระเจ้าตากสินมหาราชในเมืองระแหงบนฐานชุมชน ครูผู้สอนมีแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์นั้น ต้องจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย ประวัติศาสตร์ที่นักเรียนให้ความสนใจเป็นพิเศษ คือ ประวัติศาสตร์ที่มีอยู่ในท้องถิ่น การเรียนรู้ในวิชาประวัติศาสตร์ควรเริ่มต้นการเรียนรู้จากสิ่งที่ใกล้ตัวและตามความสนใจของนักเรียน เกิดความภูมิใจ ให้ความสำคัญ เห็นคุณค่าคู่ควรแก่การรักษา รวมทั้งการได้ไปศึกษาแหล่งเรียนรู้จากสภาพจริง ได้หาข้อมูลค้นคว้าสร้างกระบวนการการทำงานเป็นกลุ่มที่ให้ความสามัคคี ความเพียรพยายาม เพื่อจะสร้างความคิดสร้างสรรค์ผ่านนวัตกรรม เป็นวิชาที่ไม่น่าเบื่ออีกต่อไปสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย ต้องสร้างกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญโดยต้องคำนึงถึงวัยของผู้เรียน ความเหมาะสม ความถนัด และความสนใจของผู้เรียน การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์สมัยพระเจ้าตากสินมหาราชในเมืองระแหงบนฐานชุมชนเพื่อสร้างเยาวชนนักสื่อความหมาย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย นักเรียนได้รับประสบการณ์ตรง สัมผัสกับบรรยากาศการได้ลงมือปฏิบัติ สิ่งทีเอื้อต่อการเรียนรู้ ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริง

ทักษะเยาวชนนักสื่อความหมายที่สามารถถ่ายทอดความรู้ท้องถิ่นของตนเองโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แหล่งประวัติศาสตร์สมัยพระเจ้าตากสินมหาราชในเมืองระแหงบนฐานชุมชน นักเรียนเป็นนักประชาสัมพันธ์แหล่งประวัติศาสตร์ในชุมชนด้วยนวัตกรรมครูผู้สอน โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แหล่งประวัติศาสตร์สมัยพระเจ้าตากสินมหาราชในเมืองระแหงบนฐานชุมชน การสร้างสื่อการประชาสัมพันธ์ที่สามารถถ่ายทอดความรู้ท้องถิ่นของตนเอง มีทักษะการสื่อสาร และทักษะการวางแผนการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ แบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม โดยแต่ละกลุ่มมีการนำเสนอประวัติศาสตร์ตามฉบับแนวมุมที่อยากให้คนนอกชุมชนได้เห็นและเรียนรู้ไปกับพวกเขา ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ท้องถิ่น นักเรียนได้เห็นคุณค่าประวัติศาสตร์ความเป็นมาของ

จังหวัดตากวัดดอยข่อยเขาแก้วโบราณสถานที่แห่งนี้ มีความผูกพัน มีความสัมพันธ์แนบแน่นพระเจ้าตากสินมหาราช และเป็นการปลูกฝังให้นักเรียนเกิดจิตสำนึกรักท้องถิ่นของตนเอง เกิดความภาคภูมิใจต่อการเสียสละของบรรพบุรุษและพัฒนาทักษะการเรียนรู้ในคริสต์ศตวรรษที่ 21 ทั้งนี้ ในการเรียนรู้ให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติ ส่งเสริมกระบวนการคิดการออกแบบนวัตกรรมของกลุ่มตนเอง ซึ่งอาจเป็นการบูรณาการให้นักเรียนได้เกิดกระบวนการคิดวิเคราะห์เชื่อมโยงกับศาสตร์วิชาอื่น ๆ เช่น ทักษะเทคโนโลยีการทำคลิปวิดีโอตัดต่อ การถ่ายภาพ วิชาภาษาไทยในการเขียนบทดำเนินเรื่อง วิชาดนตรีในการสร้างเพลงประกอบ ที่สำคัญคือทักษะเยาวชนนักสื่อความหมายที่สามารถถ่ายทอดความรู้ท้องถิ่นของตนเองโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แหล่งประวัติศาสตร์สมัยพระเจ้าตากสินมหาราชในเมืองระแหงบนฐานชุมชน

ผู้วิจัยสามารถสรุปประเด็นสำคัญที่สอดคล้องและนำไปใช้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์สมัยพระเจ้าตากสินมหาราชในเมืองระแหงบนฐานชุมชนเพื่อสร้างเยาวชนนักสื่อความหมาย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย พบว่า หลักการสำคัญของกิจกรรม มีดังนี้

1. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์สมัยพระเจ้าตากสินมหาราชในเมืองระแหงบนฐานชุมชนเพื่อสร้างเยาวชนนักสื่อความหมาย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย
2. กิจกรรมการเรียนรู้พัฒนาทักษะเยาวชนนักสื่อความหมายประวัติศาสตร์สมัยพระเจ้าตากสินมหาราชในเมืองระแหงบนฐานชุมชน
3. ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ท้องถิ่น โดยผ่านกระบวนการวิธีทางประวัติศาสตร์
4. สร้างความภาคภูมิใจให้นักเรียนรักและหวงแหนท้องถิ่น

ผู้วิจัยได้การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์สมัยพระเจ้าตากสินมหาราชในเมืองระแหงบนฐานชุมชนเพื่อสร้างเยาวชนนักสื่อความหมาย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายด้วยการนวัตกรรมการรู้สู่ผู้เรียน นวัตกรรมสื่อวีดิโอ YouTube เรียนรู้ยังสถานที่จริง และให้นักเรียนชมสื่อวีดิโอ YouTube ค้นคว้าความรู้เพิ่มเติมเพื่อสร้างนวัตกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ท้องถิ่น นักเรียนได้เห็นคุณค่าประวัติศาสตร์ความเป็นมาของจังหวัดตากวัดดอยข่อยเขาแก้ว โบราณสถานที่แห่งนี้ ภายใต้ “กิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์สมัยพระเจ้าตากสินมหาราชในเมืองระแหงบนฐานชุมชน” โดยใช้นวัตกรรมสื่อวีดิโอ YouTube ซึ่งในระหว่างการทำกิจกรรมการเรียนรู้ดังกล่าว ใช้คะแนนเป็นสิ่งกระตุ้นเพื่อให้ผู้เรียนเกิดความกระตือรือร้นสร้างนวัตกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ท้องถิ่น โดยมีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์สมัยพระเจ้าตากสินมหาราชในเมืองระแหงบนฐานชุมชนเพื่อสร้างเยาวชนนักสื่อความหมาย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย มีข้อมูลให้เรียนรู้เรื่องราวประวัติความเป็นมาของโบราณสถานที่สำคัญในจังหวัดตากผ่านประสบการณ์ตรง

กิจกรรมดังกล่าวสอดคล้องกับตัวชี้วัดและตรงตามจุดประสงค์การเรียนรู้ในหลักสูตรของวิชาประวัติศาสตร์เพิ่มเติม ประวัติความเป็นมาภูมิหลังและภูมิเมืองของประวัติศาสตร์ในเมืองระแหง ทำให้เกิดการเรียนรู้ที่มีความหมายและค้นพบความรู้ด้วยตนเองอย่างแท้จริง

อภิปรายผล

ผลการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์สมัยพระเจ้าตากสินมหาราชในเมืองระแหงบนฐานชุมชนเพื่อสร้างเยาวชนนักสื่อความหมาย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ผู้วิจัยสามารถสรุปประเด็นสำคัญออกเป็น 3 องค์ประกอบหลัก คือ ด้านผู้เรียน ด้านผู้สอน และด้านสื่อและแหล่งเรียนรู้ ดังนี้

1. ด้านผู้สอน

ครูผู้สอนได้แนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เทคนิคและวิธีการสอนที่หลากหลาย แนวทางการเรียนที่นักเรียนให้ความสนใจ ได้ไปศึกษาแหล่งเรียนรู้จากสภาพจริง การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เป็นการเรียนการสอนที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติในการทำกิจกรรม เลือกจัดหาแหล่งเรียนรู้ต่าง ๆ โดยต้องคำนึงถึงวัยของนักเรียน และความเหมาะสม จัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้คำแนะนำที่อำนวยความสะดวกให้นักเรียนได้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง หรือการเรียนรู้แบบกลุ่ม ผ่านประสบการณ์จริงโดยคำนึงถึงความแตกต่างของนักเรียน จัดบรรยากาศในห้องเรียนให้น่าเรียน ปลอดภัย และทำช่อง YouTube การเรียนบนฐานชุมชน ในการจัดบรรยากาศการเรียนนอกห้อง ห้องเรียนที่สร้างความรู้ด้วยความสุข เต็มไปด้วยบรรยากาศที่ดีเป็นไปได้จากครูมีส่วนสร้างสรรค์ออกแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยเทคนิคและวิธีการสอนสร้างแรงบันดาลใจให้เกิดการเรียนรู้ตลอดการทำกิจกรรม มีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้รายวิชาประวัติศาสตร์และหน่วยการเรียนรู้ให้สอดคล้องกับมาตรฐานการเรียนรู้ และตัวชี้วัดหรือผลการเรียนรู้ ตามหลักสูตร พัฒนาทักษะการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เพื่อให้นักเรียนได้พัฒนาสมรรถนะและการเรียนรู้ เต็มตามศักยภาพ โดยมีการปรับประยุกต์ให้สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษา นักเรียน และท้องถิ่น มีการสร้างพัฒนาสื่อ นวัตกรรม เทคโนโลยีและแหล่งเรียนรู้เรื่องการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์สมัยพระเจ้าตากสินมหาราชในเมืองระแหงบนฐานชุมชนเพื่อสร้างเยาวชนนักสื่อความหมาย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย สร้างเครื่องมือวัดและประเมินผลการเรียนรู้ด้วยวิธีการที่หลากหลายเหมาะสม กับมาตรฐานการเรียนรู้ จนสื่อ นวัตกรรมกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์สมัยพระเจ้าตากสินมหาราชในเมืองระแหงบนฐานชุมชนเพื่อสร้างเยาวชนนักสื่อความหมาย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ส่งเข้าร่วมผลงานทางวิชาการของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษาตากเป็นที่รู้จักและยอมรับ

2. ด้านผู้เรียน

การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์สมัยพระเจ้าตากสินมหาราชในเมืองระแหงบนฐานชุมชนเพื่อสร้างเยาวชนนักสื่อความหมาย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ใช้กับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ปีการศึกษา 2564 จำนวน 29 คน นักเรียนเกิดการเรียนรู้แบบ Active learning เป็นการฝึกกระบวนการทำงานเป็นกลุ่ม การวางแผนเป็นขั้นตอน และพัฒนาทักษะการเรียนรู้ในคริสต์ศตวรรษที่ 21 จากการสังเกตนักเรียนในการทำกิจกรรมมีความตั้งใจอย่างมากที่จะสร้างสรรค์ผลงานสื่อความหมายประวัติศาสตร์สมัยพระเจ้าตากสินมหาราชในเมืองระแหงบนฐานชุมชนให้ผู้อื่นรู้จัก นักเรียนเกิดความเป็นอิสระได้คิดเองปฏิบัติเอง ส่งผลให้เกิดความสุข สนุกสนานในการทำกิจกรรม มีการวางแผนการเตรียมความพร้อมอย่างเป็นขั้นตอน นักเรียนได้รับประสบการณ์ตรง สัมผัสกับบรรยากาศการได้ลงมือปฏิบัติ สิ่งที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริง

3. ด้านสื่อและแหล่งเรียนรู้

สื่อช่วยให้บรรยากาศในการสอน เกิดความน่าสนใจยิ่งขึ้น ช่วยแบ่งเบาภาระของครูผู้สอนในการเตรียมเนื้อหาเพียงครั้งเดียวสอนได้หลายห้อง เพราะให้นักเรียนศึกษาได้จากสื่อในหัวข้อเดียวกันช่วยให้ครูผู้สอนคิดค้นเทคนิควิธีการใหม่ ๆ ที่ช่วยในการเรียนรู้เกิดความน่าสนใจยิ่งขึ้น สื่อช่วยให้นักเรียนเข้าใจบทเรียนที่ย่างยากซับซ้อนได้ง่ายขึ้นในเวลาอันสั้น เกิดความคิดรวบยอดได้อย่างถูกต้อง ส่งเสริมให้นักเรียนได้ศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง กระตุ้นความสนใจในการเรียน การใช้สื่อทำให้นักเรียนเกิดกระบวนการคิด ทักษะชีวิต ทักษะการทำงาน ทักษะการเรียนรู้ที่สร้างนวัตกรรม ทักษะด้านสารสนเทศ สื่อ และเทคโนโลยี ผลการวิจัยจากการสังเกต พบว่า เมื่อครูใช้สื่อนวัตกรรม การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์สมัยพระเจ้าตากสินมหาราชในเมืองระแหงบนฐานชุมชนเพื่อสร้างเยาวชนนักสื่อความหมาย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายนักเรียนเกิดความอยากรู้ ตั้งคำถาม และนำไปสู่ให้นักเรียนใช้สื่อ/แหล่งเรียนรู้ในชุมชนศึกษาเพิ่มเติมนอกเหนือจากที่ครูสอนก็มีสื่อการเรียนรู้ในการสืบค้นผ่านอินเทอร์เน็ตเรียนรู้เพิ่มเติม หรือสื่อจาก Google ที่นักเรียนเลือกใช้ประจำ เพราะเข้าถึงได้ง่าย โดยมีครูผู้สอนเป็นที่ปรึกษาและส่งเสริมกระตุ้นให้นักเรียนมีความมั่นใจที่จะเรียนรู้

ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยสรุปข้อเสนอแนะ การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์สมัยพระเจ้าตากสินมหาราชในเมืองระแหงบนฐานชุมชนเพื่อสร้างเยาวชนนักสื่อความหมาย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โดยผู้วิจัยสรุปเป็นข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้และข้อเสนอแนะในการวิจัยต่อไป ดังต่อไปนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ควรศึกษาบริบทของพื้นที่และแหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ในจังหวัดตากต่าง ๆ เพื่อให้นักเรียนเกิดความเข้าใจความเป็นมาของประวัติศาสตร์ท้องถิ่นตนเองอย่างถ่องแท้ จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่ยังหลงเหลืออยู่

1.2 ควรปรับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ประวัติศาสตร์สมัยพระเจ้าตากสินมหาราชในเมืองระแหงบนฐานชุมชนเพื่อสร้างเยาวชนนักสื่อความหมาย สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย ให้สอดคล้องกับนักเรียน และสถานการณ์ปัจจุบัน เนื่องด้วยขณะที่ผู้วิจัยจัดกิจกรรมเกิดปัญหาด้านการแพร่ระบาดไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ 2019 หรือโควิด-19 เพื่อให้เกิดความแตกต่างของความหลากหลายทางกิจกรรมได้มากขึ้น

1.3 ควรจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่มีการบูรณาการหลากหลายสาระการเรียนรู้ เพื่อให้ นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติงานชิ้นเดียว แต่สามารถประเมินผลได้หลายสาระการเรียนรู้ แก้ไขปัญหา การลดภาระของนักเรียนที่จะมีความเสี่ยงติด 0, ร, มผ.

1.4 ควรจัดให้มีการศึกษาแหล่งเรียนรู้ทางประวัติศาสตร์ท้องถิ่นที่หลากหลายในจังหวัด ตากที่เป็นการสร้างเสริมประสบการณ์ตรงให้กับผู้เรียนเพิ่มมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นด้วยวิธีการได้พูดคุย สัมภาษณ์ เชิญบุคคลภายนอกที่มีความรู้ความเข้าใจมาบอกเล่าความสำคัญ ความเป็นมา ทำกิจกรรม ร่วมกัน

1.5 ควรนำไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้กับนักเรียนในบริบท อื่น ๆ หรือกลุ่มสาระต่าง ๆ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ผู้เรียน

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยต่อไป

2.1 ควรมีการวิเคราะห์ ส่งเสริม ต่อยอดการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้หลัก ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ตามบริบทของสังคม และชุมชนที่แตกต่างกัน

2.2 ควรมีการวิจัยและพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ในการมีส่วนร่วมของชุมชน หน่วยงานอื่น ๆ เช่น หน่วยงานต้นสังกัด เพื่อให้คำแนะนำช่วยเหลือ การมีส่วนร่วมของชุมชนมาใช้ในการเรียนการสอนสู่มาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานให้บรรลุเป้าหมาย

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

- กรมวิชาการ. (2544). *การสังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ*. กรุงเทพฯ: ศูนย์สาธิตพัฒนา.
- กระทรวงวัฒนธรรม. (2558). *ปกิณกวีวัฒนธรรม จังหวัดพิจิตร*. กรุงเทพฯ: สำนักงานปลัดกระทรวงวัฒนธรรม.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2543). *กลวิธีการจัดการเรียนการสอนที่สอดคล้องกับวิธีเรียน*. กรุงเทพฯ: กองวิจัยทางการศึกษา กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพฯ: ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- ชุดิมา มั่นเหมาะ. (2562). *การจัดกิจกรรมเสริมศักยภาพการเรียนรู้ประวัติศาสตร์เมืองเก่าพิจิตร บนฐานชุมชน*. พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- ทิตินา แคมมณี. (2560). *ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธิดา สารยา. (2529). *ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น*. กรุงเทพฯ: เมืองโบราณ.
- ไพฑูรย์ สินลารัตน์. (2555). *ปรัชญาการศึกษาเบื้องต้น*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เรณู (เงินดี) วิชาศิลป์. (2562). *วันวานที่บ้านตาก*. ตาก: วนตากการพิมพ์.
- วศิน ปัญญาบุตรกุล. (2562). *ประวัติศาสตร์ท้องถิ่น วิธีการศึกษาเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม*. พิษณุโลก: รัตนสุวรรณการพิมพ์ 3.
- ศรีศักร วัลลิโธม. (2533). *พระนครศรีอยุธยาในฐานะราชธานีในศูนย์ศึกษาประวัติศาสตร์อยุธยา*. พระนครศรีอยุธยา: ศูนย์ศึกษาประวัติศาสตร์อยุธยา.
- ศรีศักร วัลลิโธม. (2554). *พัฒนาการทางสังคม-วัฒนธรรมไทย*. กรุงเทพฯ: เมืองโบราณ.
- ศิริกาญจน์ โกสุมภ์, และดารณี คำวังนัง. (2546). *สอนเด็กให้คิดเป็น*. กรุงเทพฯ: ปกรณ์ศิลป์.
- สำราญ แดงประเสริฐ. (2562). *สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชจังหวัดตาก*. ตาก: องค์การบริหารส่วนจังหวัดตาก
- สำราญ แดงประเสริฐ. (2562). *เมืองเชียงใหม่*. ตาก: องค์การบริหารส่วนจังหวัดตาก.
- อรรถจักร สัตยานุรักษ์. (2548). *ประวัติศาสตร์เพื่อชุมชน ทิศทางการศึกษาใหม่ของการศึกษาประวัติศาสตร์*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- อัจฉรา ศรีพันธ์. (2561). *การจัดการศึกษาบนฐานชีวิตและการจัดการศึกษาบนฐานชุมชน*. กรุงเทพฯ: ม.ป.พ.

ภาคผนวก ก

1. หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551
 - 1.1 วิสัยทัศน์
 - 1.2 หลักการ
 - 1.3 จุดหมาย
 - 1.4 สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน
 - 1.5 คุณลักษณะอันพึงประสงค์
 - 1.6 มาตรฐานการเรียนรู้สาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ตัวชี้วัด และสาระการเรียนรู้แกนกลาง
 - สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม
 - สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำรงชีวิตในสังคม
 - สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์
 - สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์
 - สาระที่ 5 ภูมิศาสตร์
 - 1.7 คุณภาพผู้เรียน
2. การเรียนรู้บนฐานชุมชน
 - 2.1 ความหมายของกิจกรรมการเรียนรู้
 - 2.2 องค์ประกอบของกิจกรรมการเรียนรู้
 - 2.3 การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้
 - การจัดการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ (Experiential Learning)
 - การจัดการเรียนรู้แบบปรับใช้สังคม (Service Learning)
 - การจัดการเรียนรู้ตามสภาพจริง (Authentic Learning)
 - 2.4 การหาประสิทธิภาพของกิจกรรมการเรียนรู้
 - แนวทางการวัดและประเมินผล

1. หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

1.1 วิสัยทัศน์

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาผู้เรียนทุกคน ซึ่งเป็นกำลังของชาติให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมดุลทั้งด้านร่างกาย ความรู้ คุณธรรม มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและเป็นพลโลก ยึดมั่นในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข มีความรู้และทักษะพื้นฐาน รวมทั้ง เจตคติ ที่จำเป็นต่อการศึกษาต่อ การประกอบอาชีพและการศึกษาตลอดชีวิต โดยมุ่งเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญบนพื้นฐานความเชื่อว่า ทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้เต็มตามศักยภาพ

1.2 หลักการ

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มีหลักการที่สำคัญ ดังนี้

1. เป็นหลักสูตรการศึกษาเพื่อความเป็นเอกภาพของชาติ มีจุดหมายและมาตรฐานการเรียนรู้เป็นเป้าหมายสำหรับพัฒนาเด็กและเยาวชนให้มีความรู้ ทักษะ เจตคติ และคุณธรรมบนพื้นฐานของความเป็นไทยควบคู่กับความเป็นสากล
2. เป็นหลักสูตรการศึกษาเพื่อปวงชน ที่ประชาชนทุกคนมีโอกาสดำเนินการศึกษาอย่างเสมอภาค และมีคุณภาพ
3. เป็นหลักสูตรการศึกษาที่สนองการกระจายอำนาจ ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของท้องถิ่น
4. เป็นหลักสูตรการศึกษาที่มีโครงสร้างยืดหยุ่นทั้งด้านสาระการเรียนรู้ เวลาและการจัดการเรียนรู้
5. เป็นหลักสูตรการศึกษาที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
6. เป็นหลักสูตรการศึกษาสำหรับการศึกษาในระบบ นอกระบบ และตามอัธยาศัย ครอบคลุมทุกกลุ่มเป้าหมาย สามารถเทียบโอนผลการเรียนรู้ และประสบการณ์

1.3 จุดหมาย

หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี มีปัญญา มีความสุข มีศักยภาพในการศึกษาต่อ และประกอบอาชีพ จึงกำหนดเป็นจุดหมายเพื่อให้เกิดกับผู้เรียน เมื่อจบการศึกษาขั้นพื้นฐาน ดังนี้

1. มีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัยและปฏิบัติตามหลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนาที่ตนนับถือ ยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง
2. มีความรู้ ความสามารถในการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา การใช้เทคโนโลยี และมีทักษะชีวิต

3. มีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี มีสุขนิสัย และรักการออกกำลังกาย
4. มีความรักชาติ มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและพลโลก ยึดมั่นในวิถีชีวิต และการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
5. มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย การอนุรักษ์และพัฒนา สิ่งแวดล้อม มีจิตสำนึกที่มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามในสังคม และอยู่ร่วมกันในสังคมอย่าง มีความสุข

1.4 สมรรถนะสำคัญของผู้เรียน

(สมรรถนะที่โรงเรียนทุ่งฟ้าวิทยาคม) มุ่งให้เกิดตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษา ขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพตามมาตรฐานการเรียนรู้ ซึ่งการพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุ สมรรถนะการเรียนรู้ที่กำหนดนั้นจะช่วยให้ผู้เรียนเกิด สมรรถนะสำคัญ 5 ประการ

1. ความสามารถในการสื่อสาร ถ่ายทอดความคิดข้อมูลข่าวสาร เลือกรับหรือไม่รับ ข้อมูลข่าวสาร ด้วยหลักเหตุผลและความถูกต้อง
2. ความสามารถในการคิด การคิดวิเคราะห์ การคิดสังเคราะห์ การคิดอย่างสร้างสรรค์ การคิดอย่างมีวิจารณญาณ และการคิดอย่างเป็นระบบ เพื่อการตัดสินใจกับตัวเอง และสังคมได้อย่าง เหมาะสม
3. ความสามารถในการแก้ไขปัญหา การแก้ไขปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ ที่เผชิญได้ อย่างถูกต้อง และเหมาะสมบนพื้นฐานหลักของเหตุผลคุณธรรม ประยุกต์ความรู้ มาใช้ในการป้องกัน และแก้ไขปัญหาโดยคำนึงถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นต่อตนเอง สังคม และสิ่งแวดล้อม
4. ความสามารถในการใช้ทักษะชีวิต นำกระบวนการต่าง ๆ ไปใช้ในการดำเนินชีวิต ประจำวัน การเรียนรู้ด้วยตัวเอง การเรียนรู้อย่างต่อเนื่องการทำงาน และการอยู่ร่วมกันในสังคม ส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีระหว่างบุคคล การจัดการปัญหาและความขัดแย้งต่าง ๆ อย่างเหมาะสมกับการปรับตัว ให้เหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม และสภาพแวดล้อม
5. ความสามารถในการใช้เทคโนโลยี ในการเลือกใช้เทคโนโลยีด้านต่าง ๆ และมีทักษะ กระบวนการทางเทคโนโลยีเพื่อพัฒนาตนเองและสังคม ในด้านการเรียนรู้ การสื่อสาร การทำงาน และการแก้ไขปัญหาอย่างสร้างสรรค์ถูกต้อง และมีคุณธรรม

1.5 คุณลักษณะอันพึงประสงค์

คุณลักษณะอันพึงประสงค์ของโรงเรียนทุ่งฟ้าวิทยาคม มุ่งเน้นตามหลักสูตรแกนกลาง การศึกษาขั้นพื้นฐาน มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ เพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่น ในสังคมอย่างมีความสุขในฐานะพลเมืองไทยและพลโลก ดังนี้

1. รักชาติ ศาสน์ กษัตริย์
2. ซื่อสัตย์สุจริต

3. มีวินัย
4. ใฝ่เรียนรู้
5. อยู่อย่างพอเพียง
6. มุ่งมั่นในการทำงาน
7. รักความเป็นไทย
8. มีจิตสาธารณะ

1.6 มาตรฐานการเรียนรู้สาระสังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ตัวชี้วัด และสาระการเรียนรู้แกนกลาง

สาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม

มาตรฐาน ส 1.1 รู้ และเข้าใจประวัติ ความสำคัญ ศาสดา หลักธรรมของพระพุทธศาสนา หรือศาสนา ที่ตนนับถือและศาสนาอื่น มีศรัทธาที่ถูกต้อง ยึดมั่นและปฏิบัติตามหลักธรรมเพื่ออยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข

มาตรฐาน ส 1.2 เข้าใจ ตระหนักและปฏิบัติตนเป็นศาสนิกชนที่ดีและดำรงรักษาพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ

สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำรงชีวิตในสังคม

มาตรฐานที่ 2.1 เข้าใจระบบการเมืองการปกครองในสังคมปัจจุบัน ยึดมั่น ศรัทธา และดำรงรักษาไว้ซึ่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

มาตรฐานที่ 2.2 เข้าใจระบบการเมืองการปกครองในสังคมปัจจุบัน ยึดมั่น ศรัทธา และดำรงรักษาไว้ซึ่งการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

สาระที่ 3 เศรษฐศาสตร์

มาตรฐาน ส.3.1 เข้าใจและสามารถบริหารจัดการทรัพยากรในการผลิตและการบริโภค การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดได้อย่างมีประสิทธิภาพและคุ้มค่า รวมทั้งเข้าใจหลักการของเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อการดำรงชีวิตอย่างมีดุลยภาพ

มาตรฐาน ส 3.2 เข้าใจระบบและสถาบันทางเศรษฐกิจต่าง ๆ ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ และความจำเป็นของการร่วมมือกันทางเศรษฐกิจในสังคมโลก

สาระที่ 4 ประวัติศาสตร์

มาตรฐาน ส 4.1 เข้าใจความหมาย ความสำคัญของเวลาและยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ สามารถใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์มาวิเคราะห์เหตุการณ์ต่าง ๆ อย่างเป็นระบบ

มาตรฐาน ส 4.2 เข้าใจพัฒนาการของมนุษยชาติจากอดีตถึงปัจจุบันในความสัมพันธ์ และการเปลี่ยนแปลงของเหตุการณ์อย่างต่อเนื่อง ตระหนักถึงความสำคัญ และความสามารถวิเคราะห์ผลกระทบที่เกิดขึ้น

มาตรฐาน ส 4.3 เข้าใจความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรมไทย ภูมิปัญญาไทย มีความรัก ความภูมิใจและธำรงความเป็นไทย

สาระที่ 5 ภูมิศาสตร์

มาตรฐาน ส 5.1 เข้าใจลักษณะโลกกายภาพ และความสัมพันธ์ของสรรพสิ่งซึ่งมีผลต่อกัน ใช้แผนที่และเครื่องมือทางภูมิศาสตร์ในการค้นหา วิเคราะห์ และสรุปข้อมูลตามกระบวนการทางภูมิศาสตร์ ตลอดจนใช้ภูมิสารสนเทศอย่างมีประสิทธิภาพ

มาตรฐาน ส 5.2 เข้าใจปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสภาพแวดล้อมทางกายภาพ ที่ก่อให้เกิดการสร้างสรรควิถีการดำเนินชีวิต มีจิตสำนึกและมีส่วนร่วมในการจัดการทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน

1.7 คุณภาพผู้เรียน

1.7.1 มีความรู้เกี่ยวกับความเป็นไปของโลกอย่างกว้างขวางและลึกซึ้ง ยิ่งขึ้น

1.7.2 เป็นพลเมืองที่ดีมีคุณธรรมจริยธรรมปฏิบัติตามหลักธรรม ของศาสนาที่ตนนับถือมีค่านิยมอันพึงประสงค์สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นและอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข รวมทั้งมีศักยภาพเพื่อการศึกษาต่อในระดับสูงตามความประสงค์ได้

1.7.3 มีความรู้เรื่องภูมิปัญญาไทยความภูมิใจในความเป็นไทยประวัติศาสตร์ของชาติไทยยึดมั่นในวิถีชีวิตและการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

1.7.4 มีนิสัยที่ดี ในการบริโภคเลือกและตัดสินใจบริโภค ได้อย่างเหมาะสมมีจิตได้สำนึก และมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ประเพณีวัฒนธรรมไทยและสิ่งแวดล้อมมีความรักท้องถิ่นและประเทศชาติ มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามในสังคม

1.7.5 มีความรู้ความสามารถในการจัดการเรียนรู้ของตนเองที่นำตนเองได้และสามารถแสวงหาความรู้จากแหล่งการเรียนรู้ต่าง ๆ ในสังคมได้ตลอดชีวิต

2. การเรียนรู้บนฐานชุมชน

2.1 ความหมายของกิจกรรมการเรียนรู้

สภาพการต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการเรียนการสอน เพื่อช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนสนใจ เข้าใจ เกิดการเรียนรู้ซึ่งเป็นการพัฒนาไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น เพื่อให้การสอนดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ และบรรลุสู่จุดประสงค์การสอนที่กำหนดไว้

2.2 องค์ประกอบของกิจกรรมการเรียนรู้

1. ผู้สอน

เป็นผู้ที่มีความสำคัญในการที่จะแปลมาตรฐานการเรียนรู้และสาระการเรียนรู้ ที่เป็นตัวหนังสือให้เป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสม น่าสนใจ และมีกระบวนการเรียนรู้หลากหลาย

วิธีอย่างอิสระ จะต้องรู้จักเลือกปรับปรุงเทคนิคและวิธีการเรียนรู้ และกิจกรรมการเรียนรู้ ให้เหมาะสมกับเนื้อหาและผู้เรียนโดยไม่ใช้วิธีการเดียว ควรมีการดัดแปลงและเลือกใช้วิธีการให้เหมาะสมกับวัตถุประสงค์และเนื้อหาในแต่ละเรื่อง เพื่อส่งเสริมให้ผู้เรียนประสบผลสำเร็จในการเรียนรู้

2. ผู้เรียน

เป็นอีกองค์ประกอบหนึ่งที่มีความสำคัญต่อการจัดการเรียนรู้ ผู้เรียนแต่ละคนมีความแตกต่างกันทั้งบุคลิกภาพ สติปัญญา ความถนัด ความสนใจและความสมบูรณ์ของร่างกาย ผู้เรียนควรมีโอกาสร่วมคิด ร่วมวางแผนในการจัดการเรียนการสอน และมีโอกาสเลือกวิธีเรียนได้อย่างหลากหลาย ตามความเหมาะสมภายใต้การแนะนำของผู้สอน

3. เนื้อหาวิชาต่าง ๆ

ซึ่งผู้สอนจะต้องจัดเนื้อหาวิชาให้มีความสัมพันธ์กัน มีความน่าสนใจ เหมาะสมกับวัย ระดับชั้น รวมทั้งสภาพสิ่งแวดล้อมของการจัดการเรียนรู้

4. สื่อ/แหล่งการเรียนรู้

ได้แก่ อุปกรณ์ช่วยในการจัดการเรียนรู้ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

5. สภาพแวดล้อมและบรรยากาศการเรียนรู้

ผู้สอนต้องมีวิธีการที่จะจัดสภาพแวดล้อมและบรรยากาศที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาทางวิชาการ เช่น จัดห้องชวนคิด ห้องกิจกรรมวิทยาศาสตร์ จัดระบบนิเวศจำลอง จัดบริเวณโรงเรียนเป็นแหล่งเรียนรู้ทางชีววิทยา ธรณีวิทยา ฯลฯ มีการดัดแปลงห้องเรียนให้นักเรียนทำกิจกรรมการเรียนรู้ที่สามารถมีปฏิสัมพันธ์กันได้ดี และจัดกิจกรรมที่เอื้อให้ผู้ปกครองและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ด้วย

2.3 การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้

การจัดการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ (Experiential Learning)

หลักการ

ประสบการณ์เป็นแหล่งที่มาของการเรียนรู้และเป็นพื้นฐานของการเกิดความคิด ความรู้ และการกระทำต่าง ๆ

Kolb (1984) ได้เสนอวัฏจักรของกระบวนการเรียนรู้จากประสบการณ์ ประกอบด้วย 4 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นการรับประสบการณ์รูปธรรม (Concrete Experience-CE) 2) ขั้นการสังเกตอย่างไตร่ตรอง (Reflective Observation-RO) 3) ขั้นการสร้างแนวคิดเชิงนามธรรม (Abstract Conceptualization-AC) 4) ขั้นการทดลองประยุกต์หลักการไปใช้ในสภาพการณ์ใหม่ (Active Experimentation-AE)

นิยาม

เน้นการดำเนินการให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ตามเป้าหมายโดยผู้เรียนได้รับประสบการณ์ที่จำเป็นต่อการเรียนรู้ในเรื่องที่เรียนรู้ก่อน และให้ผู้เรียนสังเกต ทบทวนสิ่งที่เกิดขึ้น และนำสิ่งที่เกิดขึ้นมาคิดพิจารณาไตร่ตรองร่วมกันจนกระทั่งผู้เรียนสามารถสร้างความคิดรวบยอดหรือสมมติฐานต่าง ๆ ในเรื่องที่เรียนรู้แล้วจึงนำความคิด หรือสมมติฐานเหล่านั้นไปทดลองหรือประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ใหม่ ๆ ต่อไป

ตัวบ่งชี้

1. ผู้สอนมีการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เป็นรูปธรรมในเรื่องที่จะเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้ลงไปประสบด้วยตนเอง
2. ผู้เรียนมีการสะท้อนความคิด และอภิปรายร่วมกันเกี่ยวกับสิ่งที่ได้ประสบมา หรือเกิดขึ้นในสถานการณ์การเรียนรู้นั้น
3. ผู้เรียนมีการสร้างความคิดรวบยอด/หลักการ/สมมติฐานจากประสบการณ์ที่ได้รับ
4. ผู้เรียนมีการนำความคิดรวบยอด/หลักการ/สมมติฐานต่าง ๆ ที่สร้างขึ้น ไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ใหม่ ๆ
5. ผู้สอนมีการติดตามผล และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนแลกเปลี่ยนผลการทดลอง/ประยุกต์ใช้ความรู้เพื่อขยายขอบเขตของการเรียนรู้ หรือปรับเปลี่ยนความคิด/หลักการ/สมมติฐานต่าง ๆ ตามความเหมาะสม
6. ผู้สอนมีการวัดและประเมินผล โดยใช้การประเมินผลการเรียนรู้ของตนเองของผู้เรียน ประกอบกับการประเมินผลของผู้สอนด้วย

การจัดการเรียนรู้แบบรับใช้สังคม (Service Learning)

หลักการ

การเรียนรู้แบบรับใช้สังคมเป็นการเรียนรู้จากรูปรูปธรรมไปสู่นามธรรมซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนเกิดความคิด ความรู้ใหม่ด้วยตนเอง จึงทำให้มีความหมายต่อตนเองและต้องการที่จะนำไปใช้ประสบการณ์ในด้านการรับใช้สังคม นับเป็นประสบการณ์ที่มีคุณค่าสูงต่อการเรียนรู้ นอกจากนั้นการรับใช้สังคมตามความต้องการของชุมชนและสังคมยังสามารถสร้างแรงจูงใจให้ผู้เรียนเกิดสำนึกในการช่วยเหลือสังคม และพัฒนาความรู้ ทักษะ และเจตคติของผู้เรียนได้เป็นอย่างดี

นิยาม

การเรียนรู้แบบรับใช้สังคม หมายถึง การดำเนินการช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ โดยการให้ผู้เรียนเข้าไปมีประสบการณ์ในการรับใช้สังคม ทั้งนี้ผู้เรียนจะต้องมีการสำรวจความต้องการของชุมชนที่มีความเกี่ยวข้องกับเรื่องที่เรียน และวางแผนการเข้าไปมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ลงมือปฏิบัติการรับใช้สังคมตามแผน และนำประสบการณ์ทั้งหลายที่ได้รับมาคิดพิจารณา ไตร่ตรอง

จนกระทั่งเกิดความคิดรวบยอด หลักการ หรือสมมติฐานต่าง ๆ ซึ่งสามารถนำไปทดลอง หรือ ประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ใหม่ ๆ ได้

ตัวบ่งชี้

1. ผู้เรียนมีการกำหนดขอบเขตของการศึกษาชุมชนเพื่อเรียนรู้ในเรื่องที่กำหนด
2. ผู้เรียนมีการศึกษาความต้องการของชุมชนและเลือกกิจกรรมที่จะรับใช้สังคม
3. ผู้เรียนมีการวางแผนการรับใช้สังคมในกิจกรรมที่เลือก
4. ผู้เรียนมีการบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับการปฏิบัติการรับใช้สังคม
5. ผู้เรียนมีการวิเคราะห์เหตุการณ์และสิ่งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในขณะปฏิบัติการฯ และ มีความคิดพัฒนา และสร้างข้อสรุปเป็นความคิดรวบยอด/หลักการ/สมมติฐาน
6. ผู้เรียนมีการนำความคิดรวบยอด/หลักการ/สมมติฐานที่ได้ไปทดลองใช้ หรือนำไป ประยุกต์ใช้ในสภาพการณ์ใหม่ ๆ
7. ผู้สอนมีการติดตามผลการนำความรู้/ความคิด/หลักการ/สมมติฐานไปใช้ ส่งเสริม ให้ผู้เรียนแลกเปลี่ยนผลการนำไปใช้ และอภิปรายหาข้อสรุป ความรู้ ความคิดใหม่ ๆ หรือปรับเปลี่ยน ความคิดตามความเหมาะสม
8. ผู้สอนมีการวัดผลและประเมินผลการเรียนรู้ โดยใช้ผลการประเมินการเรียนรู้ของ ตนเองของผู้เรียน ประกอบการประเมินของผู้สอน แต่ต้องวัดผลไปตามวัตถุประสงค์การเรียนรู้ มิใช่ วัดผลการรับใช้สังคม

การจัดการเรียนรู้ตามสภาพจริง (Authentic Learning)

หลักการ

1. การเรียนรู้เรื่องใด ๆ ก็ตามย่อมสัมพันธ์กับบริบทของเรื่องนั้น ๆ การเรียนรู้โดยคำนึง บริบทแวดล้อมเป็นการเรียนรู้ที่สัมพันธ์กับความเป็นจริง สามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้
2. สภาพการณ์จริง ปัญหาจริงเป็นโลกแห่งความเป็นจริงที่ผู้เรียนจะได้เรียนรู้ความเป็นจริง
3. การเรียนรู้ความเป็นจริง ของจริงเป็นการเรียนรู้ที่มีความหมายเพราะสามารถ นำไปใช้ได้ เป็นประโยชน์ต่อผู้เรียน จึงเป็นสิ่งกระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดความใฝ่รู้ อยากเรียนรู้

หลักการ

การให้ผู้เรียนเผชิญปัญหาและแก้ปัญหาจะช่วยให้ผู้เรียนพัฒนาทักษะที่จำเป็นต่อ การดำรงชีวิตได้

นิยาม

การจัดการเรียนรู้ตามสภาพจริง หมายถึง การดำเนินการช่วยให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ โดยการให้ผู้เรียนเข้าไปเผชิญสถานการณ์จริง ปัญหาจริง ในบริบทจริง และร่วมกันศึกษาเรียนรู้

แสวงหาความรู้ ข้อมูล และวิธีการต่าง ๆ เพื่อที่จะแก้ไขปัญหาและได้รับผลการประเมินตามมาตรฐานคุณภาพในชีวิตจริง

ตัวบ่งชี้

1. ผู้สอนมีการนำผู้เรียนไปเผชิญสถานการณ์จริง ปัญหาจริง บริบทจริง หรือ จำลองสถานการณ์ในห้องเรียน
2. ผู้เรียนมีการร่วมคิดวิเคราะห์ปัญหา แสวงหาความรู้ ข้อมูล และวิธีการต่าง ๆ จากแหล่งความรู้ที่หลากหลาย ศึกษาทำความเข้าใจ ความรู้และข้อมูล และนำข้อมูลความรู้มาใช้ในการตัดสินใจแก้ปัญหา
3. ผู้เรียนมีการตัดสินใจกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งเพื่อแก้ปัญหาร่วมกัน
4. ผู้เรียนได้รับผลการตัดสินใจและการกระทำของตนจากสังคม
5. ผู้เรียนมีการอภิปราย แลกเปลี่ยนความรู้ ความเข้าใจ สะท้อนความคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ของตน
6. ผู้สอนมีการวัดและประเมินผลทั้งทางด้านความรู้ ทักษะ และเจตคติ (PowerPoint อัจฉรา ศรีพันธ์, L&CM5, 2563)

2.4 การหาประสิทธิภาพของกิจกรรมการเรียนรู้

แนวทางการวัดและประเมินผล

การประเมินการเรียนรู้ของหลักสูตรส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์พระเจ้าตากสินมหาราชแห่งเมืองระแหง (จังหวัดตาก)

1. แบบทดสอบภาคปฏิบัติ
2. การสังเกต สังเกตตั้งแต่การมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน กระบวนการทำงาน ขั้นตอนการได้มาซึ่งชิ้นงาน
3. ประเมินชิ้นงานและผลงานชิ้นงานนวัตกรรมที่นักเรียนสร้างขึ้น
4. การทดสอบ การตรวจใบงาน
5. การซักถาม การสัมภาษณ์ซึ่งสัมภาษณ์ทั้งนักเรียน และสัมภาษณ์ผู้มีส่วนร่วมถึงพฤติกรรม ขั้นตอน กระบวนการการทำงาน เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นจากการทำงานของนักเรียนในสภาพการเรียนการสอน เป็นสิ่งที่มีความสำคัญเพราะเป็นหลักฐาน ร่องรอยที่บ่งชี้ ผลการเรียนรู้ของนักเรียนตามสภาพที่แท้จริง
6. การประเมินระหว่างเรียนเพื่อพัฒนาคุณภาพนักเรียน โดยผลการเรียนรู้ที่เป็นทักษะ ควรมีการประเมินอย่างน้อย 2 ครั้ง เพื่อให้ นักเรียนเกิดความชำนาญปฏิบัติได้จริง และให้มีการประเมินหลังเรียนด้วย

7. แบบทดสอบวัดความรู้ความเข้าใจหลังเรียน ร่วมกับการประเมินชิ้นงานและการะ
งานสำคัญ การประเมินควรให้มีส่วนร่วมของครู นักเรียน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการจัดกิจกรรมร่วม
ประเมิน

8. การตัดสินผลการเรียนให้ตัดสินเป็นการตัดเกรดแบบอิงเกณฑ์ (Criterion -
referenced) คะแนนเทียบกับเกณฑ์ มาตรฐานที่กำหนดไว้ล่วงหน้า จะบอกถึงความสามารถของ
บุคคลเมื่อเทียบกับเกณฑ์ว่าทำอะไรได้บ้างและยังมีอะไรที่ทำได้ การตัดเกรดแบบ 8 เกรดจะแบ่ง
ช่วงคะแนนการตัดเกรด ดังนี้

80-100 คะแนน เกรด 4

75-79 คะแนน เกรด 3.5

70-74 คะแนน เกรด 3

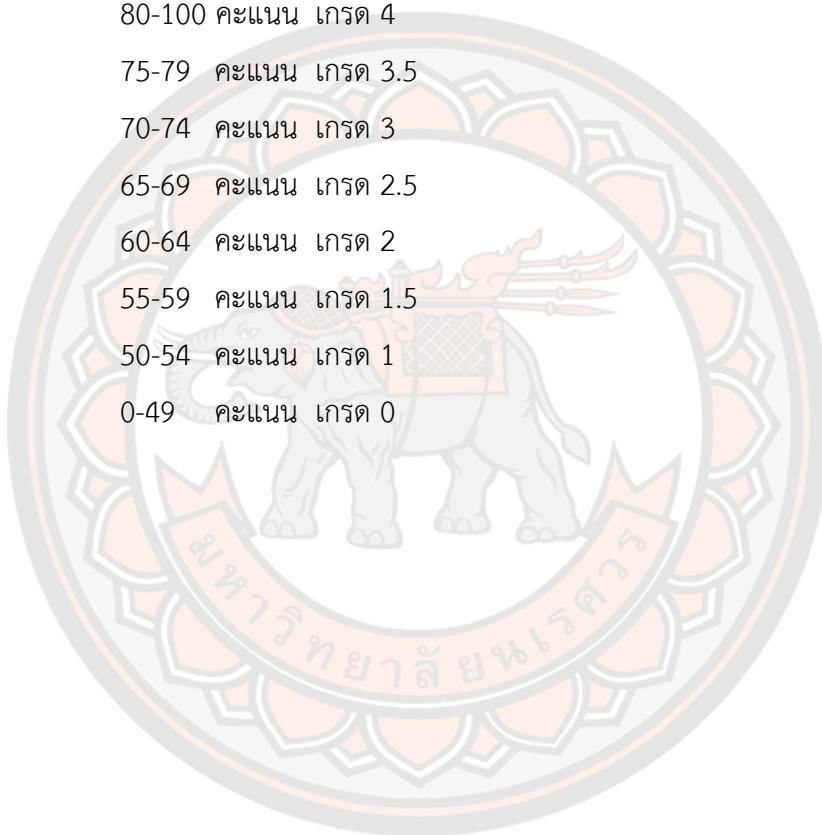
65-69 คะแนน เกรด 2.5

60-64 คะแนน เกรด 2

55-59 คะแนน เกรด 1.5

50-54 คะแนน เกรด 1

0-49 คะแนน เกรด 0

ภาคผนวก ข

ภาพ 25 ครูผู้สอน

ภาพ 26 พระครูวัดดอยข่อยเขาแก้ว ให้สัมภาษณ์ วันที่ 21 กรกฎาคม 2564

ภาพ 27 ภาพอุโบสถวัดคอยข่อยเขาแก้วในอดีต

ภาพ 28 ภาพมณฑป